

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

TVIRTINU
Direktorius

Feliksas Dobrovolskis

**TRANZITO PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ VIEŠUOJU RYŠIŲ TINKLU,
TEIKIAMU FIKSUOTOJE VIETOJE, RINKOS TYRIMO ATASKAITA**

2014 m. liepos 28 d. Nr. (43.4) LD-1693
Vilnius

TURINYS

1. ĮVADAS.....	4
1.1. ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ RINKŲ TYRIMŲ TEISINIS PAGRINDAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE.....	4
1.2. TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TYRIMŲ APŽVALGA.....	7
1.3. TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TYRIMO EIGA.....	8
2. TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS APIBRĖŽIMAS	10
2.1. VIEŠOJO TELEFONO RYŠIO TINKLO, TEIKIAMO FIKSUOTOJE VIETOJE, VIEŠOJO FIKSUOTOJO RYŠIO TINKLO IR VIEŠOJO RYŠIŲ TINKLO, TEIKIAMO FIKSUOTOJE VIETOJE, SAŲVOKŲ VARTOJIMAS	10
2.2. PRADINĖS PASLAUGOS APIBRĖŽIMAS.....	11
2.3. TRANZITO PASLAUGŲ TIPAI IR JŲ TEIKIMO BŪDAI.....	11
2.4. TRANZITO PASLAUGŲ PAKEIČIAMUMO ANALIZĖ	18
2.4.1. Paslaugų pakeičiamumas paklausos atžvilgiu	18
2.4.2. Paslaugų pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu.....	22
2.4.3. Transzito paslaugų apibrėžimas	26
2.4.4. Geografinė aprėptis.....	26
2.5. TRANZITO PASLAUGŲ RINKŲ APIBRĖŽIMAS.....	27
3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS	28
3.1. I TIPO (NACIONALINIO) TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS.....	28
3.1.1. Pirmas kriterijus: kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje	29
3.1.2. Antras kriterijus: ar rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje.....	31
3.2. II TIPO (TARPTAUTINIO) TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS.....	36
3.2.1. Pirmas kriterijus: kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje.....	36
3.2.2. Antras kriterijus: ar rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje.....	39
3.3. III TIPO (TARPTAUTINIO) TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS.....	43
3.3.1. Pirmas kriterijus: kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje	43
3.3.2. Antras kriterijus: ar rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje.....	45
3.4. IV TIPO (TARPTAUTINIO) TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS.....	49
3.4.1. Pirmas kriterijus: kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje	49
3.4.2. Antras kriterijus: ar rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje.....	50
3.5. RINKOS, KURIOSE <i>EX ANTE</i> REGULIAVIMAS YRA PAGRINDŽIAMAS	52

4. TYRIMAS, AR KONKURENCIJA ATITINKAMOJE TRANZITO PASLAUGŲ RINKOJE YRA VEIKSMINGA IR KONKURENCIJOS PROBLEMŲ NUSTATYMAS	53
5. ĮPAREIGOJIMŲ ATITINKAMOJE TRANZITO PASLAUGŲ RINKOJE NUSTATYMAS, KEITIMAS ARBA NAIKINIMAS	54
5.1. Įpareigojimų ūkio subjektui TEO LT, AB, turinčiam didelę įtaką I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje naikinimas.....	55
5.2. Įpareigojimų ūkio subjektui TEO LT, AB, turinčiam didelę įtaką II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje naikinimas.....	56
5.3. Įpareigojimų poreikio III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje vertinimas	57
5.4. Įpareigojimų poreikio IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje vertinimas	57
1 priedas.....	59
2 priedas.....	60

1. ĮVADAS

1.1. ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ RINKŲ TYRIMŲ TEISINIS PAGRINDAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE

2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (toliau – Įstatymas). Įstatymas perkėlė Europos Sąjungos reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas į nacionalinę teisę. Įstatymu ir jo pakeitimais perkelti šie Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 1997 m. lapkričio 28 d. Tarybos sprendimas 97/838/EB dėl Europos Bendrijos pritarimo, kiek tai susiję su jos kompetencija, PPO derybų dėl pagrindinių telekomunikacijų paslaugų rezultatams (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 11 skyrius, 27 tomas, p. 69).

2. 1998 m. kovo 30 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl principų, taikomų organizacijoms, atsakingoms už vartotojų ginčų sprendimą ne teismo tvarka.

3. 1998 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/84/EB dėl sąlygine prieiga grindžiamų paslaugų ir sąlyginės prieigos paslaugų teisinės apsaugos (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 6 skyrius, 3 tomas, p. 147).

4. 1999 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/5/EB dėl radijo ryšio įrenginių ir telekomunikacijų galinių įrenginių bei abipusio jų atitikties pripažinimo (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 23 tomas, p. 254).

5. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 676/2002/EB dėl radijo spektro politikos teisinio reguliavimo pagrindų Europos Bendrijoje (Sprendimas dėl radijo spektro) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 317).

6. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 323) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Prieigos direktyva).

7. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/20/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų leidimo (Leidimų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 337) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37).

8. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 349) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Pagrindų direktyva).

9. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 367) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL 2009 L 337, p. 11) (toliau – Universaliųjų paslaugų direktyva).

10. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 514) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL 2009 L 337, p. 11).

11. 2002 m. rugsėjo 16 d. Komisijos direktyva 2002/77/EB dėl konkurencijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų rinkoje (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 8 skyrius, 2 tomas, p. 178).

12. 2003 m. liepos 25 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl vietos nustatymo informacijos elektroninių ryšių tinkluose siekiant teikti vietos nustatymu pagrįstas pagalbos skambučių paslaugas tvarkymo.

13. 2004 m. spalio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo (OL 2004 L 364, p. 1).

14. 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/108/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su elektromagnetiniu suderinamumu, suderinimo, panaikinanti Direktyvą 89/336/EEB (OL 2004 L 390, p. 24).

15. 2008 m. birželio 20 d. Europos Komisijos direktyva 2008/63/EB dėl konkurencijos telekomunikacijų galinių įrenginių rinkose (OL 2008 L 162, p. 20).

16. 2013 m. birželio 24 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 611/2013 dėl priemonių, kurios pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/58/EB dėl privatumo ir elektroninių ryšių taikomos pranešimams apie asmens duomenų saugumo pažeidimus (OL 2013 L 173, p. 2).

Įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) tikslas – veiksminga konkurencija elektroninių ryšių srityje, efektyvus elektroninių ryšių išteklių naudojimas bei užtikrinta elektroninių ryšių paslaugų vartotojų teisių apsauga.

Įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje išdėstyti Tarnybos uždaviniai:

1) užtikrinti sąlygas, reikalingas veiksmingai konkurencijai elektroninių ryšių, pirmiausia perduodant informacijos turinį elektroninių ryšių tinklais, rinkose, taip pat užtikrinti, kad nebūtų diskriminuojami ūkio subjektai, teikiantys elektroninių ryšių tinklus ir (arba) elektroninių ryšių paslaugas, bei skatinti elektroninių ryšių infrastruktūros plėtrą ir vystymą;

2) užtikrinti elektroninių ryšių paslaugų gavėjų, įskaitant neįgaliųjų, senyvo amžiaus ir specialiųjų socialinių poreikių turinčių paslaugų gavėjų (fizinį asmenų, dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčių, neįgijusių arba praradusių gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime), teisių ir teisėtų interesų apsaugą, ypač užtikrinama paprastas ir nebrangias ginčų sprendimo procedūras ir skatinant viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo sąlygų ir tarifų skaidrumą, ir pagal kompetenciją užtikrinti galimybę naudotis universaliosiomis paslaugomis bei galimybę galutiniams paslaugų gavėjams turėti prieigą prie pasirinktos informacijos ir ją platinti teisės aktų nustatyta tvarka, taip pat galimybę naudotis pasirinkta programine įranga ir paslaugomis;

3) skatinti efektyvias ilgalaikes investicijas ir naujovių diegimą, taip pat elektroninių ryšių plėtrą;

4) užtikrinti efektyvų elektroninių ryšių išteklių naudojimą, taip pat, kad būtų pakankamai nacionalinių telefono ryšio numerių išteklių, reikalingų viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms, kad numeracijos planai ir procedūros būtų taikomi tokiu būdu, kuris užtikrintų vienodas visų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų galimybes, ypač užtikrinant, kad ūkio subjektai, kuriems skirti nacionalinių telefono ryšio numerių ištekliai, nediskriminuotų kitų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų, kiek tai susiję su numeracijos sekomis, naudojamomis jų paslaugoms pasiekti;

5) pagal savo kompetenciją užtikrinti, kad Lietuvos Respublikoje naudojama aparatūra ir įrenginiai atitiktų Lietuvos Respublikoje galiojančius privalomus reikalavimus, užtikrinti aparatūros ir įrenginių elektromagnetinį suderinamumą;

6) pagal kompetenciją skatinti Europos Sąjungos vidaus rinkos plėtrą ir suderintą elektroninių ryšių reguliavimą Europos Sąjungoje;

7) bendradarbiauti su kompetentingomis institucijomis, tarp jų ir Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, kad būtų užtikrinta žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo teisė, kiek tai susiję su asmens duomenų tvarkymu;

8) užtikrinti, kad operatoriai ir elektroninių ryšių paslaugų teikėjai vykdytų įpareigojimus, kurie gali būti nustatyti valstybės gynybos, nacionalinio saugumo ir viešosios tvarkos palaikymo interesais, taip pat ypatingų situacijų atvejais;

9) užtikrinti, kad viešųjų ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai įgyvendintų tinkamas technines ir organizacines priemones savo teikiamų viešųjų ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų saugumui ir vientisumui užtikrinti.

Tarnyba siekia, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos, užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje (Įstatymo 14 straipsnio 1 dalis).

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalis numato, kad Tarnybos atliekamo rinkos tyrimo tikslas – siekti, kad elektroninių ryšių srityje būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje, o to paties straipsnio 20 dalis nustato, kad atlikdama rinkos tyrimą, kurio metu sprendžia, ar ūkio subjektas turi didelę įtaką rinkoje, ir nustatydamą įpareigojimus didelę įtaką rinkoje turintiems ūkio subjektams, Tarnyba atsižvelgia į atitinkamas tarptautinių sutarčių ir (arba) susitarimų nuostatas ir pagal kompetenciją užtikrina šių sutarčių bei (arba) susitarimų laikymąsi ir įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad Tarnyba nustato rinkos tyrimo taisykles. Rinkos tyrimo taisyklės yra patvirtintos Tarnybos direktoriaus 2004 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V-297 „Dėl Rinkos tyrimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės).

Taisyklės parengtos:

- 1) vadovaujantis Įstatymu;
- 2) įgyvendinant Pagrindų direktyvą;
- 3) įgyvendinant Prieigos direktyvą;
- 4) atsižvelgiant į 2007 m. gruodžio 17 d. Komisijos rekomendaciją 2007/879/EB dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL 2007 L 344, p. 65) (toliau – Rinkų rekomendacija);

- 5) atsižvelgiant į 2002 m. Komisijos gaires dėl rinkos tyrimo ir didelės įtakos vertinimo rinkoje pagal Bendrijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą (toliau – Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairės);

- 6) atsižvelgiant į 2008 m. spalio 15 d. Komisijos rekomendaciją 2008/850/EB dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos 7 straipsnyje numatytų pranešimų, terminų ir konsultacijų (OL 2008 L 301, p. 23) (toliau – Pranešimų rekomendacija);

- 7) atsižvelgiant į Europos Reguliuotojų Grupės (angl. *European Regulators Group*, ERG) elektroninių ryšių tinklams ir paslaugoms bendrą poziciją dėl požiūrio į tinkamas priemones naujoje reguliavimo sistemoje (ERG (03) 30 rev1 ir ERG (06) 33) (toliau – Bendra pozicija dėl priemonių).

Tarnyba atlieka Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju ryšių tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkos (toliau – Tranzito paslaugų rinka) tyrimą vadovaudamasi:

1. Pagrindų direktyva;
2. Įstatymu;
3. Taisyklėmis;
4. Tarnybos direktoriaus 2013 m. rugsėjo 25 d. įsakymu Nr. 1V-1498 „Dėl Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu, rinkos tyrimo“ ir atsižvelgdama į:
  1. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gaires;
  2. Rinkų rekomendaciją;
  3. Pranešimų rekomendaciją;
  4. Bendrą poziciją dėl priemonių;

5. Europos Reguluotojų Grupės dokumentu „Trijų kriterijų taikymo gairės“ (angl. *Guidance on the Application of the three criteria test*¹) (toliau – Trijų kriterijų taikymo gairės).

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 4 dalį, Tarnyba taip pat turi teisę atlikti rinkos tyrimą:

- 1) suinteresuotų ūkio subjektų prašymu;
- 2) valstybės ar savivaldybių institucijų prašymu;
- 3) savo iniciatyva.

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 9 dalį, Tarnyba atlieka rinkos tyrimą ne rečiau kaip vieną kartą per 3 metus nuo ankstesnio galutinio sprendimo dėl rinkos tyrimo rezultatų priėmimo.

1.2. TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TYRIMŲ APŽVALGA

2004 m. lapkričio 18 d. – 2006 m. vasario 20 d. laikotarpiu buvo atliktas Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkos tyrimas (tiriamasis laikotarpis: 2000 m. sausio 1 d. – 2004 m. gruodžio 31 d.) (toliau – 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimas). 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimas buvo atliktas vadovaujantis Tarnybos direktoriaus 2004 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. 1V-518 „Dėl Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju fiksuoto telefono ryšio tinklu, (pradinės paslaugos) rinkos tyrimo“. Atlikus 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimą, ūkio subjektas TEO LT, AB (AB „Lietuvos telekomas“ pavadinimas nuo 2006 m. gegužės 5 d. buvo pakeistas į TEO LT, AB) kartu su susijusiais juridiniais asmenimis, buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje ir Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje. Šių rinkų tyrimų rezultatai patvirtinti Tarnybos direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1V-218 „Dėl Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“, Tarnybos direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1V-217 „Dėl ūkio subjekto AB „Lietuvos telekomas“, turinčio didelę įtaką Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje“ ir Tarnybos direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymu 1V-216 „Dėl ūkio subjekto AB „Lietuvos telekomas“, turinčio didelę įtaką Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje“². Ūkio subjektui TEO LT, AB abiejose rinkose buvo nustatyti šie įpareigojimai:

- įpareigojimas suteikti prieigą;
- nediskriminavimo įpareigojimas;
- skaidrumo įpareigojimas;
- kainų kontrolės įpareigojimas;
- apskaitos atskyrimo įpareigojimas.

2013 m. buvo pradėtas Tranzito paslaugų rinkos tyrimas.

Šis Tranzito paslaugų rinkos tyrimas pradėtas vadovaujantis Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 3 punktu Tarnybos direktoriaus 2013 m. rugsėjo 25 d. įsakymu Nr. 1V-1498 „Dėl Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu, rinkos tyrimo“. Tarnyba šį Tranzito paslaugų rinkos tyrimą pradėjo savo iniciatyva. Sprendimą atlikti Tranzito paslaugų rinkos tyrimą lėmusios pagrindinės aplinkybės:

1. Įstatymo 16 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad Tarnyba „*privalo atlikti atitinkamos rinkos tyrimą ne rečiau kaip vieną kartą per 3 metus nuo ankstesnio sprendimo dėl šios rinkos tyrimo rezultatų priėmimo <...> Ryšių reguliavimo tarnyba, suderinusi su Europos Komisija, turi teisę pratęsti šioje dalyje nustatytą 3 metų terminą, bet ne ilgiau kaip 3 papildomais metais*“. Paskutinis Tranzito paslaugų rinkos tyrimas buvo atliktas 2005–2006 m.

¹ ERG (08) 21 Galutinis pranešimas apie 3 kriterijų testą 080604

http://www.erg.eu/streaming/erg_08_21_erg_rep_3crit_test_final_080604.pdf?contentId=545221&field=ATTACHED_FILE

² Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkos tyrimo ataskaitą ir Tarnybos direktoriaus įsakymus galima rasti Tarnybos interneto svetainėje, adresu <http://rrt.lt/lt/verslui/konkurencijos-prieziura/didele-itaka-turintys-hn5f.html>.

2. 2013 m. Tarnyba baigė Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimus ir Tarnybos direktoriaus 2013 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. 1V-1090 „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus įsakymų pripažinimo netekusiais galios“ nuo 2014 m. sausio 1 d. panaikino minėtose rinkose TEO LT, AB nustatytus įpareigojimus. 2013 m. liepos 16 d. Tarnyba gavo Europos Komisijos 2013 m. liepos 12 d. sprendimą Nr. C(2013) 4568 final (toliau – Sprendimas) dėl Tarnybos sprendimų projektų Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkose. Europos Komisija Sprendime nurodė, kad Tarnyba gali priimti siūlomas priemones. Tačiau pastabų dalyje Europos Komisija paragino Tarnybą nedelsiant pakoreguoti didmeninių rinkų reguliavimą ir dėl to konsultuotis nacionaliniu ir Europos Sąjungos lygiu.

Taigi, atsižvelgiant į Įstatymo 16 straipsnio 9 dalies reikalavimus, taip pat į pasikeitusią situaciją teikiant mažmenines viešąsias telefono ryšio paslaugas ir didmenines elektroninių ryšių paslaugas, yra tikslinga ištirti, ar konkurencija Tranzito paslaugų rinkoje yra veiksminga, ir nustčius konkurencijos veiksmingumo pokyčius, atitinkamai, nustatyti, pakeisti ir (arba) panaikinti įpareigojimus didelę įtaką turinčiam (turintiems) ūkio subjektui (subjektams).

1.3. TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TYRIMO EIGA

2013 m., vadovaujantis Įstatymo 16 straipsnio 4 dalies 3 punktu, buvo pradėtas Tranzito paslaugų rinkos tyrimas, kurio tiriamasis laikotarpis yra 2005 m. sausio 1 d. – 2013 m. birželio 30 d. (toliau – Tiriamasis laikotarpis). Tranzito paslaugų rinkos tyrimo tikslas – įvertinti, ar konkurencija Tranzito paslaugų rinkoje yra veiksminga, ir, jei konkurencija nėra veiksminga, imtis tinkamų priemonių sudaryti sąlygas vystyti konkurencijai joje.

Tarnybos 2013 m. rugsėjo 26 d. raštu Nr. (43.4)-1B-4910 „Dėl rinkos tyrimo anketos“ informavo viešųjų fiksuotojo ir judriojo ryšio paslaugų teikėjus (toliau – respondentai) apie Tarnybos interneto svetainėje skelbiamą Tranzito paslaugų rinkos tyrimo anketą (toliau – Anketa). Tranzito paslaugų rinkos tyrimo metu buvo apklausti 27 respondentai, kurių sąrašas yra pateiktas Tranzito paslaugų rinkos tyrimo ataskaitos (toliau – Ataskaita) 1 priede.

Pagal Taisyklių 10 punktą, Tarnyba, atlikdama rinkos tyrimą, gali naudotis bet kuria turima ar prieinama informacija apie atitinkamą rinką ir (ar) ūkio subjektus, taip pat ir kitų rinkos tyrimų metu surinkta informacija, ūkio subjektų pareikštais vertinimais. Atsižvelgiant į tai, šiam Tranzito paslaugų rinkos tyrimui atlikti naudojami Anketos, kitų Tarnybos atliktų rinkų tyrimų metu surinkta informacija (įskaitant 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimą), Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo, patvirtinto Tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1V-340 „Dėl Bendrųjų vertimosi elektroninių ryšių veikla sąlygų aprašo patvirtinimo“ nustatyta tvarka ir sąlygomis pateikta informacija, taip pat kita Tarnybos turima ar viešai paskelbta informacija.

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad rinkos tyrimo procedūrą sudaro šie etapai:

- 1) atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;
- 2) tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas;

3) šio Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

Įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad Tarnyba atlieka rinkos tyrimą Europos Komisijai priėmus rekomendaciją, nustatančią atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, arba sprendimą, nustatantį Europos Sąjungos rinką, arba pakeitus šiuos teisės aktus. Europos Komisija 2007 m. priėmė Rinkų rekomendaciją, kuri pakeitė 2003 m. vasario 11 d. Europos Komisijos rekomendaciją 2003/311/EB dėl atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų elektroninių ryšių srityje, reikalaujančių *ex ante* reguliavimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL 2003 L 114, p 45) (toliau – Komisijos rekomendacija). Rinkų rekomendacijos priede Europos Komisija neapibrėžė Tranzito paslaugų rinkos. Tačiau pagal Rinkų rekomendacijos 2 punktą, nacionalinės reguliavimo institucijos (šiuo atveju – Tarnyba), nagrinėdamos kitas rinkas, nei Rinkų rekomendacijos priede nurodytos rinkos, turi atlikti trijų kriterijų testą, kad būtų įrodyta, jog *ex ante* reguliavimas yra būtinas. Įrodžius, kad nagrinėjama rinka tenkina visus tris trijų kriterijų testo vertinimo kriterijus, ji laikoma rinka, kurioje gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas pagal Pagrindų direktyvą. Priešingu atveju, *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas.

Įvertinus, kokios gali būti tranzito paslaugos, Tranzito paslaugų rinka bus apibrėžiama dviem etapais. Pirmiausia bus apibrėžta atitinkama rinka (arba rinkos), po to bus atliekamas Rinkų rekomendacijos 2 punkte nurodytas trijų kriterijų testas. Atlikus trijų kriterijų testą, bus apibrėžta konkreti Tranzito paslaugų rinka (rinkos), kurioje (kuriose) gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas arba bus nustatyta, kad nėra tokios (tokių) Tranzito paslaugų rinkos (rinkų), kurioje (kuriose) *ex ante* reguliavimas būtų pateisinamas.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, Tranzito paslaugų rinkos tyrimas susidarys iš 4 etapų:

1. atitinkamos Tranzito paslaugų rinkos apibrėžimas;
2. trijų kriterijų testo atlikimas;
3. tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje Tranzito paslaugų rinkoje yra veiksminga ir konkurencijos problemų nustatymas;
4. įpareigojimų atitinkamoje Tranzito paslaugų rinkoje nustatymas, keitimas arba naikinimas.

Remiantis iš respondentų gauta ir kita viešai prieinama informacija, toliau Tarnybos parengtoje Ataskaitoje pateikiama aukščiau nurodytų Tranzito paslaugų rinkos tyrimo procedūros etapų analizė.

2. TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS APIBRĖŽIMAS

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad pirmasis Tarnybos atliekamos rinkos tyrimo procedūros etapas yra atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymą, apibrėžimas. Atsižvelgiant į tai, Tarnyba pirmiausia turi apibrėžti atitinkamą Tranzito paslaugų rinką.

Vadovaujantis Taisyklių 15 punktu, atitinkama rinka apibrėžiama apibūdinant ją sudarančius produktus (paslaugas) ir įvertinant atitinkamos rinkos geografinę aprėptį, atsižvelgiant į pradinis produktus (paslaugas) ir pradinę geografinę teritoriją. Atitinkamą rinką sudaro visi produktai (paslaugos), kurie yra pakankamai pakeičiami tarpusavyje, atsižvelgiant į jų objektyvias charakteristikas, kainas ir (ar) paskirtį, taip pat į konkurencijos sąlygas ir paklausos, o taip pat pasiūlos struktūrą tiriamoje rinkoje. Atlikus atitinkamos paslaugos pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu analizę, reikia nustatyti atitinkamos rinkos geografinę aprėptį. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 59 punkte teigiama, kad elektroninių ryšių sektoriuje geografinė atitinkamos rinkos aprėptis nustatoma remiantis dviem kriterijais: 1) tinklo aprėpiama teritorija, 2) teisiniais ar kitais reguliavimo instrumentais. Vadovaujantis šiais dviem kriterijais, geografinė rinkos aprėptis gali būti vietinė, regioninė, nacionalinė ar aprėpianti kelias valstybes.

Atsižvelgiant į aukščiau aprašytą procedūrą, toliau esančiuose skyriuose Tarnyba apibrėš atitinkamą Tranzito paslaugų rinką (rinkas).

2.1. VIEŠOJO TELEFONO RYŠIO TINKLO, TEIKIAMO FIKSUOTOJE VIETOJE, VIEŠOJO FIKSUOTOJO RYŠIO TINKLO IR VIEŠOJO RYŠIŲ TINKLO, TEIKIAMO FIKSUOTOJE VIETOJE, SĄVOKŲ VARTOJIMAS

Siekiant teisinio tikrumo, prieš apibrėžiant Tranzito paslaugų rinką (rinkas), pirmiausia bus įvertinti skirtumai tarp Komisijos rekomendacijoje ir Įstatyme vartojamų sąvokų, kuriomis yra apibrėžiami viešieji ryšių tinklai.

Visų pirma, pažymėtina, kad, 2009 m. pakeitus Universaliųjų paslaugų direktyvą ir Pagrindų direktyvą, Universaliųjų paslaugų direktyvoje sąvoka „viešasis telefono ryšio tinklas“ buvo panaikinta, o sąvokos „viešasis ryšių tinklas“ apibrėžimas Pagrindų direktyvoje buvo papildytas. Atsižvelgiant į tai, 2011 m. atlikus Įstatymo pakeitimus, atitinkamai sąvoka „viešasis telefono ryšio tinklas“ buvo panaikinta, o sąvokos „viešasis ryšių tinklas“ apibrėžimas pakeistas, todėl šioje Ataskaitoje vartojama sąvoka „viešasis ryšių tinklas“. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Komisijos rekomendacijos priedo 10 punkte yra nurodyta „Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju fiksuotojo telefono ryšio tinklu, rinka“ (angl. *Transit services in the fixed public telephone network*). Šią rinką Tarnyba turi periodiškai tirti, atsižvelgdama į Pagrindų direktyvos ir Įstatymo reikalavimus. Rinkų rekomendacijos aiškinamajame rašte³ yra minimas viešasis telefono ryšio tinklas, teikiamas fiksuotoje vietoje (angl. *Public telephone network provided at a fixed location*). Taip pat Rinkų rekomendacijos aiškinamajame rašte⁴ yra nurodyta, kad „Tranzito paslaugos yra skambučių perdavimas viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje“ (angl. *Transit services refer to the (long-distance) conveyance of switched calls on the public telephone network provided at a fixed location*). Tranzito paslaugų rinkos tyrime bus vartojama sąvoka „viešasis ryšių tinklas, teikiamas fiksuotoje vietoje“ arba Tinklas.

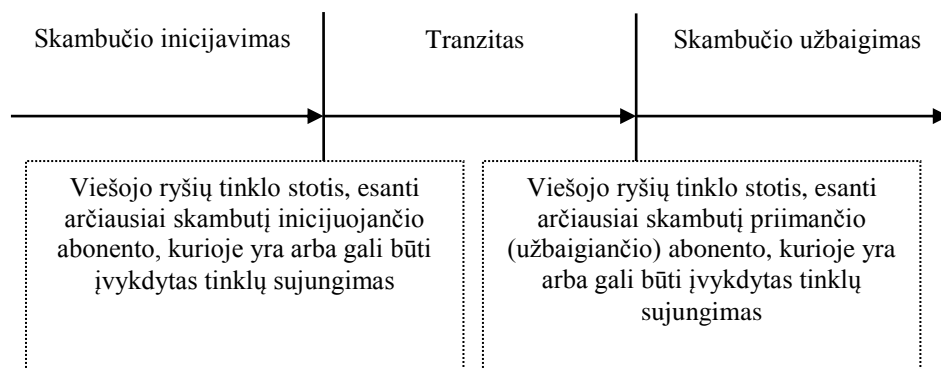
³<https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/Copy%20of%20Regulatory%20Framework%20for%20Electronic%20Communications%202013%20NO%20CROPS.pdf>, 167 psl.

⁴Ten pat, 173 psl.

2.2. PRADINĖS PASLAUGOS APIBRĖŽIMAS

Šiame Ataskaitos skyriuje apibrėžiant pradinę paslaugą yra vadovaujamosi Įstatyme nurodytų sąvokų apibrėžimais. Įstatymo 3 straipsnio 55 dalyje nurodyta, kad *skambutis* yra viešųjų telefono ryšio paslaugų priemonėmis sukurtas sujungimas, suteikiantis dvipusio ryšio galimybę. Skambutį sudaro trys pagrindiniai elementai: *skambučio inicijavimas*, *tranzitas* (atskiris atvejais tranzito elemento gali nebūti) ir *užbaigimas* (žr. 1 pav.). Skambučio inicijavimas suprantamas kaip skambučio perdavimas nuo viešojo ryšių tinklo galinio taško iki to paties tinklo stoties, esančios arčiausiai skambutį inicijuojančio abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas tinklų sujungimas. *Skambučio užbaigimas* yra suprantamas kaip skambučio perdavimas nuo tinklo stoties, esančios arčiausiai skambutį priimančio abonento, kurioje yra ar gali būti įvykdytas tinklų sujungimas iki viešojo ryšių tinklo galinio taško. *Skambučio tranzitas* apibrėžiamas, kaip skambučio perdavimas nuo skambučio inicijavimo elemento pabaigos iki skambučio užbaigimo elemento pradžios (toliau – Tranzitas).

1 paveikslas. Skambučio struktūrinė schema

Pažymėtina, kad Tranzito paslauga savo prigimtimi yra paslauga, teikiama fiksuotoje vietoje, nepriklausomai nuo to, ar Tranzito paslaugai teikti naudojama viešųjų judriojo ar fiksuotojo ryšio tinklų infrastruktūra. Atsižvelgiant į tai, laikoma, kad šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime Tranzito paslauga yra teikiama Tinklu, kuris apima tiek viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą, tiek ir viešąjį judriojo ryšio tinklą.

Vadovaujantis aukščiau pateikta informacija, galima apibrėžti, kad Tranzito paslaugos teikėjas yra operatorius⁵, teikiantis Tranzito paslaugą savo Tinklu, o Tranzito paslaugos gavėjas – operatorius, kuris naudojasi (perka) ir (arba) ketina pasinaudoti (pirkti) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu.

2.3. TRANZITO PASLAUGŲ TIPAI IR JŲ TEIKIMO BŪDAI

2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimo metu buvo išskirtos penkių tipų Tranzito paslaugos:

- „I tipo tranzito paslauga – skambučių perdavimas per vieną Tinklo tranzitinę stotį⁶ (įskaitant šią stotį);

⁵ Operatorius – ūkio subjektas, teikiantis ar turintis teisę teikti viešąjį ryšių tinklą ar susijusias priemones.

⁶ 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime tranzitinė stotis apibrėžta kaip Tinklo telefono stotis, tiesiogiai neaptarnaujanti abonento, t. y. konkretaus skambučio atveju nėra arčiausiai skambinančiojo abonento ir abonento, kuriam skambinama. Taigi, Tinklo telefono stotis, vieno skambučio atveju atliekanti vietinės stoties funkcijas, kito skambučio atveju gali atlikti tranzitinės stoties funkcijas, jei konkretaus skambučio atveju ši stotis nėra arčiausiai skambinančiojo abonento ir abonento, kuriam skambinama, (t. y. tiesiogiai neaptarnauja šio abonento) ir kurioje yra ar gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas.

- II tipo tranzito paslauga – skambučių perdavimas nuo (iki) Tinklo vietinės stoties⁷ (neįskaitant šios stoties), esančios arčiausiai skambinančiojo abonento (abonento, kuriam skambinama), kurioje yra arba gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas, iki (nuo) Tinklo tranzitinės stoties (įskaitant šią stotį), kurioje yra ar gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas;

- III tipo tranzito paslauga – skambučių perdavimas nuo Tinklo tranzitinės stoties (neįskaitant šios stoties), kurioje yra arba gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas, iki Tinklo tranzitinės stoties (įskaitant šią stotį), kurioje yra ar gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas;

- IV tipo tranzito paslauga – tarptautinių skambučių perdavimas per vieną Tinklo tarptautinę stotį⁸ (įskaitant šią stotį), kai tarptautinis skambutis inicijuojamas Tinkle, kuris yra Lietuvos Respublikos teritorijoje;

- V tipo tranzito paslauga – tarptautinių skambučių perdavimas tarp Tinklo tranzitinės stoties (neįskaitant šios stoties) ir Tinklo tarptautinės stoties (įskaitant šią stotį), kai tarptautinis skambutis inicijuojamas Tinkle, kuris yra Lietuvos Respublikos teritorijoje.“

2012 m. buvo parengtos Tinklo „iš apačios į viršų“ Ilgo Laikotarpio Vidutinių Padidėjimo Sąnaudų (angl. – *Bottom-Up Long Run Average Incremental Costs, BU-LRAIC*) (toliau – BU-LRAIC) skaičiavimo metodinės gairės. BU-LRAIC sąnaudų skaičiavimo metodinėse gairėse nurodyta, jog efektyviai veikiantis Tinklo operatorius, diegdamas ateinančios kartos Tinklą (angl. *Next Generation Network, NGN*), diegtų plokščią vieno lygmens Tinklą, vietoje dviejų lygių (vietinio ir nacionalinio (tranzitinio) lygmenų) Tinklo. Pastebėtina ir tai, kad visi Tinklai Lietuvos Respublikoje sujungiami viename Tinklų sujungimo taške, o antrame Tinklų sujungimo taške Tinklai sujungiami tuomet, kai siekiama turėti Tinklo išteklių rezervą. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime naudoti Tranzito paslaugos apibrėžimai nėra taikytini naujam Tranzito paslaugų rinkos tyrimui. Pastebėtina ir tai, kad Tarnyba, atsižvelgdama į BU-LRAIC sąnaudų skaičiavimo metodinėse gairėse nurodytus efektyviai veikiančio Tinklo principus, nuo 2013 m. balandžio 1 d. nustatė vieną skambučių užbaigimo Tinkle kainą, jos nediferencijuojant į paslaugų, teikiamų vietiniame ir nacionaliniame Tinklo lygmenyse, kainas.

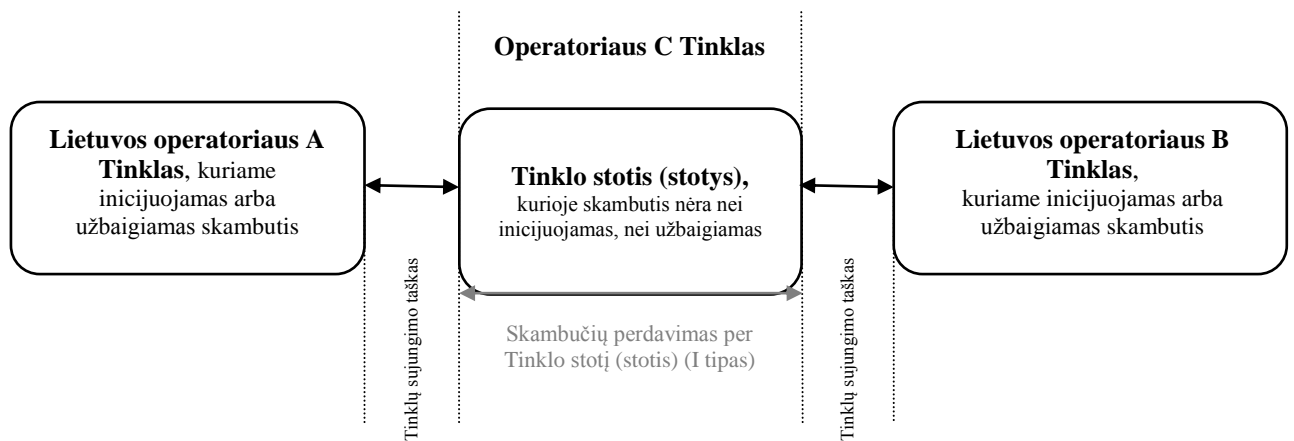
Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas aplinkybes, šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime išskiriami šie Tranzito paslaugų tipai:

1. Skambučio perdavimas (Tranzitas) Tinklu (žr. 2 pav.), kai skambutis inicijuojamas vieno Lietuvos operatoriaus Tinkle, perduodamas per Tinklo stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas, ir užbaigiamas kito Lietuvos operatoriaus Tinkle. Šio tipo Tranzito paslauga apibrėžiama kaip I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu (toliau – I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga). Kaip anksčiau buvo minėta, dviejų lygių Tinklą pakeitus į naujos kartos tinklą, t. y. vieno lygmens Tinklą, lieka vienas Tinklų sujungimo taškas per kurį yra teikiamos 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžtos I ir II tipo Tranzito paslaugos. Antras Tinklų sujungimo taškas yra naudojamas siekiant turėti Tinklo išteklių rezervą, todėl skambučio perdavimas nuo pirmojo iki antrojo Tinklų sujungimo taško yra suprantamas kaip 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta III tipo Tranzito paslauga. Atsižvelgiant į tai, kad naujos kartos Tinklas turėtų tik vieną lygmenį, o antrasis Tinklų sujungimo taškas būtų naudojamas užtikrinti Tinklo išteklių rezervą, laikoma, kad šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga apima 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžtą III tipo Tranzito paslaugą. Vadovaujantis aukščiau aprašytomis aplinkybėmis, I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga apima visas tris 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžtas I, II ir III tipo Tranzito paslaugas.

⁷ 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime vietinė stotis apibrėžta kaip Tinklo telefono stotis, tiesiogiai aptarnaujanti abonentus, t. y. konkretaus skambučio atveju esanti arčiausiai skambinančiojo abonento arba abonento, kuriam skambinama, ir kurioje yra ar gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas.

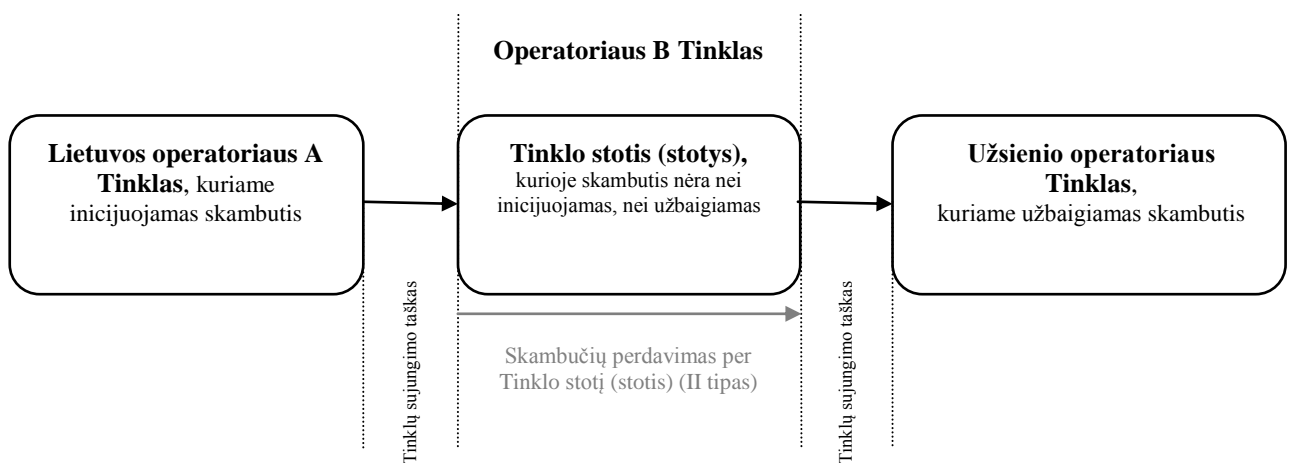
⁸ 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime tarptautinė stotis apibrėžta kaip Tinklo telefono stotis, tiesiogiai neaptarnaujanti abonentų bei skirta priimti ir (arba) išsiųsti tarptautinių skambučių srautą ir kurioje vykdomi Tinklų sujungimai su užsienio valstybių operatorių Tinklais.

2 paveikslas. Skambučio perdavimas per Tinklo stotį (stotis) arba I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga

2. Skambučio perdavimas (Tranzitas) Tinklu (žr. 3 pav.), kai tarptautinis skambutis inicijuojamas Lietuvos operatoriaus Tinkle, perduodamas per Tinklo stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas, ir užbaigiamas užsienio operatoriaus Tinkle. Šio tipo Tranzito paslauga apibrėžiama kaip II tipo Tranzito paslauga, teikiama Tinklu (toliau – II tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga). Kaip anksčiau buvo minėta, naujos kartos Tinkle lieka vienas Tinklų sujungimo taškas per kurį yra teikiama 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta IV tipo Tranzito paslauga. Antras Tinklų sujungimo taškas yra naudojamas siekiant turėti Tinklo išteklių rezervą, todėl skambučio perdavimas nuo pirmojo iki antrojo Tinklų sujungimo taško yra suprantamas kaip 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta V tipo Tranzito paslauga. Atsižvelgiant į tai, kad naujos kartos Tinklas turėtų tik vieną lygmenį, o antras Tinklų sujungimo taškas būtų naudojamas užtikrinti Tinklo išteklių rezervą, laikoma, kad šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta II tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga apima dvi 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžtas IV ir V tipo Tranzito paslaugas.

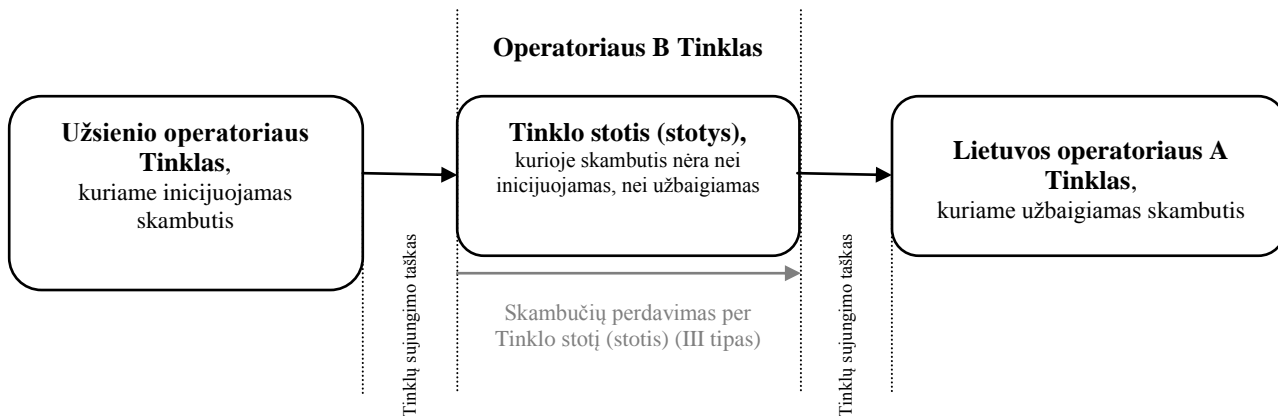
3 paveikslas. Skambučių perdavimas per Tinklo stotį (stotis) arba II tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga

3. Skambučio perdavimas (Tranzitas) Tinklu (žr. 4 pav.), kai tarptautinis skambutis inicijuojamas užsienio operatoriaus Tinkle, perduodamas per Tinklo stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas, ir užbaigiamas Lietuvos operatoriaus Tinkle. Šio tipo

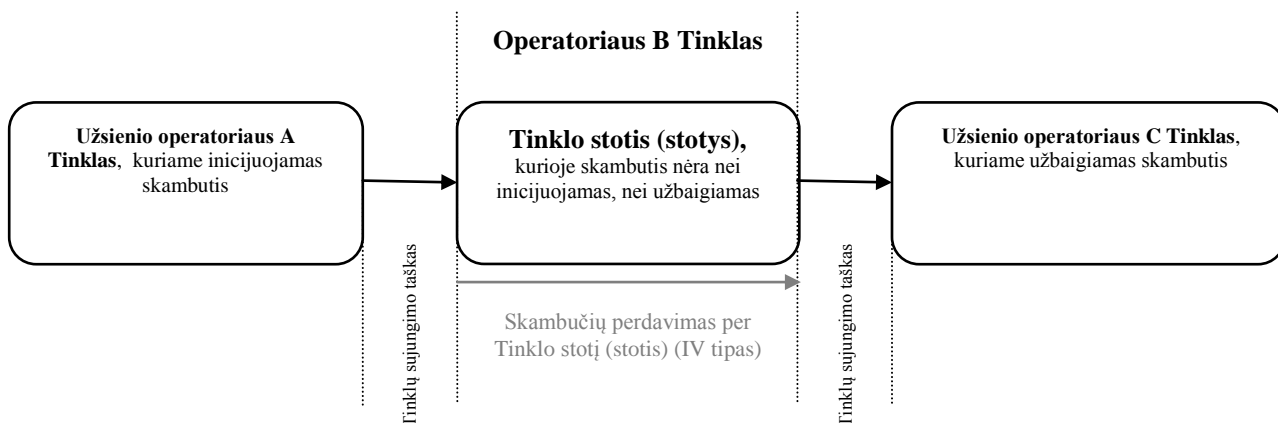
Tranzito paslauga apibrėžiama kaip III tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu (toliau – III tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga). Pastebėtina tai, kad šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta III tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga, nebuvo apibrėžta 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime.

4 paveikslas. Skambučių perdavimas per Tinklo stotį (stotis) arba III tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga

4. Skambučio perdavimas (Tranzitas) Tinklu (žr. 5 pav.), kai tarptautinis skambutis, inicijuojamas vieno užsienio operatoriaus Tinkle, perduodamas per Tinklo stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas, ir užbaigiamas kito užsienio operatoriaus Tinkle. Šio tipo paslauga apibrėžiama kaip IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu (toliau – IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga). Pastebėtina tai, kad šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga, nebuvo apibrėžta 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime.

5 paveikslas. Skambučių perdavimas per Tinklo stotį (stotis) arba IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga

Tranzito, teikiamo Tinklu, pradinė paslauga apima skambučių perdavimą operatoriaus Tinkle ir užtikrina skambučių perdavimą iš vieno Tinklo į kitą Tinklą.

Atsižvelgiant į aukščiau apibrėžtas Tranzito paslaugas, Anketose respondentų buvo prašoma pateikti informaciją apie Tranzito paslaugas, kurios buvo teiktos Lietuvos Respublikos teritorijoje Tiriamuoju laikotarpiu. Išanalizavus respondentų Anketose pateiktą informaciją, Tarnyba konstatuoja, kad 2013 m. I pusm. pabaigoje Lietuvos Respublikos teritorijoje buvo teikiamos 4 tipų Tranzito paslaugos:

- I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (**ne sau**), kai perduodamas skambutis inicijuojamas ir užbaigiamas skirtingų Lietuvos operatorių Tinkluose;
- II tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (**ne sau**), kai perduodamas skambutis inicijuojamas Lietuvos operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas užsienio operatoriaus Tinkle;
- III tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (**ne sau**), kai perduodamas skambutis yra inicijuojamas užsienio operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas Lietuvos operatoriaus Tinkle;
- IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (**ne sau**), kai perduodamas skambutis inicijuojamas ir užbaigiamas skirtingų užsienio operatorių Tinkluose.

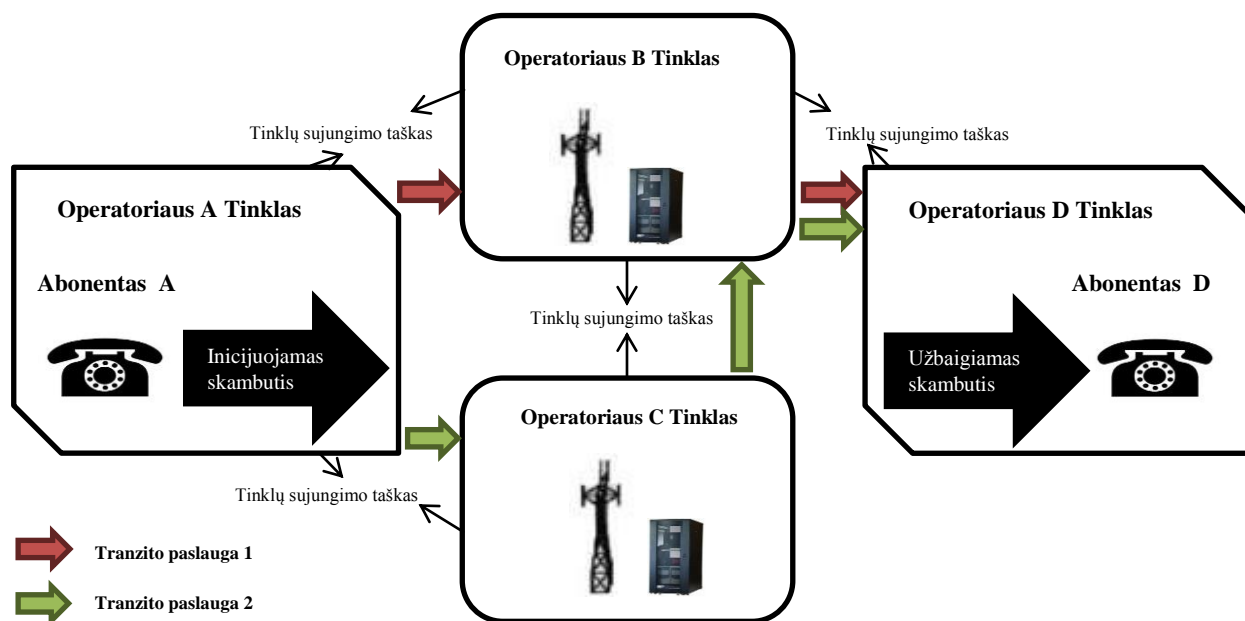
Svarbu pastebėti tai, kad Tranzito paslaugos yra teikiamos tik nuosavu Tinklu, nepriklausomai nuo to, kuri iš aukščiau nurodytų Tranzito paslaugų yra teikiama. Kadangi teikiamą Tranzito paslaugą sudaro skambučio perdavimas per nuosavą Tinklo stotį (stotis), kuri (kurios) visada yra fiksuotoje vietoje, šią paslaugą galima laikyti savo prigimtimi, teikiamą tik fiksuotoje vietoje, nepriklausomai nuo to, ar Tranzito paslaugai teikti bus naudojama viešųjų fiksuotojo ryšio ar judriojo ryšio tinklų infrastruktūra.

Kita Tranzito paslaugoms teikti būtina sąlyga yra Tinklų sujungimas. Tinklų sujungimas yra fizinis ar loginis Tinklų, naudojamų to paties ar kito operatoriaus, sujungimas, kad vieno operatoriaus elektroninių ryšių paslaugų gavėjai galėtų naudotis tarpusavio ryšiu ir (arba) ryšiu su kito operatoriaus elektroninių ryšių paslaugų gavėjais arba operatoriaus teikiamomis Tinklo paslaugomis. Kitaip tariant, Tinklų sujungimas yra speciali priemonė, reikalinga sujungti Lietuvos Respublikos teritorijoje esančius Tinklus, taip pat ir šiuos Tinklus su ne Lietuvos Respublikoje esančiais Tinklais, teikti ir (arba) gauti Tranzito paslaugas. Sujungus Tinklus yra užtikrinamas ryšys tarp Tinklų, kuriuo perduodamas skambutis iš vieno Tinklo į kitą. Atsižvelgiant į tai, Tranzito paslaugų teikimui Tinklu būtina turėti Tinklų sujungimus mažiausiai su dviem Tinklo teikėjais.

Didesnis tinklų sujungimų skaičius Tranzito paslaugų teikėjui suteikia galimybę Tranzito paslaugų gavėjui užtikrinti geresnę teikiamos Tranzito paslaugos kokybę⁹ (žr. 6 pav.). Pavyzdžiui, operatorius B teikiantis Tranzito paslaugą turi tiesioginius Tinklų sujungimus su operatoriais A ir D. Tačiau operatorius A neturi tiesioginio Tinklų sujungimo su operatoriumi D. Operatoriaus A abonentui norint paskambinti operatoriaus D abonentui, reikėtų operatoriui A iš operatoriaus B pirkti Tranzito paslaugą. Turėdamas Tinklų sujungimus operatorius B, operatoriaus A Tinkle inicijuotą skambutį perduos savo Tinklu operatoriui D, kurio Tinkle bus vykdomas skambučio užbaigimas. Tai yra pats trumpiausias skambučio perdavimo kelias (žr. 6 pav. Tranzito paslauga 1), operatoriams A ir D tiesiogiai nesujungus savo Tinklų.

⁹ Kokybė suprantama kaip skambučio persiuntimas tik per savo Tinklą ir nesinaudojant kitų Tranzito paslaugų teikėjų paslaugomis, užtikrinant retesnius perduodamo skambučio nutrūkimus. Tranzito paslaugų teikėjas, turėdamas kelis alternatyvius Tranzito paslaugų teikimo kelius, taip pat gali pasiūlyti mažiausią kainą Tranzito paslaugų gavėjui.

6 paveikslas. Skambučių perdavimas (Tranzitas) per Tinklo stotį (stotis)

Kitas galimas skambučio perdavimo kelias (žr. 6 pav. Tranzito paslauga 2), kai operatorius A yra tiesiogiai sujungęs Tinklus su operatoriumi C. Operatorius C yra Tranzito paslaugos teikėjas, turintis partnerį operatorių B, su kuriuo yra sujungęs Tinklus. Kai operatoriaus A abonentas nori paskambinti operatoriaus D abonentui, operatorius A pasinaudoja Tranzito paslauga ir savo Tinkle inicijuotą skambutį perduoda operatoriumi C. Operatorius C, neturintis tiesioginio Tinklų sujungimo su operatoriaus D Tinklu, persiunčia skambutį savo partneriui operatoriumi B. Operatorius B, turėdamas Tinklų sujungimą su operatoriumi D, persiunčia savo Tinklu skambutį toliau užbaigti operatoriaus D Tinkle. Kadangi Tranzito paslaugą vieno skambučio perdavimui teikia du ar daugiau Tranzito paslaugos teikėjų, ilgėjant perdavimo keliui gali prastėti kokybė, t. y. nutrūkti skambutis ir išaugti skambučio perdavimo paslaugų kaina.

Atlikus respondentų Anketose pateiktos informacijos analizę, Tarnyba nustatė, kad Tiriamojo laikotarpio pabaigoje:

1. Tranzito paslaugas teikė 12 operatorių: Nevertel, UAB, TEO LT, AB, UAB „AVOICE“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „CSC TELECOM“, UAB „ECOFON“, UAB „LINKOTELUS“, UAB „MEDIAFON“, UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, UAB „Telco Consulting Group“, UAB „Telekomunikacijų grupė“, Voxbone SA (žr. 2 priedą).

2. Tranzito paslaugas gavo 13 operatorių, veiklą vykdančių Lietuvos Respublikoje: AB „Lietuvos geležinkeliai“, AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, TEO LT, AB, UAB „BALTNETOS KOMUNIKACIJOS“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „CSC TELECOM“, UAB „LINKOTELUS“, UAB „MEDIAFON“, UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, UAB „OMNITEL“, UAB „Proitas“, UAB „TELE2“, UAB „Telekomunikacijų grupė“.

Atsižvelgdama į Anketų pagalba surinktą informaciją, Tarnyba konstatuoja, kad 2013 m. I psm. pabaigoje tik 3 operatoriai (25 proc.) iš 12 teikė visą 4 tipų Tranzito paslaugas (žr. 1 lentelę). Didžioji dalis, t. y. 83,3 proc. (10 operatorių) Tranzito paslaugų teikėjų teikė III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugą. Tačiau I tipo (nacionalinio) ir II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas teikė mažiausias operatorių skaičius, t. y. tik 41,7 proc. (5 operatoriai) visų Tranzito paslaugų teikėjų.

1 lentelė. Tranzito paslaugų teikėjai

Eil. Nr.	Paslaugų teikėjo pavadinimas	I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga	II tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga	III tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga	IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga
1.	Nevertel, UAB		X		
2.	TEO LT, AB	X	X	X	X
3.	UAB „AVOICE“				X
4.	UAB „Bitė Lietuva“	X	X	X	X
5.	UAB „CSC TELECOM“	X	X	X	
6.	UAB „ECOFON“			X	X
7.	UAB „LINKOTELUS“			X	
8.	UAB „MEDIAFON“	X	X	X	X
9.	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“			X	X
10.	UAB „Telco Consulting Group“			X	X
11.	UAB „Telekomunikacijų grupė“			X	
12.	Voxbone SA	X		X	

Palyginus šiame Ataskaitos skyriuje aukščiau išvardintus Tranzito paslaugų tipus (žr. 1 lentelę), teiktus Lietuvos Respublikos teritorijoje Tiriamuoju laikotarpiu (2005 m. sausio 1 d. – 2013 m. birželio 30 d.) ir jų teikimo būdus (žr. 6 pav.) galima daryti išvadą, kad Tiriamuoju laikotarpiu nebuvo pradėtos teikti naujos Tranzito paslaugos, o taip pat nebuvo baigtos teikti konkrečios Tranzito paslaugos. 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimo metu apibrėžtos Tranzito paslaugos buvo peržiūrėtos ir šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime Tranzito paslaugos buvo apibrėžtos kitaip. Tačiau technologiniu požiūriu, tiek 2006 m. apibrėžtos Tranzito paslaugos, tiek ir šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžtos paslaugos yra tos pačios paslaugos.

Išvados:

1. Šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime Tarnyba apibrėžė keturis Tranzito paslaugų tipus:
  - 1.1. skambučio perdavimas (Tranzitas) Tinklu, kai skambutis inicijuojamas vieno Lietuvos operatoriaus Tinkle, perduodamas per Tinklo stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas, ir užbaigiamas kito Lietuvos operatoriaus Tinkle (I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga).
  - 1.2. skambučio perdavimas (Tranzitas) Tinklu, kai tarptautinis skambutis inicijuojamas Lietuvos operatoriaus Tinkle, perduodamas per Tinklo stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas, ir užbaigiamas užsienio operatoriaus Tinkle (II tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga).
  - 1.3. skambučio perdavimas (Tranzitas) Tinklu, kai tarptautinis skambutis inicijuojamas užsienio operatoriaus Tinkle, perduodamas per Tinklo stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas, ir užbaigiamas Lietuvos operatoriaus Tinkle (III tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga).

1.4. skambučio perdavimas (Tranzitas) Tinklu, kai tarptautinis skambutis, inicijuojamas vieno užsienio operatoriaus Tinkle, perduodamas per Tinklo stotį (stotis), kurioje yra arba gali būti įvykdytas Tinklų sujungimas, ir užbaigiamas kito užsienio operatoriaus Tinkle (IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga).

2. Šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime nagrinėjamos I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugos apima ir 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimo metu apibrėžtas Tranzito paslaugas.

3. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje Lietuvos Respublikos teritorijoje buvo teikiamos I tipo (nacionalinio), II tipo (tarptautinio), III tipo (tarptautinio), IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos.

4. Lietuvos Respublikoje 2013 m. I pusr. pabaigoje buvo 12 operatorių, kurie teikė Tranzito paslaugas. Visas 4 tipų Tranzito paslaugas teikė 25 proc. Tranzito paslaugų teikėjų. Daugiausia (83,3 proc.) Tiriamuoju laikotarpiu buvo III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų.

5. Tiriamuoju laikotarpiu nebuvo pradėta teikti naujų Tranzito paslaugų ir nebuvo nustota teikti konkrečių Tranzito paslaugų.

2.4. TRANZITO PASLAUGŲ PAKEIČIAMUMO ANALIZĖ

Ataskaitos 2.3 skyriuje nurodyta, kad I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugos gali būti perduodamos tuo pačiu Tinklu skirtingiems Tranzito paslaugų gavėjams. Šiame skyriuje yra analizuojama, ar I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugos gali pakeisti viena kitą, taip pat, ar egzistuoja kitos paslaugos, kurios gali pakeisti Tranzito paslaugas.

Tranzito paslaugų teikimo būdų pakeičiamumo analizė atliekama atsižvelgiant į Didelės įtakos rinkoje nustatymo gaires¹⁰. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 44 punkte rekomenduojama išanalizuoti ne tik, ar palyginamos teikiamų paslaugų charakteristikos, ar lyginamos paslaugos naudojamos tiems patiems paslaugų gavėjų tikslams, ar Tranzito paslaugų kainos yra palyginamos, bet ir atkreipti dėmesį į šių paslaugų konkurencines sąlygas bei į pasiūlos ir paklausos struktūrą. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 45 punkte numatyta, kad skirtingi būdai (fizine prasme), paslaugų gavėjo požiūriu naudojami tai pačiai paslaugai teikti ir atitinkantys paslaugų gavėjo poreikius, gali būti įtraukti į nagrinėjamą atitinkamą rinką.

2.4.1. Paslaugų pakeičiamumas paklausos atžvilgiu

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Pačią Tranzito paslaugų paklausą formuoja operatoriai, kurie perka iš konkretaus operatoriaus Tranzito paslaugą tam, kad pasiektų kito Lietuvos ar užsienio operatoriaus abonentus.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje, skambutį gali sudaryti 2 arba 3 elementai, t. y. skambučio inicijavimas ir skambučio užbaigimas arba skambučio inicijavimas, skambučio tranzitas ir skambučio užbaigimas. Tranzito elemento buvimas ar nebuvimas priklauso nuo operatoriaus Tinklo specifikos (operatorius turi Tinklų sujungimą su kitais operatoriais arba neturi) ir skambučio maršruto. Pavyzdžiui, kai operatoriaus A, kurio Tinklas sujungtas su operatoriumi C, abonentas skambina operatoriaus C abonentui Tranzito paslauga nėra perkama. Operatorius A iš operatoriaus C perka tik skambučio užbaigimo paslaugą. Tačiau, jei operatoriaus B abonentas, norėtų paskambinti operatoriaus A abonentui, esant sąlygai, kad šių operatorių Tinklai nėra sujungti, operatorius B turėtų priimti sprendimą sujungti Tinklus tiesiogiai su operatoriumi A arba perduoti skambutį perkant Tranzito paslaugą. Tranzito paslaugą operatoriumi B gali pasiūlyti tas operatorius, kuris yra sujungęs Tinklus su operatoriumi B ir teikia Tranzito paslaugas. Šiuo atveju, jei B operatorius yra sujungęs Tinklus su operatoriumi C, kuris yra sujungęs Tinklą su operatoriumi A ir

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:165:0006:0031:EN:PDF>

teikia Tranzito paslaugas, jis gali pirkti iš operatoriaus C Tranzito paslaugą ir iš operatoriaus A skambučių užbaigimo paslaugą. Atsižvelgiant į tai, Tranzito elementą gali sudaryti vienas iš 4 Tranzito paslaugų tipų (I, II, III bei IV tipų Tranzito paslaugos) (žr. Ataskaitos 2.3 skyrių).

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.3 skyriuje, I, II, III bei IV tipų Tranzito paslaugos yra skirtingo pobūdžio. Jos išskiriamos pagal operatorius (Lietuvos operatoriai ir užsienio operatoriai), kurie perka šią paslaugą ir atsižvelgiant į skambučio maršruto kelią, t. y. kuriame Tinkle Tinklu perduodamas skambutis yra užbaigiamas.

Pagal paslaugų gavėjus (pirkėjus), teikiamas Tranzito paslaugas galima suskirstyti į dvi grupes:

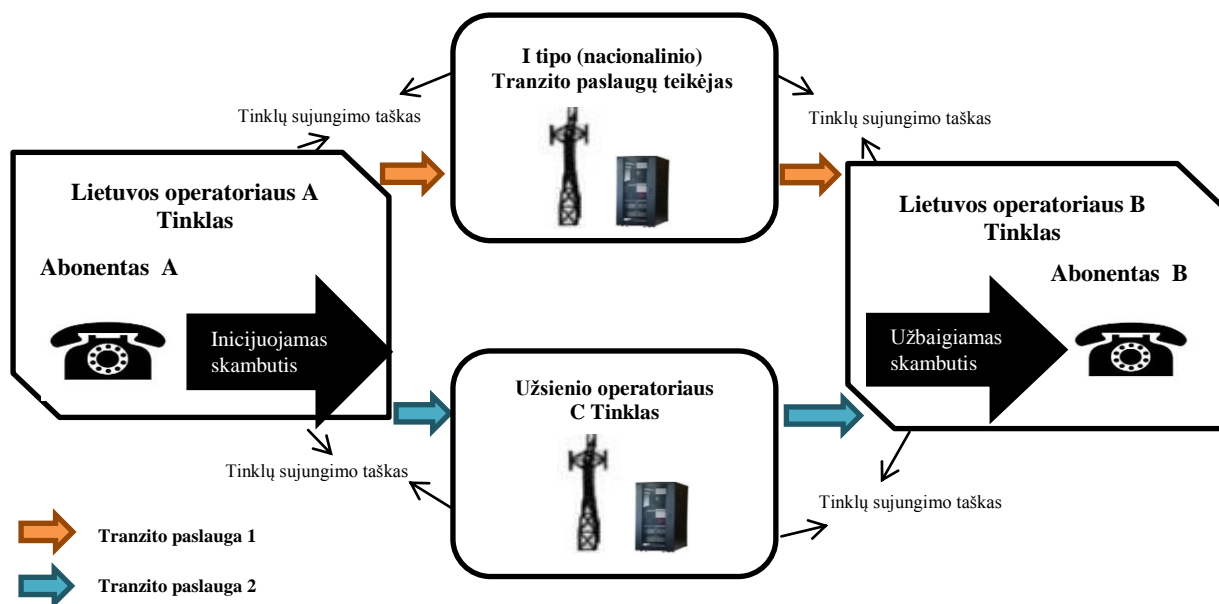
- kai Tranzito paslaugų gavėjas (pirkėjas) yra Lietuvos operatorius, jam yra teikiamos I tipo (nacionalinio) ir II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos;
- kai Tranzito paslaugų gavėjas (pirkėjas) yra užsienio operatorius, jam yra teikiamos III tipo (tarptautinio) ir IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos.

Pagal skambučio maršruto kelią, t. y. nuo Tinklo, kuriame inicijuotas skambutis Tinklu perduodamas kitam Tinklui užbaigti, išskiriamos 4 Tranzito paslaugų tipus:

- I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos, kai Tinklu perduodamas skambutis, inicijuojamas vieno Lietuvos operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas kito Lietuvos operatoriaus Tinkle.
- II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos, kai Tinklu perduodamas skambutis, inicijuojamas Lietuvos operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas užsienio operatoriaus Tinkle.
- III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos, kai Tinklu perduodamas skambutis, inicijuojamas užsienio operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas Lietuvos operatoriaus Tinkle.
- IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos, kai Tinklu perduodamas skambutis, inicijuojamas vieno užsienio operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas kito užsienio operatoriaus Tinkle.

II, III, IV tipų Tranzito paslaugų pakeisti viena kita neįmanoma, nes skiriasi paslaugų gavėjų veiklos teritorija (Lietuvos Respublikos teritorija arba užsienio valstybės teritorija), taip pat skambučiai užbaigiami skirtingose teritorijose veiklą vykdančių operatorių Tinkluose, t. y. tenkinami skirtingi paslaugų gavėjų poreikiai. Išimtis yra taikoma I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugai, kurią teoriškai galima pakeisti skambučio perdavimu per užsienio operatoriaus Tinklą arba II tipo (tarptautinio) ir III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugomis. Pavyzdžiui, Lietuvos operatoriaus A Tinkle esantis abonentas nori paskambinti kito Lietuvos operatoriaus B Tinkle esančiam abonentui (žr. 7 pav.) ir minėti operatoriai nėra sujungę savo Tinklų. Operatorius A, norėdamas savo abonentui užtikrinti galimybę skambinti į bet kurį Lietuvos operatorių Tinklą, turėtų rasti I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėją (teikėjus), kuris perduotų inicijuotą skambutį, užbaigimui operatoriaus B Tinkle (žr. 7 pav. Tranzito paslauga 1). Tačiau operatorius A gali būti susijungęs Tinklą su užsienio operatoriumi C, kuris turėtų Tinklų sujungimą su operatoriumi B. Tuomet operatorius C galėtų teikti Tranzito paslaugą operatoriui A, užbaigti skambutį Lietuvos operatoriaus B Tinkle (žr. 7 pav. Tranzito paslauga 2). Ši paslauga nebūtų fiksuojama Lietuvos Respublikoje kaip Tranzito paslaugų teikimas, nes operatorius, kuris teiktų Tranzito paslaugą, nevykdo veiklos Lietuvos Respublikos teritorijoje. Pažymėtina, kad toks paslaugos pakeičiamumas yra labiau teorinis, nes siunčiant skambutį per užsienio operatorių Tinklus, ilgėtų skambučio kelias ir dėl tarpinių elementų gali atsirasti kokybės trūkumų, o taip pat gali išaugti paslaugos kaina.

7 paveikslas. Skambučių perdavimas (Tranzitas) per Tinklo stotį (stotis)

Pažymėtina, kad vietoje I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos persiūsti skambučiui Lietuvos Respublikos teritorijoje, galima pasinaudoti II tipo (tarptautinio) ir (ar) III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugomis. Tačiau šis sprendimas yra neefektyvus dėl didelio tarpinių dalyvių skaičiaus skambučio siuntimo maršrute. Taip pat dėl didelio tarpinių dalyvių skaičiaus persiunčiamo skambučio kokybė gali būti prastėta (galimi skambučio nutrukimai nepasiekus skambučio gavėjo, išaugęs skambučio sujungimo laikas) ir paslaugos kaina atitinkamai susidarytų iš II tipo (tarptautinio) ir (ar) III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kombinacijų kainų sumų. Sąnaudos teikiant I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugą ir ją pakeičiant II tipo (tarptautinio) ir (ar) III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kainų kombinacijomis, gali būti didesnės. Todėl galima teigti, kad, kai konkretaus tipo Tranzito paslaugos yra išskiriamos pagal paslaugų gavėjus ir pagal skambučio maršruto kelią, jas pakeisti tarpusavyje nėra galimybės.

Analizuojant paslaugų pakeičiamumą iš paklausos pusės, taip pat reikia įvertinti tiesioginį ir netiesioginį konkurencijos spaudimą (angl. *direct and indirect constraints*). Tiesioginis spaudimas suprantamas kaip asmenų galimybė, pasikeitus konkurentų prekių ar paslaugų kainoms, tiesiogiai reaguoti į susidariusią situaciją keičiant savo siūlomų paslaugų ar prekių kainą ir (ar) kiekį. Vertikaliai susijusių paslaugų rinkose svarbu įvertinti ir netiesioginį konkurencinį spaudimą. Jis atsiranda tuomet, kai paklausa didmeninėje rinkoje yra veikiamą ir kyla iš mažmeninėje rinkoje veikiančių asmenų poreikių, galimybės reaguoti į pokyčius didmeninėje rinkoje. Šiam spaudimui įvertinti taikomas taip vadinamas hipotetinio monopolisto testas (angl. SSNIP – *Small but Significant Increase in Price*¹¹). Taikant šį testą yra vertinama, ar nagrinėjamų Tranzito paslaugų gavėjai, reaguodami į mažą (Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 40 punkte nurodomas nuo 5 iki 10 proc. kainų didėjimas), bet ilgalaikį¹² nagrinėjamų paslaugų kainų padidėjimą tam tikrose teritorijose, keistų šias paslaugas kitomis arba pirktų jas iš kitose teritorijose esančių teikėjų. Vadovaujantis Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo, patvirtintų Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimu Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“, 8 punkto antra pastraipa, „Jeigu pakeičiamumas būtų tiek reikšmingas, kad kainos padidinimas didmeninių paslaugų teikėjui taptų nenaudingas dėl sumažėjusios pardavimų apimtys, tokiu atveju į atitinkamą rinką reikėtų

¹¹ http://www.crai.com/ecp/assets/Indirect_constraints_and_captive_sales.pdf

¹² Ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje.

įtraukti kitus paslaugų pakaitalus ir kitas teritorijas. Atitinkamos rinkos ribos turi būti plečiamos tol, kol paklausos pakeičiamumas taps iš viso neįmanomas arba tiek nereikšmingas, kad mažas, bet ilgalaikis nagrinėjamų paslaugų kainų padidinimas virš esamo kainų lygio galėtų būti nenaudingas“.

Siekiant įvertinti galimus konkrečios Tranzito paslaugos pakaitalus, Anketoje respondentams buvo pateiktas toks hipotetinio monopolisto testo klausimas: „*Prašome prognozuoti situaciją, jei I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos teikėjas ilgam laikotarpiui padidintų Tranzito paslaugos kainą 5–10 procentų, kitoms sąlygoms, įskaitant kitų Tranzito paslaugų teikėjų teikiamos atitinkamos paslaugos kainas, esant nepakitusioms, ar turėtumėte galimybę šią paslaugą pakeisti kita alternatyvia paslauga?*“

Atsakydama į šį klausimą UAB „Bitė Lietuva“ pažymėjo: „Tranzito paslaugas galima pakeisti tiesioginiu tinklų sujungimu, jeigu tai ekonomiškai apsimoka.“ Analogišką atsakymą pateikė ir UAB „OMNITEL“. UAB „TELE2“ nurodė, kad dėl nedidelio Tranzitu persiunčiamo srauto ir šios paslaugos pakeitimui reikalingų didelių pradinių investicijų, šiuo metu neturėtų kuo pakeisti teikėjo, pabranginusio Tranzito paslaugų kainų. Tačiau perspektyvoje šis operatorius turi galimybę susitarti dėl I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų su kitais teikėjais.

UAB „MEDIAFON“ nurodė: „Skambučius galėtume siųsti per sujungimus su užsienio partneriais arba sujungtume tinklus tiesiogiai su tais Lietuvos Respublikos teritorijoje veikiančiais operatoriais, su kuriais tinklų sujungimo kol kas neturime.“

UAB „Proitas“ ir AB Lietuvos radijo ir televizijos centras teigė, kad alternatyvą turi, tačiau neįvardino, kokia ji. Taip pat šie operatoriai nurodė, kad būtų svarstomas klausimas pakeisti Tranzito paslaugą kita, jei tai būtų ekonomiškai naudingiau esant 5–10 proc. kainos padidėjimui.

UAB „BALNETOS KOMUNIKACIJOS“ nurodė, kad šiai dienai operatoriai turi daug alternatyvų. Kadangi UAB „BALNETOS KOMUNIKACIJOS“ naudoja VoIP (angl. *Voice over Internet Protocol*) technologija paremtą balso perdavimo sprendimą, t. y. balso skambutis keliauja internetu, ji galėtų per internetą prisijungti prie visų Lietuvos operatorių.

UAB „CSC TELECOM“ ir UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ pateikė vienodą atsakymą, nurodydami, kad neturi galimybės pakeisti I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos kita alternatyvia paslauga. Šiuo metu jų išigyjamos paslaugos yra paskirstytos optimaliai, atsižvelgiant į gaunamą kokybę. Jų nuomone, Lietuvoje yra vienintelis Tranzito paslaugų teikėjas – TEO LT, AB, kuris teikia plataus spektro ir kokybiškas paslaugas. Keisti gaunamą paslaugą į kito Tranzito paslaugų teikėjo paslaugas nebūtų patrauklu, kadangi tai pareikalautų laiko, personalo sąnaudų bei pradinių finansinių investicijų, taip pat alternatyvus Tranzito paslaugų teikėjas neužtikrintų plataus spektro, kokybiškų ir turinčių pastovią kainą teikiamų paslaugų.

Kaip matyti iš respondentų atsakymų į aukščiau pateiktą hipotetinio monopolisto testo klausimą, I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga yra pakeičiama, tiesiogiai sujungiant operatorių tinklus arba pasirinkus alternatyvų Tranzito paslaugos teikėją. Tačiau I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga nėra pakeičiama II, III ar IV tipų (tarptautinio) Tranzito paslaugomis.

Taip pat Tranzito paslaugų gavėjams Anketoje buvo pateiktas kitas hipotetinio monopolisto testo klausimas: „*Prašome prognozuoti situaciją, jei II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos teikiamos Tinklu, teikėjas ilgam laikotarpiui padidintų Tranzito paslaugos kainą 5-10 procentų, kitoms sąlygoms, įskaitant ir kitų Tranzito paslaugos teikėjų teikiamos atitinkamos paslaugos kainas, esant nepakitusioms, ar turėtumėte galimybę šią paslaugą pakeisti alternatyvia paslauga?*“

UAB „TELE2“ vertinimu ji galėtų visiškai atsakyti II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų pirkimo, nes šiuo metu jie paslaugą perka iš TEO LT, AB tik esant jų nuosavo tiesioginio Tinklų sujungimo su užsienio operatoriais gedimui arba turimo sujungimo nepakankamam pralaidumui. Jei UAB „TELE2“ padidintų savo kanalų pralaidumą ir užtikrintų jų papildomą rezervavimą, ji galėtų nepirkti II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų.

UAB „OMNITEL“ nurodė, kad „srautą būtų galima siųsti naudojantis kitų Tranzito paslaugas teikiančių operatorių paslaugomis, įskaitant ir operatorius, veikiančius ir teikiančius paslaugas ne Lietuvos Respublikos teritorijoje.“

UAB „MEDIAFON“ teigė, kad skambučius galėtų siųsti per užsienio teikėjus, jei II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjas padidintų kainas. Panašiai nurodė ir UAB „CSC TELECOM“, kad galėtų pakeisti užsienio Tranzito paslaugos teikėją į TEO LT, AB, kadangi šiuo metu II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas perka iš užsienio paslaugų teikėjo.

UAB „BALNETOS KOMUNIKACIJOS“ nurodė, kad naudojant VoIP technologija paremtą balso perdavimo sprendimą gali per internetą jungtis prie kitų užsienio operatorių ir vykdyti skambučius tokiu pačiu principu kaip Lietuvos Respublikoje, taip ir užsienyje.

AB Lietuvos radijo ir televizijos centras Anketoje pateikė informaciją, kad II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas gali pakeisti, tačiau neįvardino konkrečios paslaugos ar teikėjo. Taip pat pažymėjo, kad pakeitimo atveju būtų reikalingos papildomos nedidelės investicijos.

TEO LT, AB nuomone, Lietuvos operatoriai „yra sudarę ir turi visas galimybes sudaryti tinklų sujungimo sutartis su užsienio operatoriais ir turi alternatyvius kelius savo ir kitų operatorių srautams išsiųsti į užsienį“. Pagrindinis veiksnys, pasirenkant per kurį operatorių siųsti pokalbių srautą, yra kaina. TEO LT, AB teigimu, šioje II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje yra pakankama konkurencija.

Tačiau UAB „Bitė Lietuva“ pažymėjo, kad ji neturėtų galimybės „sudaryti tiesioginio tinklų sujungimo su visais užsienio operatoriais, todėl dalis paslaugų būtų siunčiama tranzitu“.

UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ nurodė, kad dažniausiai Tranzito paslauga yra teikiama kartu su skambučio užbaigimo paslauga, todėl labai svarbi yra teikiamos paslaugos kokybė. Jeigu ir būtų alternatyvių teikėjų, kurie siūlytų II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugą be skambučio užbaigimo paslaugos, tokia paslauga būtų praktiškai neįmanoma pasinaudoti, nes nebūtų užtikrinama reikiama paslaugos kokybė.

Kaip matome iš respondentų atsakymų į aukščiau pateiktą hipotetinio monopolisto testo klausimą, II tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga yra pakeičiama, tiesiogiai sujungiant operatorių Tinklus arba pasirinkus alternatyvų Tranzito paslaugos teikėją. Tačiau II tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga nėra pakeičiama I tipo (nacionalinio), III tipo (tarptautinio) ar IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugomis.

Atsižvelgiant į tai, kad Tranzito paslaugų rinkos tyrime dalyvauja tik Lietuvos operatoriai, nėra informacijos iš operatorių apie III ir IV tipų (tarptautinio) Tranzito paslaugų pakeičiamumą. Tačiau pagal atliktą analizę (skambučio maršruto kelią ir Tranzito paslaugos gavėją) jos gali būti pakeičiamos tiesioginiais Tinklų sujungimais ar alternatyvių Tranzito paslaugų teikėjų paslaugomis.

Išvada: atlikus I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad Tranzito paslaugos gavėjo požiūriu, paslaugas galima pakeisti tiesioginiais Tinklų sujungimais arba pakeisti Tranzito paslaugų teikėją alternatyviu. Pačios I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugos nėra pakeičiamos tarpusavyje iš paklausos pusės.

2.4.2. Paslaugų pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu

Įprastai, siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu, analizuojama, ar paslaugų teikėjas, atsižvelgdamas į paslaugų savybes, naudojimą ir kainas gali teikti tuos pačius poreikius tenkinančias, tačiau skirtingas paslaugas. Tai atliekama tiriant, ar reaguodami į mažą ilgalaikį nagrinėjamų paslaugų kainų padidėjimą, t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamoms prekėms, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios, paslaugų teikėjai gali per trumpą laikotarpį pradėti teikti kitas ar papildomas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar

rizikos. Šiuo atveju ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje¹³.

Šiame Ataskaitos skyriuje atliekant atitinkamų Tranzito paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės analizę, pirmiausia atliekama analizė, ar skirtingais būdais teikiamos ir skirtingų tipų (I, II, III ir IV tipų) Tranzito paslaugos yra pakeičiamos viena kitomis. Toliau analizuojama, ar skirtingų tipų Tranzito paslaugos yra pakeičiamos kitomis paslaugomis įvertinant šių paslaugų savybes, naudojimą ir kainas.

Tranzito paslaugų gavėjams yra teikiamos skirtingos Tranzito paslaugos ir taikomos skirtingos šių paslaugų kainos, t. y. užsienio operatorius, gaus kitokio tipo Tranzito paslaugą (III, IV tipo (tarptautinio)), nei Lietuvos operatorius (I tipo (nacionalinio) arba II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugą). Tranzito paslaugų teikimui nėra reikalingi riboti išteklių, todėl kiekvienas Tranzito paslaugų teikėjas, turintis nuosavą Tinklo stotį (stotis), gali teikti I, II, III ar IV tipų Tranzito paslaugas. Tačiau norint teikti skirtingų tipų Tranzito paslaugas, reikia sudaryti ir Tinklų sujungimo sutartis su skirtingais Tinklų operatoriais. Teikiant I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugas, paslaugos teikėjas turi sudaryti Tinklų sujungimo sutartis tik su Lietuvos operatoriais, nes perduodamas skambutis bus inicijuojamas ir užbaigiamas Lietuvos operatorių Tinkluose. Teikiant II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas, paslaugos gavėjas yra Lietuvos operatorius, kuris perka Tranzito paslaugą, norėdamas užbaigti skambučių užsienio operatoriaus Tinkle. Šiuo atveju II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjas turi sudaryti Tinklų sujungimo sutartis su Lietuvos operatoriais ir užsienio operatoriais. Teikiant III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas, paslaugos gavėju yra užsienio operatorius, kuris perka Tranzito paslaugą, norėdamas užbaigti skambučių Lietuvos operatoriaus Tinkle. Kaip ir II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikimo atveju, III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjui reikės sudaryti Tinklų sujungimo sutartis su Lietuvos operatoriais ir užsienio operatoriais. IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga teikiama tik užsienio operatoriams, nes perduodamas skambutis bus inicijuojamas ir užbaigiamas užsienio operatorių Tinkluose. Todėl IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjui reikia sudaryti Tinklų sujungimo sutartis su skirtingais užsienio operatorių Tinklais.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, norint pradėti teikti kito tipo Tranzito paslaugas, I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjui, papildomai reikėtų sudaryti Tinklų sujungimo sutartis su užsienio operatoriais ir atvirkščiai. Kiekvienam Tinklų sujungimo sudarymui ir jungtims, reikalingoms sukurti fizinių ryšių tarp operatorių, reikia finansinių, žmogiškųjų ir laiko išteklių. Svarbu pažymėti, kad Lietuvos Respublikos teritorijoje skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose ryšių tinkluose paslaugų teikėjai (TEO LT, AB¹⁴, UAB „OMNITEL“¹⁵, UAB „Bitė Lietuva“¹⁶, UAB „TELE2“¹⁷, AB „Lietuvos geležinkeliai“¹⁸, AB Lietuvos radijo ir televizijos centras¹⁹, UAB „CSC TELECOM“²⁰, UAB „Digitela“²¹, UAB

¹³ Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo, patvirtintų Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimu Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ 7-13 punktai. Šiuos paaiškinimus galima rasti adresu:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=96400&p_query=&p_tr2=2

¹⁴ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1519 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3.1 papunktis.

¹⁵ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1516 „Dėl ūkio subjekto UAB „OMNITEL“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „OMNITEL“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 3.1 papunktis.

¹⁶ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1515 „Dėl ūkio subjekto UAB „Bitė Lietuva“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „Bitė Lietuva“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 3.1 papunktis.

¹⁷ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1517 „Dėl ūkio subjekto UAB „TELE2“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „TELE2“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 3.1 papunktis.

¹⁸ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1522 „Dėl ūkio subjekto AB „Lietuvos geležinkeliai“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punktas.

¹⁹ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1524 „Dėl ūkio subjekto AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo AB Lietuvos radijo ir televizijos centras viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punktas.

„LINKOTELUS“²², UAB „MEDIAFON“²³, UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“²⁴, UAB „Telekomunikacijų grupė“²⁵) yra įpareigoti suteikti prieigą prie skambučių užbaigimo savo viešajame ryšių tinkle paslaugų. Atsižvelgiant į tai, teisinių kliūčių Tinklų sujungimo sutarčių sudarymui nėra, tačiau kaip ir buvo minėta anksčiau, reikia papildomų finansinių, technologinių išteklių Tinklų sujungimo taškų įdiegimui ir atitinkamos kvalifikacijos žmoniškųjų išteklių sutarčių rengimui, jų įgyvendinimui ir priežiūrai užtikrinti, sujungiant savo Tinklus su operatoriais.

Vadovaujantis Ataskaitos 2.3 skyriuje pateikta 1 lentelė, Tranzito paslaugų gavėjai turi galimybę rinktis iš kelių Tranzito paslaugų teikėjų, kurie gali pasiūlyti analogišką Tranzito paslaugą, kurios savybės, kaina ir prieinamumas būtų analogiški. Tačiau svarbu išskirti, kad Tranzito paslaugų gavėjui, norint pakeisti I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugų teikėją, reikia sudaryti Tinklų sujungimo sutartis su naujuoju Tranzito paslaugų teikėju, o tai gali būti ekonomiškai nenaudinga esant nežymiam Tranzito paslaugų kainos pasikeitimui. Tuo atveju, kai Tranzito paslaugų gavėjas jau yra sujungęs savo Tinklą su kitų operatorių Tinklais, kurie teikia Tranzito paslaugas, jis įgyja galimybę be didelių finansinių išlaidų pakeisti Tranzito paslaugos teikėją. Todėl Tranzito paslaugų teikėjui norint pradėti teikti naują Tranzito paslaugos tipą (I, II, III ar IV tipas), reikia įvertinti, su kiek potencialių Tranzito paslaugų gavėjų yra sudaręs Tinklų sujungimo sutartis ir kiek reikės papildomai jų sudaryti, kad naujos paslaugos teikimas būtų ekonomiškai naudingas operatoriui. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją ir į tai, kad konkretaus tipo Tranzito paslaugos yra išskiriamos pagal gavėjus ir pagal skambučio maršruto kelią, galima daryti išvadą, kad skirtingų tipų Tranzito paslaugos nėra pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

Siekiant įvertinti galimus konkrečios Tranzito paslaugos pakaitalus, Anketoje respondentams buvo pateiktas klausimas apie galimą Tranzito paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu: „*Prašome prognozuoti situaciją, jei I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu, kaina padidėtų 5–10 procentų ilgam laikotarpiui, ar atsirastų daugiau šios paslaugos teikėjų?*“

Dauguma Tiriamojo laikotarpio pabaigoje Tranzito paslaugą teikę operatoriai TEO LT, AB, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „CSC TELECOM“, UAB „MEDIAFON“, Voxbone SA nurodė, kad I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų kainos padidėjimas 5–10 proc. ilgam laikotarpiui, neskatintų atsirasti naujų šios paslaugos teikėjų. TEO LT, AB ir UAB „Bitė Lietuva“ nuomone, padidėjus kainai, tai tik paskatintų operatorius sudaryti tiesioginio Tinklų sujungimo sutartis. UAB „MEDIAFON“ nurodė, kad 5–10 proc. kainos padidėjimas yra per mažas, kad būtų priežastis naujų paslaugos teikėjų atsiradimui. Operatoriaus nuomone, šiuo metu rinkoje jau yra pakankama konkurencija, t. y. daug paslaugų teikėjų teikia I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugą. Voxbone SA nurodė, kad pradėti teikti paslaugas reikėtų didelių pradinių investicijų.

Analogiškai tik išsamiau, argumentavo ir UAB „CSC TELECOM“. Operatorius nurodė, kad norint pradėti teikti paslaugą konkurencine kaina, būtina turėti kiek įmanoma daugiau Tinklų

²⁰ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1528 „Dėl ūkio subjekto UAB „CSC TELECOM“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „CSC TELECOM“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punktas.

²¹ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1529 „Dėl ūkio subjekto UAB „CUBIO“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „CUBIO“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3.1 papunktis.

²² Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1525 „Dėl ūkio subjekto UAB „LINKOTELUS“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „LINKOTELUS“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3.1 papunktis.

²³ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1523 „Dėl ūkio subjekto UAB „MEDIAFON“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „MEDIAFON“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punktas.

²⁴ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1520 „Dėl ūkio subjekto UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punktas.

²⁵ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1521 „Dėl ūkio subjekto UAB „Telekomunikacijų grupė“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „Telekomunikacijų grupė“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punktas.

sujungimų. Įvykdyti Tinklų sujungimą su kai kuriais operatoriais užtrunka (ypač ilgai trunka derybos), o pačiam Tinklų sujungimui įvykdyti reikalinga įmonės patirtis ir kvalifikacija bei didelės investicijos tiek į fizinę, tiek į programinę įrangą. Taip pat UAB „CSC TELECOM“ nuomone, „jei operatorius teikiantis Tranzito paslaugas neturi tiesioginių Tinklų sujungimų su kitais operatoriais ir skambučiai siunčiami per keletą tinklų, tokiu atveju pati paslauga ne tik pabrangsta, bet ir tampa prastesnės kokybės. Todėl dideliame operatoriui, kuris turi daug tiesioginių Tinklų sujungimų ir pakankamas talpas juose, taip pat didelę veiklos patirtį, daug kvalifikuoto personalo bei galimybes investuoti, pabranginus Tranzito paslaugas mažai tikėtina, kad jo paslaugų pardavimai mažės.“ Tačiau Tranzito paslaugų teikėjo UAB „ECOFON“ nuomone, naujų I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjų gali atsirasti, kadangi nėra esminių barjerų jiems įeiti į rinką, naudojant pakankamai pigius, VoIP technologija paremtus, balso perdavimo sprendimus.

Atitinkamai Tranzito paslaugų teikėjų buvo prašoma atsakyti į Anketos klausimus: „*Prašome prognozuoti situaciją, jei II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu kaina ilgam laikotarpiui padidėtų 5–10 procentų, ar atsirastų daugiau šios paslaugos teikėjų?*“ ir „*Prašome prognozuoti situaciją, jei III tipo (tarptautinio) tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu, kaina ilgam laikotarpiui padidėtų 5–10 procentų, ar atsirastų daugiau šios paslaugos teikėjų?*“

Nevertel, UAB išreiškė abejones dėl naujų rinkos dalyvių atsiradimo II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje, nes šiuo metu rinkoje jau yra didelė įvairovė dėl „nemažo žaidėjų skaičiaus rinkoje“. Tačiau UAB „ECOFON“ ir UAB „Bitė Lietuva“ nuomone, Lietuvoje turėtų atsirasti daugiau II ir III tipų (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų. UAB „ECOFON“ teigia, kad kaip ir I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos teikime, galima panaudoti VoIP technologiją. UAB „Bitė Lietuva“ nurodė ekonominiu naudingumu pagrįstą argumentą, kad „šiuo metu II ir III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos maržos yra žemesnės negu 5 procentai, todėl paslaugos kainos padidėjimas 5–10 procentų, pritrauktų daugiau tarptautinio Tranzito paslaugų teikėjų.“

UAB „CSC TELECOM“ ir UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ išsakė identišką pastabas abiem klausimams. Jie pabrėžė, kad naujam rinkos dalyviui svarbu turėti kuo daugiau Tinklų sujungimų su operatoriais. Tačiau tai reikalauja papildomų laiko, personalo sąnaudų ir investicijų. Rinkoje veikiantys dideli operatoriai gali pasiūlyti kokybę ir mažesnę kainą, turėdami didelį skaičių Tinklų sujungimų. Todėl naujam rinkos dalyviui yra sunku pateikti konkurencingą kainą ir užtikrinti teikiamos paslaugos kokybę.

UAB „MEDIAFON“ atsakydama į klausimus nurodė, kad „tarptautinių skambučių rinka yra globali“ ir joje egzistuoja didelė konkurencija. UAB „MEDIAFON“ nuomone, tarptautinio Tranzito paslaugų kainos padidėjimas 5–10 proc. yra per mažas, kad investicijos paslaugų teikimui atsipirktų, o tai riboja naujų Tranzito paslaugų rinkos žaidėjų atsiradimo galimybes. Taip pat ir TEO LT, AB nuomone, šiuo metu tarptautinio Tranzito paslaugų rinkoje yra pakankama konkurencija. TEO LT, AB nurodė, kad „nacionaliniai operatoriai patys sudarę ir turi visas galimybes sudaryti Tinklų sujungimo sutartis su užsienio operatoriais ir turi alternatyvius kelius savo ir kitų operatorių pokalbių srautams išsiųsti į užsienį“. Todėl naujų rinkos žaidėjų atsiradimas II ir III tipų (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkose yra mažai tikėtinas.

Kadangi I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugos savo turiniu skiriasi, operatorius teikiantis vieno tipo Tranzito paslaugą, tačiau neteikiantis likusių trijų tipų Tranzito paslaugų, negalėtų nepatirdamas išlaidų per trumpą laiką pradėti teikti kito tipo Tranzito paslaugų, kadangi tam gali reikėti koreguoti pokalbių srautų siuntimo įrangą, sudaryti Tinklų sujungimo sutartis su operatoriais, teikiančiais Tinklus Lietuvos ir užsienio valstybių teritorijose bei fiziškai sujungti Tinklus. Operatorius, teikiantis visas ar bent vieną iš I, II, III tipų Tranzito paslaugų, negalėtų pasiūlyti Tranzito paslaugos gavėjui perkančiam I, II, III tipų Tranzito paslaugas, pakeisti jas IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugomis ir atvirkščiai. Tokia situacija susidaro todėl, kad I, II ir III tipų Tranzito paslaugų teikime dalyvauja Lietuvos Respublikos teritorijoje veiklą vykdančios operatoriai, o IV tipo Tranzito paslaugos teikime dalyvauja tik užsienio operatoriai. Apibendrinus

aukščiau pateiktą informaciją, galima teigti, kad I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugos nėra pakeičiamos tarpusavyje iš pasiūlos pusės.

Išvada: I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugos nėra pakeičiamos tarpusavyje iš pasiūlos pusės. I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugos gali būti pakeičiamos iš pasiūlos pusės tik kito paslaugų teikėjo teikiama atitinkamo tipo Tranzito paslauga arba jų atsisakant ir sudarant tiesioginius Tinklų sujungimus tarp operatorių.

2.4.1 ir 2.4.2 skyrių išvada: I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugos nėra pakeičiamos viena kita paklausos ir pasiūlos atžvilgiu.

2.4.3. Tranzito paslaugų apibrėžimas

Remiantis Ataskaitos 2.4.1–2.4.2 skyriuose pateiktomis išvadomis, Lietuvos Respublikos teritorijoje Tiriamuoju laikotarpiu buvo teikiamos ir gali būti teikiamos šios Tranzito paslaugos:

1. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis inicijuojamas ir užbaigiamas skirtingų Lietuvos operatorių Tinkluose.

2. II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis inicijuojamas Lietuvos operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas užsienio operatoriaus Tinkle.

3. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis yra inicijuojamas užsienio operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas Lietuvos operatoriaus Tinkle.

4. IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis inicijuojamas ir užbaigiamas skirtingų užsienio operatorių Tinkluose.

2.4.4. Geografinė aprėptis

Atitinkamos rinkos geografinė aprėptis Taisyklių 15 punkte apibūdinama kaip „geografinė teritorija, kurioje atitinkami operatoriai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos“.

Pagal Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 59 punktą, elektroninių ryšių sektoriuje geografinė atitinkamos rinkos aprėptis nustatoma remiantis dviem kriterijais: tinklu dengiama teritorija bei teisinių ir kitų reguliavimo priemonių egzistavimu. Vadovaujantis šiais dviem kriterijais, geografinė rinkos aprėptis gali būti vietinė, regioninė, nacionalinė ar aprėpanti kelias valstybes.

Ataskaitos 2.4.3 skyriuje nurodytų atitinkamų Tranzito paslaugų geografinė teritorija atitinka Tinklo aprėpiamą teritoriją. Tranzito paslaugų teikėjai turi teisę vykdyti elektroninių ryšių veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. veiklos apribojimų atskirose Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nėra. Išnagrinėjus respondentų Anketose pateiktą informaciją, nustatyta, kad I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugos teikiamos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Be to, konkurencinės I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugų teikimo sąlygos skirtingose geografinėse Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nesiskiria ir yra pakankamai homogeniškos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, Tarnyba konstatuoja, kad I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugų geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

Išvada: I, II, III ir IV tipų Tranzito paslaugų geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

2.5. TRANZITO PASLAUGŲ RINKŲ APIBRĖŽIMAS

Tarnyba Ataskaitos 2.4.3 skyriuje apibrėžė Tranzito paslaugas, o Ataskaitos 2.4.4 skyriuje buvo apibrėžta Tranzito paslaugų geografinė teritorija. Minėtuose Ataskaitos skyriuose buvo apibrėžtos šios Tranzito paslaugos ir tokia jų geografinė teritorija:

1. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis inicijuojamas ir užbaigiamas skirtingų Lietuvos operatorių Tinkluose, ir Tranzito paslaugų geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

2. II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis inicijuojamas Lietuvos operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas užsienio operatoriaus Tinkle, ir Tranzito paslaugų geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

3. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis yra inicijuojamas užsienio operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas Lietuvos operatoriaus Tinkle, ir Tranzito paslaugų geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

4. IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos, teikiamos Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis inicijuojamas ir užbaigiamas skirtingų užsienio operatorių Tinkluose, ir Tranzito paslaugų geografinė teritorija yra Lietuvos Respublikos teritorija.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, Tarnyba apibrėžia šias rinkas:

1. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų, teikiamų Tinklu, rinka (toliau – I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka).

2. II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų, teikiamų Tinklu, rinka (toliau – II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka).

3. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų, teikiamų Tinklu rinka (toliau – III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka).

4. IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų, teikiamų Tinklu, rinka (toliau – IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka).

3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 6 dalį Tarnyba, tirdama rinkas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos teisės aktais, Europos Sąjungos teise ir atsižvelgia į Europos Komisijos gaires bei rekomendacijas, taip pat Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos priimtas nuomones ir bendrąsias pozicijas.

Kaip nurodyta Ataskaitos 1.3 skyriuje, Rinkų rekomendacijos priede Tranzito paslaugų rinka nėra nurodyta. Todėl vadovaujantis Rinkų rekomendacijos preambulės 17 konstatuojamąja dalimi, „Tų rinkų, kurios nėra išvardytos šioje rekomendacijoje, atveju nacionalinės reguliavimo institucijos, analizuodamos atitinkamą rinką, turėtų taikyti trijų kriterijų testą“. Įrodžius, kad nagrinėjama rinka tenkina visus tris Rinkų rekomendacijos 2 punkte nurodytus vertinimo kriterijus, ji laikoma rinka, kurioje gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas pagal Pagrindų direktyvą.

Kaip nurodyta Rinkų rekomendacijos preambulės 5 konstatuojamojoje dalyje „*Siekiant nustatyti rinkas, kurioms gali būti taikomas ex ante reguliavimas, reikėtų taikyti toliau nurodytus suvestinius kriterijus. Pirmasis kriterijus – didelės ir pastovios patekimo į rinką kliūtys. Tai gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtys. Tačiau atliekant perspektyvinę analizę atitinkamoms rinkoms nustatyti, kurioms būtų taikomas ex ante reguliavimas, dėl dinamiško elektroninių ryšių rinkos pobūdžio ir veikimo dar reikėtų atsižvelgti į galimybes įveikti kliūtis patekti į rinką per tam tikrą laiką. Todėl antrasis kriterijus taikomas tik toms rinkoms, kurių struktūra neleidžia atsirasti veiksmingai konkurencijai per tam tikrą apibrėžtą laikotarpį. Taikant šį kriterijų tiriama konkurencijos būklė, esant kliūtims patekti į rinką. Trečiasis kriterijus yra tai, kad vien tik taikant konkurencijos teisę nebūtų tinkamai išspręstas atitinkamas rinkos nepakankamumo klausimas*“.

Pagal Rinkų rekomendacijos preambulės 14 konstatuojamąją dalį, „<...> Šie kriterijai turėtų būti taikomi kaip suvestiniai, kad bent vieno iš jų neįvykdymas reikštų, jog rinka neturėtų būti įvardyta kaip tokia, kuriai galima taikyti *ex ante* reguliavimą“. Apibendrinant, darytina išvada, kad jei atlikus trijų kriterijų testą, yra nustatoma, kad visi trys kriterijai yra tenkinami, atitinkamos rinkos atžvilgiu gali būti taikomas *ex ante* reguliavimas. Jei nors vienas iš kriterijų yra netenkinamas, *ex ante* reguliavimas nagrinėjamoje rinkoje negali būti taikomas.

Tarnyba, siekdama nustatyti, ar yra būtinas *ex ante* reguliavimas Ataskaitos 2.5 skyriuje apibrėžtose Tranzito paslaugų rinkose, vadovaudamasi Rinkų rekomendacijos 2 punktu ir Taisyklių 16 punktu, vertins apibrėžtas atitinkamas rinkas pagal žemiau išvardytus tris kriterijus:

1. Kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje.
2. Rinkos charakteristikos, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją bei poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje.
3. Bendrosios konkurencijos teisės pakankamumas sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje, ir (ar) įtvirtinti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje, netaikant Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų.

3.1. I TIPO (NACIONALINIO) TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS

Prieš atliekant trijų kriterijų testo įvertinimą, svarbu pažymėti, kad Ataskaitos 2.5 skyriuje apibrėžta I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka, pagal skambučių kilmę ir galimus tinklų sujungimo atvejus atitinka Tarnybos direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 1V-218 „Dėl Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“ 1.4 papunktyje apibrėžtą Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono

ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinką ir apima 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimo ataskaitos 6.5 skyriuje apibrėžtas I, II ir III tipų Tranzito paslaugas.

3.1.1. Pirmas kriterijus: kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje

Vadovaujantis Rinkų rekomendacijos 2 punkto a papunkčiu, didelės ir pastovios patekimo į rinką kliūtys gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio.

Potencialus I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti paslaugas turi Įstatymo 29 straipsnio nustatyta tvarka ir sąlygomis informuoti apie tai Tarnybą, tačiau neprivalo gauti atitinkamus leidimus ar licencijas. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Lietuvos Respublikoje nėra teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio apribojimų, kurie ribotų įėjimą į I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinką.

Toliau tikslinga panagrinėti, ar egzistuoja struktūriniai barjerai, trukdantys patekti į I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinką, kurie atsiranda dėl pradinių išlaidų ar paklausos sąlygų, sukuriančių nevienodas sąlygas esamiems ir naujiems dalyviams, ir kliūdo ar neleidžia į rinką patekti naujiems rinkos dalyviams. Kaip buvo minėta Ataskaitos 2.2 skyriuje, Tranzito paslaugos yra teikiamos per Tinklo stotį (stotis). Todėl I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikimui reikia turėti nuosavą Tinklo stotį (stotis), tačiau norint pradėti teikti Tranzito paslaugas, sukurti visą nuosavą Tinklo infrastruktūrą, kuri naudojama skambučių inicijavimui ir jų užbaigimui, nėra būtina. Atsižvelgiant į tai, investicijos, reikalingos pradėti I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikimo veiklą yra mažesnės, nei vykdant skambučių inicijavimo ar užbaigimo paslaugų teikimo veiklą. Pavyzdžiui, iki 2003 m. sausio 1 d. TEO LT, AB buvo vieninteliu I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėju. Tačiau Tiriamojo laikotarpio pabaigoje, t. y. 2013 m. birželio 30 d., I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjų buvo 5. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad nuosavos Tinklo stoties (ar stočių) diegimas nėra esminis barjeras norint pradėti veiklą I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje.

Kitas svarbus veiksnys norint pradėti I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikimo veiklą yra Tinklų sujungimo sutarčių sudarymas ir fizinio Tinklų sujungimo įgyvendinimas. Šios sutartys su kitais operatoriais leidžia fiziškai sujungti Tinklus ir teikti I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugas. Svarbu išskirti, kad šiuo metu skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose ryšių tinkluose paslaugų teikėjai (TEO LT, AB²⁶, UAB „OMNITEL“²⁷, UAB „Bitė Lietuva“²⁸, UAB „TELE2“²⁹, AB „Lietuvos geležinkeliai“³⁰, AB Lietuvos radijo ir televizijos centras³¹, UAB „CSC TELECOM“³², UAB „Digitela“³³, UAB „LINKOTELUS“³⁴, UAB „MEDIAFON“³⁵, UAB

²⁶ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1519 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3.1 papunktis ir 4 punktas.

²⁷ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1516 „Dėl ūkio subjekto UAB „OMNITEL“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „OMNITEL“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 3.1 papunktis ir 4 punktas.

²⁸ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1515 „Dėl ūkio subjekto UAB „Bitė Lietuva“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „Bitė Lietuva“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 3.1 papunktis ir 4 punktas.

²⁹ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1517 „Dėl ūkio subjekto UAB „TELE2“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „TELE2“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 3.1 papunktis ir 4 punktas.

³⁰ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1522 „Dėl ūkio subjekto AB „Lietuvos geležinkeliai“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 ir 4 punktai.

³¹ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1524 „Dėl ūkio subjekto AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo AB Lietuvos radijo ir televizijos centras viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 ir 4 punktai.

³² Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1528 „Dėl ūkio subjekto UAB „CSC TELECOM“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „CSC TELECOM“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 ir 4 punktai.

³³ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1529 „Dėl ūkio subjekto UAB „CUBIO“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „CUBIO“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3.1 ir 3.2 papunkčiai.

³⁴ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1525 „Dėl ūkio subjekto UAB „LINKOTELUS“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „LINKOTELUS“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3.1 ir 3.2 papunkčiai.

³⁵ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1523 „Dėl ūkio subjekto UAB „MEDIAFON“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „MEDIAFON“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 ir 4 punktai.

„Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“³⁶, UAB „Telekomunikacijų grupė“³⁷) yra įpareigoti suteikti prieigą prie skambučių užbaigimo savo viešajame ryšių tinkle paslaugų ir jiems galioja nustatyti kainų kontrolės įpareigojimai, kurie nustato paslaugų, reikalingų sujungti viešuosius ryšių tinklus, kainų nustatymo principus. Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose ryšių tinkluose teikėjai privalo nereikalauti kito operatoriaus mokėti už su skambučių užbaigimo individualiame viešajame ryšių tinkle paslaugų teikimu susijusias priemones, t. y. skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose ryšių tinkluose paslaugų teikėjai sąnaudas, susijusias su skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose ryšių tinkluose paslaugų teikimu susijusiomis priemonėmis, išskyrus ryšių liniją,³⁸ dengia patys. Taip pat aukščiau išvardintiems skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose ryšių tinkluose paslaugų teikėjams nustatytame kainų kontrolės įpareigojime yra nurodyta, kad, kiek tai susiję su viešojo ryšių tinklo sujungimui naudojama ryšių linija, operatorius privalo leisti įrengti bei teikti ryšių liniją, viešąją ryšių tinklą su įpareigotu ūkio subjektu ketinančiam sujungti operatoriui, jei jo siūloma ryšių linijos įrengimo bei teikimo kaina yra žemesnė negu kaina, už kurią šią ryšių liniją įrengti bei teikti siūlo įpareigotas ūkio subjektas. Neatsižvelgiant į tai, kuri sandorio šalis pasiūlė mažesnę kainą, abu operatoriai turi padengti 50 proc. ryšių linijos įrengimo ir teikimo sąnaudų. Pastebėtina tai, kad jei ir nebūtų taikomi specialūs reikalavimai dėl ryšių linijos teikimo sąnaudų pasidalinimo po 50 proc., remiantis Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2011 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 1V-960 „Dėl Prieigos, įskaitant tinklų sujungimą, suteikimo ir teikimo taisyklių patvirtinimo“ 56.3 papunkčiu, ryšių linijos įrengimo ir teikimo kainos turėtų būti dengiamos proporcingai panaudojimui. Taigi, skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose ryšių tinkluose paslaugų reguliavimas mažina kliūtis pradėti teikti I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugas. Tačiau sutarčių sudarymui reikia papildomų finansinių, technologinių išteklių Tinklų sujungimo taškų įdiegimui ir atitinkamos kvalifikacijos žmoniškųjų išteklių sutarčių rengimui, jų įgyvendinimui ir priežiūrai užtikrinti. Pastebėtina tai, kad pagrindiniai I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos gavėjai yra operatoriai, turintys savo Tinklų infrastruktūrą, tačiau perka I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugą užsitikrinti ryšį su kitais Tinklais. Pagrindinė priežastis, kodėl I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos gavėjai nesijungia tiesiogiai su visais turinčiais Tinklų operatoriais, yra tai, kad Tinklų sujungimas ir jungtys, reikalingos sukurti fiziniam ryšiui, yra per brangios ekonominiu požiūriu. Todėl naujam I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyviui Tinklų sujungimas gali pareikalauti didesnių pradinėlių investicijų, kurios sudarytų barjerus pradėti veiklą, nei Tranzito paslaugų rinkose veiklą jau vykdančiams ir Tinklų sujungimus su tam tikrais operatoriais jau turintiems operatoriams.

Galima teigti, kad esamiems Tranzito paslaugų teikėjams yra paprasčiau pradėti teikti naujų tipų Tranzito paslaugas finansiniu ir laiko atžvilgiu, nes jie jau turi tam tikrą sudarytų Tinklų sujungimo sutarčių skaičių, pavyzdžiui, III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjas jau yra sujungęs fiziškai Tinklus su keletu (ar visais) Lietuvos operatoriais, todėl jis gali pradėti teikti I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugas per trumpesnę laikotarpį ir patirdamas mažesnes išlaidas, nei naujas Tranzito paslaugų rinkos dalyvis.

Respondentai, atsakinėdami į Anketos klausimus, išskyrė tokias įėjimo į I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos kliūtis, kaip didelės pradinės investicijos į fizines ir programines technologijas, laiko sąnaudas, patirtis, kvalifikacija, kurios potencialiam I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjui trukdytų pradėti veiklą. Todėl esant nežymiam I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų kainų padidėjimui, respondentai rinktųsi tiesioginių Tinklų sujungimo sutarčių sudarymą, o ne I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikimo veiklą. Vadovaujantis aukščiau

³⁶ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1520 „Dėl ūkio subjekto UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 ir 4 punktai.

³⁷ Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1521 „Dėl ūkio subjekto UAB „Telekomunikacijų grupė“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „Telekomunikacijų grupė“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 ir 4 punktai.

³⁸ Ryšių linija yra fizinė ir (arba) loginė jungtis arba fizinės ir loginės jungties (jungčių) visuma, leidžianti operatoriams, kurie sujungia Tinklus, apsikeisti srautais tarpusavyje, o taip pat leidžianti vieno operatoriaus paslaugų gavėjams naudotis kito operatoriaus paslaugomis.

pateikta informacija, galima daryti išvadą, kad tinkamiausi nauji I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjai būtų šiuo metu jau veiklą vykdančios Lietuvos operatoriai. Didžioji dauguma Tinklų teikėjų su kitais operatoriais yra sudarę tiesioginius Tinklų sujungimus, todėl jų pradinės investicijos būtų mažesnės, nei naujai elektroninių ryšių sektoriuje veiklą pradedančio operatoriaus. Tačiau nei operatorių turimas personalas, nei turima patirtis elektroninių ryšių sektoriuje nesuteiktų pranašumo konkuruojant I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje su teikėjais, kurie jau teikia Tranzito paslaugas. Tai patvirtina ir kitų tipų Tranzito paslaugų teikėjai atsakinėdami į Anketoje užduotą klausimą, ar dabartiniam I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos teikėjui padidinus šios paslaugos kainas, kitų teikėjų kainoms esant nepakitusioms, pradėtų teikti I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugas kitiems paslaugų gavėjams. Atsakydami į minėtą klausimą, didžioji dauguma, t. y. 83,33 proc., respondentų nurodė, kad nepradėtų teikti paslaugos dėl per didelių šios paslaugos išlaikymo sąnaudų.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, galima daryti išvadą, kad įėjimo ir plėtros barjerai I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje yra žemi. Tai lemia teisinio ir reguliuojamo pobūdžio apribojimų nebuvimas, dėl kurių per Tiriamąjį laikotarpį atsirado 2 nauji I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyviai. Taip pat I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkai daromas spaudimas dėl operatorių ieškomų alternatyvių skambučio perdavimo kelių. Pavyzdžiui, tiesioginis Tinklų sujungimas su operatoriais, kurių Tinkle užbaigiamas skambutis, yra alternatyva I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugai. Svarbu pažymėti, kad naujiems rinkos dalyviams pateikti į I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinką gali trukdyti egzistuojančios struktūrinės kliūtys, kurios yra susijusios su pradinių investicijų, žmogiškųjų išteklių, laiko sąnaudų poreikiu. Tačiau galima teigti, kad naujam rinkos dalyviui struktūrinės kliūtys būtų didesnės, bet ne absoliutūs, įėjimo į I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinką barjerai, nei jau kito tipo Tranzito paslaugas teikiančiam paslaugų teikėjui.

Apibendrinant aukščiau pateiktas aplinkybes, Tarnybos nuomone, barjerai įeiti į I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinką yra žemi.

Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamoje rinkoje gali egzistuoti tam tikros, įėjimą į nagrinėjamą rinką ribojančios struktūrinės kliūtys, Tarnyba, siekdama įvertinti ar I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinką pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją, net ir egzistuojant tam tikroms struktūrinėms kliūtims, atliks trijų kriterijų testo antro kriterijaus testą.

Išvados:

1. Barjerai įeiti į I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinką yra žemi, todėl pirmas trijų kriterijų testo kriterijus yra netenkinamas.
2. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamoje rinkoje gali egzistuoti tam tikros struktūrinės kliūtys, papildomai yra vertinamas antras trijų kriterijų testo kriterijus..

3.1.2. Antras kriterijus: ar rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje

Ataskaitos 3.1.1 skyriuje nustatyta, kad egzistuojantys barjerai įeiti į I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinką yra žemi. Tačiau respondentų Anketose pateikta informacija rodo, kad gali egzistuoti tam tikros struktūrinės kliūtys, ribojančios pradėti veiklą I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje. Siekiant papildomai įvertinti, ar nagrinėjama rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, t. y. *ex ante* reguliavimą, atliekamas trijų kriterijų testo antro kriterijaus testas.

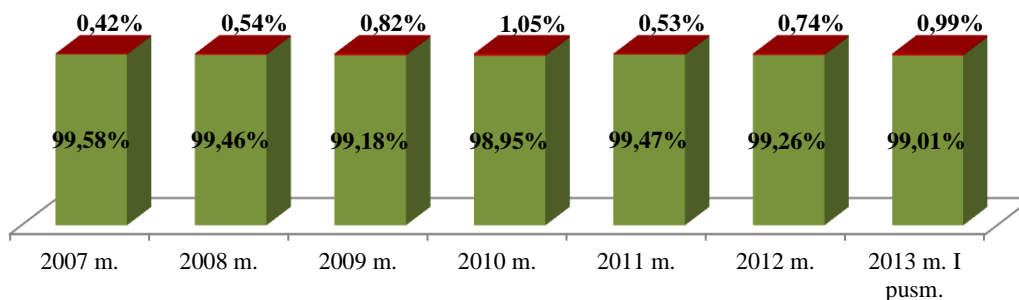
Trijų kriterijų taikymo gairėse yra išskirti keli kriterijai, kuriais vadovaujantis tikslinga vertinti antrą trijų kriterijų testo kriterijų: rinkos dydis ir struktūra, kainų pokyčiai, egzistuojanti ir potenciali konkurencija. Pastebėtina, kad nagrinėtinų kriterijų skaičius nėra baigtinis. Atsižvelgiant į tai, toliau šiame skyriuje yra pateikiamas šių kriterijų vertinimas:

1. rinkos dydis ir struktūra;
2. kainų pokyčiai;
3. egzistuojanti ir potenciali konkurencija.

Rinkos dydis ir struktūra. Vienas iš veiksnių, sąlygojantis efektyvią konkurenciją, yra tai, kiek rinkoje veikia dalyvių ir kokias atitinkamos rinkos dalis jie užima. Įvertinus tai, galima stebėti kaip kito operatorių padėtis atitinkamoje rinkoje, t. y. ar jos išliko stabilios, ar pasikeitė per tam tikrą laikotarpį.

Kaip jau buvo aprašyta Ataskaitos 2.2 skyriuje, Tranzitas yra tik vienas iš trijų skambučių sudarančių elementų, kurio reikalingumas priklauso nuo operatorių turimos Tinklų infrastruktūros. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos dydis skambučių perdavime, matuojamas persiųstų skambučių trukme ir palyginamas su užbaigtų tiesiogiai kitame Tinkle minučių skaičiumi. Iš 8 paveiksle pateiktos skambučių trukmės dinamikos pagal perdavimo būdus matyti, kad 2013 m. I pusb. pabaigoje, I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka sudarė tik 0,99 proc. visų kituose Lietuvos operatorių Tinkluose užbaigtų skambučių trukmės.

8 paveikslas. I tipo (nacionaliniu) Tranzitu ir tiesioginio Tinklų sujungimo būdu į kitus Lietuvos operatorių Tinklus perduotų skambučių trukmės pasiskirstymas, 2007 – 2013 m. I pusb., proc.

■ I tipo (nacionaliniu) Tranzitu persiųsta skambučių trukmė ■ Tiesioginio Tinklų sujungimo būdu perduota skambučių trukmė

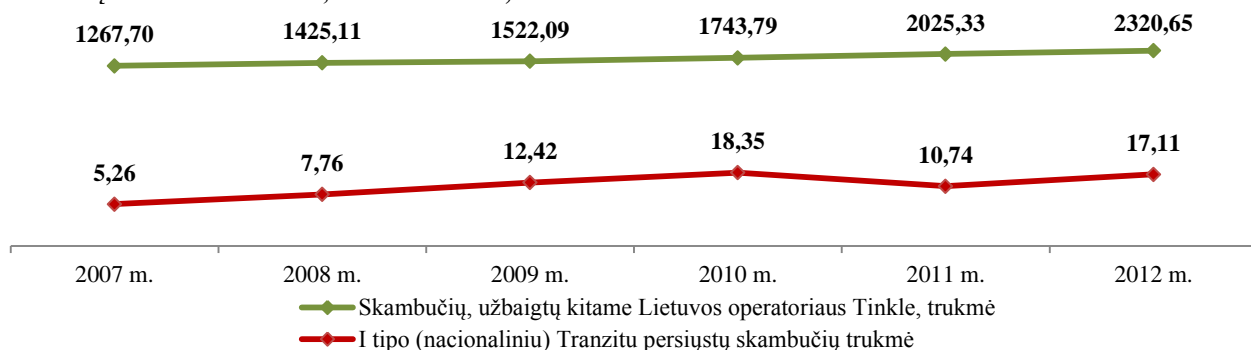
Užbaigtų kituose Lietuvos operatorių Tinkluose pokalbių trukmė per visą 2007 – 2012 m. laikotarpį išaugo 45,37 proc.: nuo 1267,70 mln. min. 2007 m. iki 2320,65 mln. min. 2012 m. (žr. 9 pav.). I tipo (nacionaliniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukmė taip pat augo, tačiau 2010 m. pradėjo mažėti. Tam įtakos galėjo turėti skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose ryšių tinkluose paslaugų teikėjams nuo 2010 m. Tarnybos pakeisti kainos už viešųjų ryšių tinklų sujungimą nustatymo principai³⁹. Pakeitus kainos už viešųjų ryšių tinklų sujungimą nustatymo principus, per

³⁹ Įpareigojimai nustatyti Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1519 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1516 „Dėl ūkio subjekto UAB „OMNITEL“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „OMNITEL“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1515 „Dėl ūkio subjekto UAB „Bitė Lietuva“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „Bitė Lietuva“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1517 „Dėl ūkio subjekto UAB „TELE2“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „TELE2“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1522 „Dėl ūkio subjekto AB „Lietuvos geležinkeliai“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1524 „Dėl ūkio subjekto AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo AB Lietuvos radijo ir televizijos centras viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1528 „Dėl ūkio subjekto UAB „CSC TELECOM“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „CSC TELECOM“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1529 „Dėl ūkio subjekto UAB „CUBIO“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „CUBIO“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3.2 papunktyje; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1525 „Dėl ūkio subjekto UAB „LINKOTELUS“, turinčio didelę įtaką

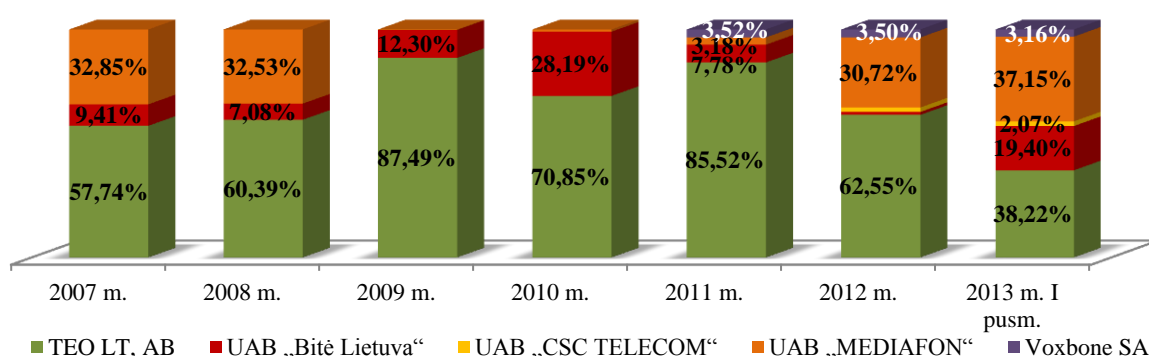
2010 m. buvo sudarytos 8 naujos viešųjų ryšių tinklų sujungimo sutartys. Viešųjų ryšių tinklų sujungimo sutarčių sudarymo augimas galėjo įtakoti ir Tranzito paslaugų paklausos mažėjimą, tačiau ne ilgalaikį. Todėl galime teigti, kad I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka pagal persiųstų skambučių trukmę neturi nuolatinės tendencijos augti, tačiau per visą 2007 – 2012 m. laikotarpį ji išaugo 69,26 proc.: nuo 5,26 mln. min. 2007 m. iki 17,11 mln. min. 2012 m. Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, kad nėra tiesioginės priklausomybės tarp užbaigiamų skambučių trukmės didėjimo ir I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos augimo.

9 paveikslas. Užbaigtų kitame Lietuvos operatoriaus Tinkle ir I tipo (nacionaliniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukmės dinamika, 2007 – 2012 m., mln. min.

2013 m. birželio 30 d. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugas teikė 5 operatoriai: TEO LT, AB, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „CSC TELECOM“, UAB „MEDIAFON“ ir Voxbone SA (žr. 10 pav.). Šių I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjų siūlomomis paslaugomis naudojami kiti operatoriai, kadangi jų siunčiamas skambučių srautas yra per mažas, jog tiesioginis Tinklų sujungimas su kitais operatoriais jiems būtų ekonomiškai naudingas arba esant tiesioginių Tinklų sujungimų gedimams. 2013 m. I pusm. pabaigoje vienas iš operatorių, t. y. TEO LT, AB persiuntė I tipo (nacionaliniu) Tranzitu 4,81 mln. minučių, kas sudarė 38,22 proc. visos I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos. Antras daugiausiai persiuntęs skambučių pagal trukmę (4,68 mln. minučių) operatorius UAB „MEDIAFON“ užėmė 37,15 proc. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos.

10 paveikslas. I tipo (nacionaliniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukmės pasiskirstymo dinamika pagal paslaugos teikėją, 2007 – 2013 m. I pusm., mln. min.

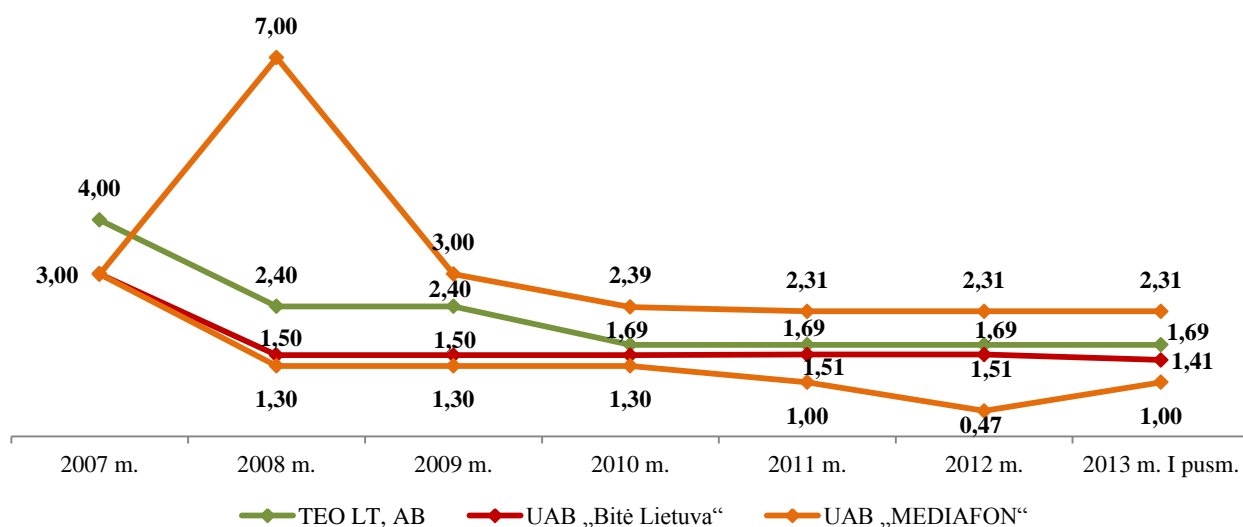

Skambučių užbaigimo UAB „LINKOTELUS“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3.2 papunktyje; Tarybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1523 „Dėl ūkio subjekto UAB „MEDIAFON“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „MEDIAFON“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1520 „Dėl ūkio subjekto UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1521 „Dėl ūkio subjekto UAB „Telekomunikacijų grupą“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „Telekomunikacijų grupą“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte.

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 75 punkte nurodoma, kad itin didelės rinkos dalys – viršijančios 50 proc., gali būti tiesioginis dominuojančios padėties rinkoje įrodymas. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 2 dalis apibrėžia 40 proc. rinkos dalies ribą dominavimui nustatyti, kurią pasiekus laikoma, kad operatorius rinkoje užima dominuojančią padėtį, jeigu neįrodoma priešingai. Tarnyba nustatė, kad Tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO LT, AB I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos dalis sudarė 38,22 proc., o UAB „MEDIAFON“ – 37,15 proc. Kiti 3 operatoriai dalinasi 24,63 proc. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos dalį. Kadangi dviejų didžiausių rinkos dalyvių užimamos rinkos dalys nesiekia 40 proc., galima daryti išvadą, kad Tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO LT, AB ir UAB „MEDIAFON“ neužėmė dominuojančios padėties I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje.

Kainų pokyčiai. Vidutinė I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų gavėjams taikyta paslaugų kaina 2007 – 2013 m. I pusm. laikotarpiu sumažėjo 51,95 proc., t. y. nuo 3,33 ct/min. (be PVM) 2007 m. iki 1,60 ct/min. (be PVM) 2013 m. I pusm. pabaigoje. TEO LT, AB taikyta I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų gavėjams skambučio persiuntimo kaina per tą patį laikotarpį sumažėjo 57,75 proc. – nuo 4,00 ct/min. (be PVM) 2007 m. iki 1,69 ct/min. (be PVM) 2013 m. I pusm. pabaigoje. Antras didžiausias I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjas UAB „MEDIAFON“ taikė skirtingą kainodarą skirtingiems klientams, todėl 11 paveiksle yra nurodytos mažiausios ir didžiausios taikytos kainos I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų gavėjams. Mažiausios ir didžiausios kainų ribos neturėjo aiškios kitimo tendencijos, tačiau nuo 2007 m. iki 2013 m. I pusm. pabaigos jos atitinkamai sumažėjo 66,67 proc. ir 23,00 proc., o 2013 m. I pusm. pabaigoje siekė 1,00 ct/min. (be PVM) ir 2,31 ct/min. (be PVM). UAB „MEDIAFON“ taikyta vidutinė I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos kaina 2013 m. I pusm. pabaigoje buvo 2,07 proc. mažesnė negu TEO LT, AB, ir siekė 1,66 ct/min. (be PVM). Trečio, pagal užimamos rinkos dalies dydį, paslaugų teikėjo UAB „Bitė Lietuva“ nustatyta I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugos kaina taip pat neturėjo aiškios mažėjimo tendencijos, tačiau kaina nuo 2007 m. iki 2013 m. I pusm. pabaigos sumažėjo 64,75 proc. ir Tiriamojo laikotarpio pabaigoje siekė 1,41 ct/min. (be PVM), t. y. 0,28 ct/min. (be PVM) mažiau negu TEO LT, AB ir 0,25 ct/min. (be PVM) mažiau negu vidutinė UAB „MEDIAFON“ taikyta skambučio persiuntimo Lietuvos Respublikoje paslaugos gavėjams kaina.

11 paveikslas. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjų taikyta paslaugų kaina, 2007 – 2013 m. I pusm., ct/min. (be PVM)

Sumažėjusios kainos rinkoje rodo augančią konkurenciją. Kiekvienas paslaugų teikėjas, norėdamas pritraukti didesnę paslaugų gavėjų skaičių, stengiasi pasiūlyti analogiškas arba mažesnes kainas. Akivaizdu, kad nuo 2007 m. iki 2013 m. I pusm. pabaigos išaugusi 69,01 proc. persiunčiamų I tipo (nacionaliniu) Tranzitu skambučių trukmė, daro įtaką konkurencijai rinkoje, atsirandant naujiems rinkos dalyviams ir sumažėjusių kainų nauda I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų gavėjams.

Egzistuojanti ir potenciali konkurencija. Įvertinus I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos dydžio, jos struktūros bei kainų pokyčius, galima išvelgti egzistuojantį konkurencinį spaudimą TEO LT, AB kitų šios rinkos dalyvių atžvilgiu. 2005 – 2013 m. I pusm. laikotarpiu rinkos dalyvių skaičius kito, tačiau Tiriamojo laikotarpio pradžioje ir pabaigoje buvo 5 dalyviai. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjų rinkos dalys, matuojant skambučių trukmę, Tiriamuoju laikotarpiu kito. 2007 m. TEO LT, AB užėmė 57,74 proc. rinkos, tačiau Tiriamuoju laikotarpiu didėjęs kitų paslaugų teikėjų konkurencingumas, ypač kainos atžvilgiu, sumažino šio operatoriaus užimamą rinkos dalį 19,52 procentiniais punktais iki 38,22 proc. 2013 m. I pusm. pabaigoje.

Atlikus 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimą, buvo konstatuota, kad operatorius TEO LT, AB, pasinaudodamas turima infrastruktūra, turėjo galimybių ir motyvų taikyti diskriminacinę kainodarą konkurentų atžvilgiu I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų gavėjams. Kaip minėta anksčiau, vidutinės taikytos I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų kainos turi mažėjimo tendenciją (žr. 11 pav.), o TEO LT, AB taikytos kainos yra aukštesnės nei kitų I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjų taikytos vidutinės kainos. Galima teigti, kad Tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB netaikė grobuoniškų kainų, todėl jos taikytos I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų kainos sukuria sąlygas potencialiai konkurencijai. Situacija, kai kitų paslaugų teikėjų taikytos vidutinės I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų kainos yra mažesnės nei TEO LT, AB, taip pat sukuria konkurencines sąlygas I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje, nes esami ir potencialūs I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų gavėjai gali rinktis paslaugų teikėją atsižvelgdami į šių paslaugų kainą ir kokybę.

Atsižvelgiant į tai, kad I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje Tiriamojo laikotarpio pabaigoje paslaugas teikė 5 operatoriai, TEO LT, AB užimama rinkos dalis siekė 38,09 proc., o I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų kainos tiriamuoju laikotarpiu mažėjo, galima daryti išvadą, kad I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka pasižymi tokiais charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus. Dėl to trijų kriterijų testo antras kriterijus nėra tenkinamas.

Išvados:

1. Bendra I tipo (nacionaliniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukmė per Tiriamąjį laikotarpį išaugo 69,26 proc. ir 2013 m. I pusm. pabaigoje sudarė 0,99 proc. visų kituose Lietuvos operatorių Tinkluose užbaigtų skambučių trukmės. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos struktūra kito ir Tiriamojo laikotarpio pabaigoje 38,22 proc. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos užėmė TEO LT, AB, 37,15 proc. – UAB „MEDIAFON“, 19,40 proc. – UAB „Bitė Lietuva“, tai parodo, kad šioje rinkoje nebuvo operatoriaus, užimančio didelę rinkos dalį, kuri leistų daryti prielaidą apie dominuojančios padėties turėjimą.

2. Vidutinė I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų minutės kaina 2007 – 2013 m. I pusm. laikotarpiu sumažėjo 51,95 proc. Tai rodo, kad I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų teikėjai konkuruoja tarpusavyje, nes patiriamas konkurencinis spaudimas kainomis. Alternatyvių paslaugų teikėjų taikytos vidutinės I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų kainos yra mažesnės nei TEO LT, AB, o tai sukuria papildomas konkurencines sąlygas I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje (antras kriterijus yra netenkinamas).

3. Rinkos struktūra (nagrinėjamos I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyvių skaičius ir užimamos paslaugų teikėjų dalys), mažėjančios kainos ir skirtingų paslaugų teikėjų skirtingas kainų dydis rodo, kad I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus. Dėl to antras trijų kriterijų testo kriterijus nėra tenkinamas.

3.1 skyriaus išvados:

1. Įėjimo į I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinką barjerai yra žemi. I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyvių skaičius, besikeičiančios šių paslaugų teikėjų užimamos rinkos dalys, mažėjančios paslaugų kainos rodo, kad šioje rinkoje egzistuoja charakteristikos, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus (antras ir pirmas kriterijai netenkinami), todėl trečias kriterijus nebevertinamas.

2. *Ex ante* reguliavimas I tipo (nacionalinio) Tranzito rinkoje negalimas, nes nėra tenkinami trijų kriterijų testo pirmas ir antras kriterijai.

3.2. II TIPO (TARPTAUTINIO) TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS

Prieš atliekant II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos trijų kriterijų testo įvertinimą, svarbu pažymėti, kad Ataskaitos 2.5 skyriuje apibrėžta II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka, pagal skambučių kilmę ir galimus Tinklų sujungimo atvejus atitinka Tarnybos direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 1V-218 „Dėl Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“ 1.4 papunktyje apibrėžtą Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinką ir apima 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžtas IV ir V tipų Tranzito paslaugas.

3.2.1. Pirmas kriterijus: kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje

Vadovaujantis Rinkų rekomendacijos 2 punkto a papunkčiu, didelės ir pastovios patekimo į rinką kliūtys gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio.

Potencialus II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti šias II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas turi Įstatymo 29 straipsnio nustatyta tvarka ir sąlygomis informuoti apie tai Tarnybą, tačiau jis nėra įpareigotas gauti atitinkamus leidimus ar licencijas. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Lietuvos Respublikoje nėra teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio apribojimų, kurie ribotų įėjimą į II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką.

Toliau tikslinga panagrinėti, ar egzistuoja struktūriniai barjerai, trukdantys patekti į II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką, kurie atsiranda dėl pradinių išlaidų ar paklausos sąlygų, sukuriančių nevienodas sąlygas esamiems ir naujiems dalyviams, ir kliūdo ar neleidžia į II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką patekti naujiems rinkos dalyviams. Kaip buvo minėta Ataskaitos 2.2 skyriuje, Tranzito paslaugos yra teikiamos per Tinklo stotį (stotis). Todėl potencialus II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjas, norėdamas patekti į II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką ir išvengti didelių investicijų į nuosavą Tinklo infrastruktūrą, gali turėti tik nuosavą Tinklo stotį (ar kelias stotis), gauti tarptautinį signalizacijos taško kodą ir pradėti teikti II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas. Atsižvelgiant į tai, investicijos, reikalingos pradėti II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų veiklą, yra mažesnės, nei vykdant tarptautinių skambučių inicijavimo ar užbaigimo paslaugų teikimo veiklą, nes išvengiama didelių pradinių investicijų į nuosavo Tinklo kūrimą, kurios ir sukelia įėjimo į šią rinką barjerus. Svarbu išskirti, kad II tipo

(tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje iki 2003 m. sausio 1 d. TEO LT, AB buvo vieninteliu II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėju. Tačiau liberalizavus elektroninių ryšių rinką, II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje buvo jaučiamas konkurencinis spaudimas istoriniam operatoriui iš alternatyvių operatorių. 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimo tiriamojo laikotarpio pabaigoje, t. y. 2004 m. gruodžio 31 d., II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas teikė 5 operatoriai. Per šį Tranzito paslaugų rinkos Tiriamąjį laikotarpį operatorių skaičius taip pat kito, tačiau 2013 m. birželio 30 d., II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas teikė 5 operatoriai.

Toks pat svarbus veiksnys norint pradėti II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikimo veiklą yra fizinis Tinklų sujungimas su kitais operatoriais, teikiančiais Tinklus Lietuvos ir užsienio valstybių teritorijose. TEO LT, AB kaip operatoriui turinčiam didelę įtaką Tranzito paslaugų rinkoje, Tarnyba 2006 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 1V-216 3.4 papunktyje nustatė kainų kontrolės įpareigojimus. Įgyvendinant minėtus kainų kontrolės įpareigojimus Tinklų sujungimo paslaugų kainos buvo mažinamos iki FY-LRAIC⁴⁰ sąnaudų (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Tinklų sujungimo paslaugų kainos

Paslauga	HY-LRAIC sąnaudos	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m. birželio 30 d.
Tinklų sujungimo taško suteikimas (Lt be PVM)	0	40000,00	24000,00	24000,00	14000,00	8400,00	5040,00	5040,00
Talpos tinklų sujungimo taškuose suteikimas (Lt be PVM)	0	3200,00	1920,00	1920,00	1152,00	691,20	414,72	414,72
Tinklų sujungimo taško aptarnavimo metinis mokestis (Lt be PVM)	8196,46	20000,00	12000,00	12000,00	8196,46	8196,46	8196,46	8196,46
Talpos tinklų sujungimo taškuose suteikimo aptarnavimo metinis mokestis (Lt be PVM)	1200,15	1200,00	1200,00	1200,00	1200,15	1200,15	1200,15	1200,15

Užsienio operatorių veiklos Tarnyba nereglementuoja, todėl Tinklų sujungimo sutarčių sudarymas priklauso nuo techninių ir komercinių operatorių galimybių pasiūlyti priimtina sandorį užsienio operatoriui. Taigi, Tranzito paslaugų rinkos kainų kontrolės įpareigojimu reguliavimas mažina kliūtis operatoriams sujungti Tinklus su Lietuvos operatoriais ir teikti II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas. Tačiau sutarčių sudarymui reikia papildomų finansinių, technologinių išteklių Tinklų sujungimo taškų įdiegimui ir atitinkamos kvalifikacijos žmoniškųjų išteklių sutarčių rengimui, jų įgyvendinimui ir priežiūrai užtikrinti.

Pagrindiniai II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos gavėjai yra operatoriai, turintys savo Tinklų infrastruktūrą, kurie perka paslaugą, siekiant užsitikrinti ryšį su užsienio operatorių Tinklais. Vienam operatoriui užsitikrinti tiesioginį Tinklų sujungimą su daugumos užsienio operatorių Tinklais, būtų ekonomiškai nenaudinga, ypač su tais užsienio operatoriais, į kurių Tinklus pokalbių srautas yra nereguliarus ir nedidelis. Todėl naujam II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyviui reikėtų įdėti daugiau pastangų siekiant pervilioti paslaugų gavėją iš jau šioje Tranzito paslaugų rinkoje ne vienerius metus veiklą vykdančio paslaugų teikėjo siūlančio galimybę persiųsti pokalbių srautą į daugelio užsienio operatorių Tinklus. Taip pat galima teigti, kad esamiems Tranzito paslaugų teikėjams yra palankesnės sąlygos pradėti teikti II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugą nei naujiems rinkos dalyviams. Šiuo metu teikiantis I, III ar IV tipų Tranzito

⁴⁰ FL-LRAIC – angl. *Forward looking Long Run Average Incremental Costs*. FL-LRAIC sąnaudos buvo apskaičiuotos sujungus BU-LRAIC ir TD-LRAIC sąnaudų apskaičiavimo modelius. BU-LRAIC – tai „iš apačios į viršų“ (angl. *Bottom-up*) metodu (t. y. naudojant teorinį efektyvaus operatoriaus tinklo modelį, tačiau prisirišant prie esamų tinklo mazgų išdėstymo bei teikiamų paslaugų apimtį) pagrįsta LRAIC apskaitos sistema. TD-LRAIC – tai „iš viršaus į apačią“ (angl. *Top-down*) metodu (t. y. naudojant faktinius operatoriaus duomenis ir juos koreguojant taip, kad būtų eliminuoti neefektyvumai) pagrįsta LRAIC apskaitos sistema.

paslaugas, operatorius jau turi Tinklo stotį (ar stotis) bei atitinkamą skaičių Tinklų sujungimų su Lietuvos ir užsienio operatorių Tinklais, todėl jo pradinės investicijos bus mažesnės ir Tranzito paslaugas pradėti teikti reikės trumpesnio laiko nei naujam rinkos dalyviui.

Kitas svarbus veiksnys, galintis būti kliūtimi patekti į II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką, yra paties II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų gavėjo nenoras keisti paslaugų teikėją. Respondentai atsakinėdami į Anketos klausimus yra nurodę, kad renkantis Tranzito paslaugų teikėją labai svarbu Tranzito paslaugų kokybė. Šiuo metu besinaudojantis II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugomis ir jomis patenkintas gavėjas, gali nenorėti keisti paslaugų teikėjo į naujo II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyvio siūlomas paslaugas. Taip pat II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų gavėjui, norint pakeisti II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėją reikėtų sujungti Tinklus su nauju II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėju, kas pareikalautų papildomų finansinių, laiko, žmogiškųjų išteklių ir technologinių pakeitimų turimoje nuosavo Tinklo infrastruktūroje. Tarnybos nuomone, alternatyviems II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjams pasiūlius priimtinas II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kainas, paslaugų gavėjai galėtų sudaryti papildomus (rezervinius) sujungimus su naujais rinkos dalyviais ir per tam tikrą laiką įvertinti jų teikiamų paslaugų kokybę. Naujo rinkos dalyvio siūlomos kainos ir kokybės santykiui atitikus II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų gavėjo lūkesčius, būtų galima vykdyti paslaugų plėtrą. Todėl galima teigti, kad II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų gavėjo nenoras keisti paslaugų teikėjo ir papildomos investicijos naujiems Tinklų sujungimams, nėra absoliutus barjeras patekti į nagrinėjamą II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką.

Respondentai, atsakinėdami į Anketos klausimus, išskyrė tokias kliūtis kaip pradinės investicijos į fizines ir programines technologijas, laiko sąnaudos, patirtis, kvalifikacija, kurios potencialiam II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjui trukdytų pradėti veiklą. Taip pat respondentai nurodė, kad į II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką sunku patekti dėl rinkoje esančio didelio skaičiaus žaidėjų, nes ji yra globali ir savo paslaugas siūlo ne tik Lietuvos bet ir užsienio operatoriai. Tai patvirtina ir II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų gavėjai atsakinėdami į Anketoje užduotą klausimą, ar dabartiniam II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos teikėjui padidinus šios paslaugos kainas, kitų teikėjų kainoms esant nepakitusioms, pradėtų teikti II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas kitiems paslaugų gavėjams. Atsakydami į Anketos klausimus, didžioji dauguma, t. y. 85,71 proc. respondentų, nurodė, kad nepradėtų teikti paslaugos dėl per didelių pradinių investicijų ir šios paslaugos išlaikymo sąnaudų.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, galima daryti išvadą, kad įėjimo į II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką barjerai yra žemi. Taip pat galima išskirti, kad per Tiriamąjį laikotarpį atsirado 2 nauji II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyviai, kas rodo, jog naujiems rinkos dalyviams pradėti veiklą nagrinėjamoje rinkoje barjerai nėra absoliutūs ir neįveikiami. Pastebėtina tai, kad respondentų atsakymai svarstant, ar 5–10 proc. ilgalaikis kainos II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kainų padidėjimas gali turėti įtakos naujų rinkos dalyvių atsiradimui ir (ar) esamų rinkos dalyvių skaičiaus mažėjimui, išsiskiria. Todėl Tarnyba, siekdama įvertinti, ar II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje egzistuotų konkurencija net ir esant tam tikroms kliūtims pradėti veiklą, papildomai atlieka trijų kriterijų testo antro kriterijaus testą.

Išvados:

1. Barjerai įeiti į II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką yra žemi, todėl pirmas trijų kriterijų testo kriterijus yra netenkinamas.
2. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamoje rinkoje gali egzistuoti tam tikros struktūrinės kliūtys pradėti veiklą, papildomai yra vertinamas antras trijų kriterijų testo kriterijus.

3.2.2. Antras kriterijus: ar rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje

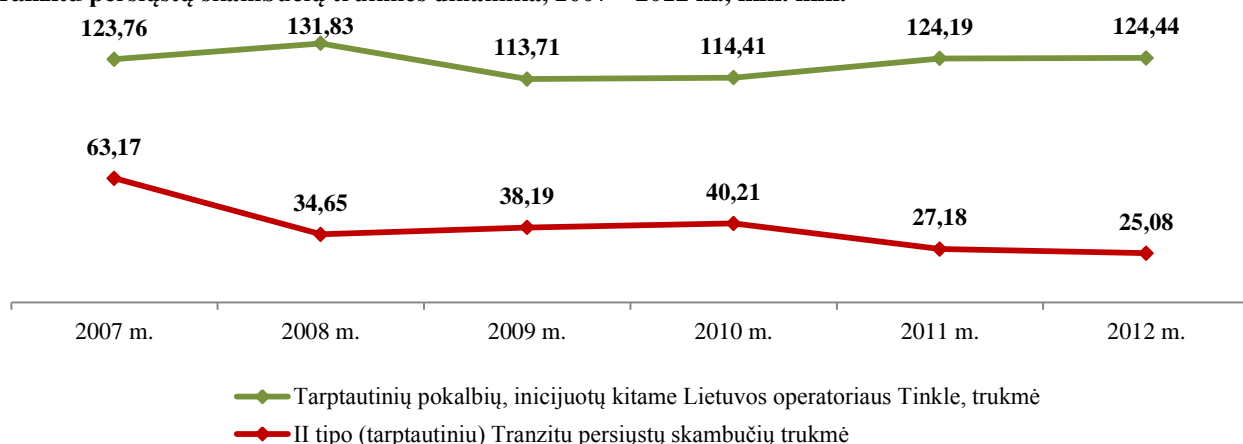
Ataskaitos 3.2.1 skyriuje nustatyta, kad egzistuojantys barjerai įeiti į II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką yra žemi. Tačiau Anketose pateikta informacija rodo, kad gali egzistuoti tam tikros struktūrinės kliūtys, ribojančios pradėti veiklą II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje. Siekiant papildomai įvertinti, ar nagrinėjama rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją, be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, t. y. *ex ante* reguliavimą, atliekamas trijų kriterijų testo antro kriterijaus testas.

Trijų kriterijų taikymo gairėse yra išskirti keli kriterijai, kuriais vadovaujantis tikslinga vertinti antrą trijų kriterijų testo kriterijų: rinkos dydis ir struktūra, kainų pokyčiai, egzistuojanti ir potenciali konkurencija. Pastebėtina, kad nagrinėtinų kriterijų skaičius nėra baigtinis. Atsižvelgiant į tai, toliau šiame skyriuje yra pateikiamas šių kriterijų vertinimas:

1. rinkos dydis ir struktūra;
2. kainų pokyčiai;
3. egzistuojanti ir potenciali konkurencija.

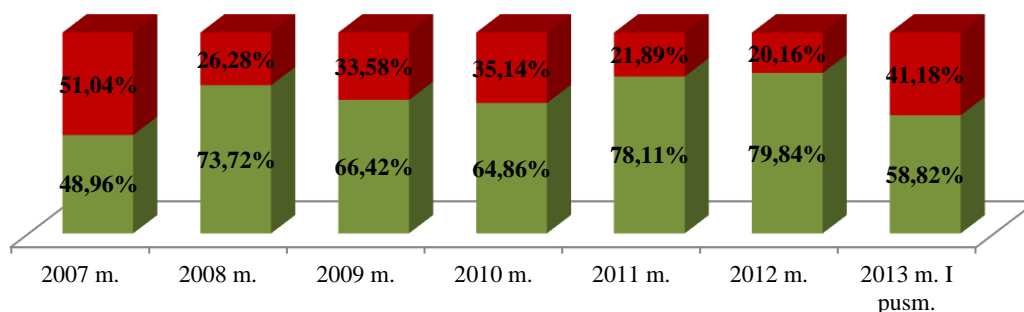
Rinkos dydis ir struktūra. Vienas iš svarbiausių veiksnių, darantis įtaką efektyvios konkurencijos formavimuisi yra atitinkamos rinkos dydis, jos augimo tendencijos. II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dydis, matuojant skambučių trukme, 2007 – 2012 m. laikotarpiu sumažėjo 60,30 proc.: nuo 63,17 mln. min. 2007 m. iki 25,08 mln. min. 2012 m. (žr. 12 pav.). Tačiau tarptautinių pokalbių, inicijuotų kitame Lietuvos operatoriaus Tinkle pokalbių trukmė, 2007 – 2012 m. laikotarpiu išliko pastovi ir padidėjo tik 0,55 proc.: nuo 123,76 mln. min. 2007 m. iki 124,44 mln. min. 2012 m. (žr. 12 pav.).

12 paveikslas. Tarptautinių pokalbių inicijuotų kitame Lietuvos operatoriaus Tinkle ir II tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukmės dinamika, 2007 – 2012 m., mln. min.

Kaip galima matyti iš 13 paveikslas, mažėjant II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkai iš visų tarptautinių skambučių, kurie buvo inicijuoti kituose Lietuvos operatorių Tinkuose, Tiriomojo laikotarpio pabaigoje II tipo (tarptautiniu) Tranzitu buvo persiųsta tik 41,18 proc. šių skambučių, t. y. 9,86 procentinio punkto mažiau nei 2007 m. Tokį II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos mažėjimą, kai tarptautinių skambučių, inicijuotų kitame Lietuvos operatoriaus Tinkle, trukmė išlieka panašiam lygmenyje, galima aiškinti Tranzito paslaugų gavėjų pasirinkimu ieškoti alternatyvių skambučio perdavimo būdų į užsienio valstybes. Vienas iš tokių būdų yra tiesioginis Tinklų sujungimas su užsienio operatoriais.

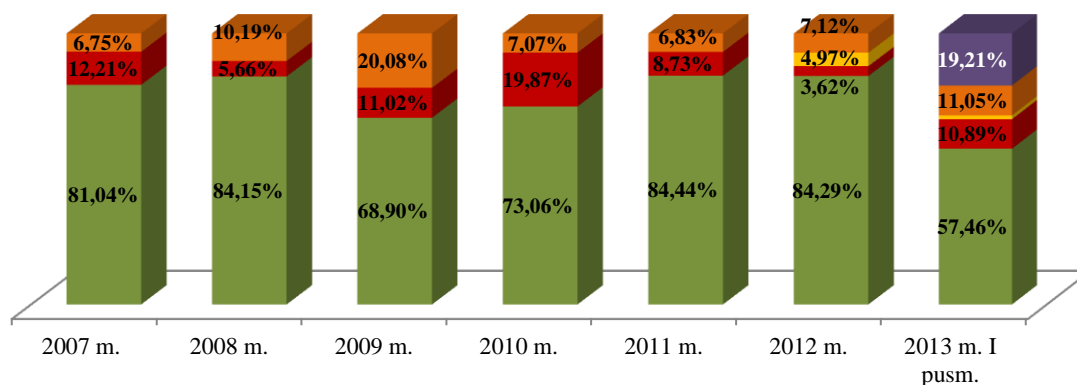
13 paveikslas. II tipo (tarptautiniu) Tranzitu ir tiesioginio Tinklų sujungimo būdu į užsienio operatorių Tinklus persiųstų Lietuvoje inicijuotų skambučių trukmės pasiskirstymas, 2007 – 2013 m. I pusm., proc.

■ II tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiųsta skambučių trukmė ■ Tiesioginio Tinklų sujungimo būdu perduota skambučių trukmė

2013 m. I pusm. pabaigoje II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas teikė 5 operatoriai: TEO LT, AB, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „CSC TELECOM“, UAB „MEDIAFON“ ir Nevertel, UAB (žr. 14 pav.). Vertinant II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų persiųstų skambučių dinamiką pagal teikėjus, didžiausią rinkos dalį užimančio operatoriaus TEO LT, AB Tinklu persiųstų skambučių trukmė sumažėjo 23,58 procentinio punkto (2007 m. TEO LT, AB atiteko 81,04 proc. visų II tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukmės ir siekė 51,19 mln. min., 2013 m. I pusm. pabaigoje – 57,46 proc. su 12,74 mln. min.). Antras, daugiausia persiuntęs II tipo (tarptautiniu) Tranzitu skambučių pagal trukmę (4,26 mln. min.), operatorius yra Nevertel, UAB, kuris užėmė 19,21 proc. visos rinkos. Svarbu išskirti, kad Nevertel, UAB tik 2013 m. pradėjo II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikimo veiklą ir per I pusm. tapo antru pagal užimamą rinkos dydį II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėju. Nuo 2007 m. UAB „MEDIAFON“ užimamą rinkos dalį pagal persiųstų skambučių trukmę padidino 4,30 procentinio punkto ir 2013 m. I pusm. pabaigoje siekė 11,05 proc. su 2,45 mln. min. UAB „Bitė Lietuva“, priešingai nei UAB „MEDIAFON“, sumažino savo užimamos rinkos dalį 1,32 procentinio punkto ir 2013 m. birželio 30 d. turėjo 10,89 proc. II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos su 2,41 mln. min.

14 paveikslas. II tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukmės dinamika pagal paslaugos teikėją, 2007 – 2013 m. I pusm., mln. min.

■ TEO LT, AB ■ UAB „Bitė Lietuva“ ■ UAB „CSC TELECOM“ ■ UAB „MEDIAFON“ ■ Nevertel, UAB

Apžvelgus II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dydžio ir struktūros pokyčius, galima daryti išvadą, kad pati rinka traukiasi, o struktūra nuolat kinta. Tarnybos duomenimis, šioje

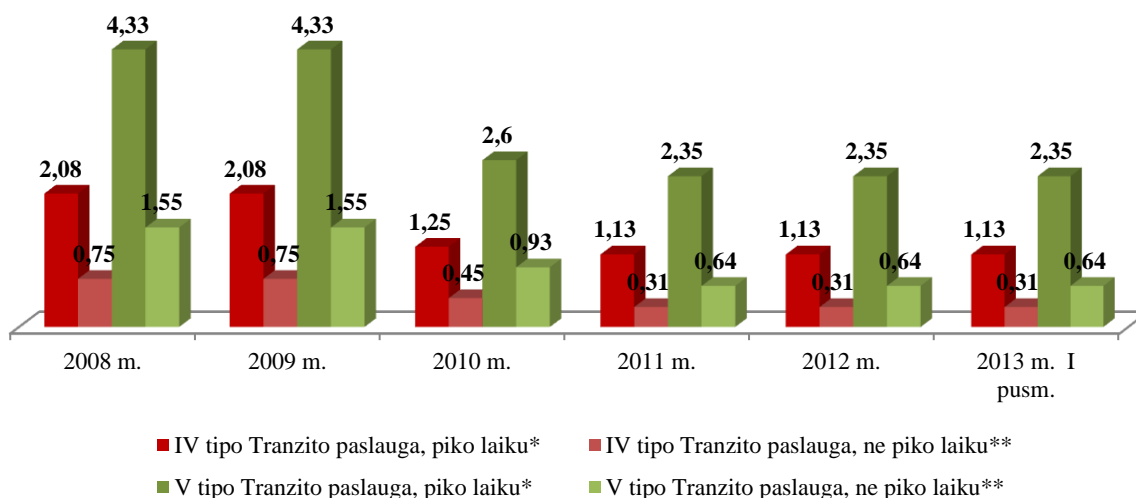
rinkoje paslaugų gavėjai turi alternatyvą sujungti tiesiogiai Tinklus su užsienio operatoriais ir atsisakyti II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų. Taip pat II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjai įvardino šią rinką kaip globalią, kurioje egzistuoja didelė konkurencija tarp paslaugų teikėjų. Atsižvelgiant į tai, II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos traukimasis vertinamas kaip natūralus procesas, kuriam įtakos turi operatorių jungimasis į tarptautines bendroves ir įvairios tarptautinio bendradarbiavimo sutartys. Todėl šios rinkos struktūros kitimo tendencijos ateityje turėtų išlikti panašios. Apibendrinus pateiktą informaciją, galima teigti, kad struktūriniai pokyčiai vertinami daugiau kaip natūralus paklausos mažėjimas, kuris daro įtaką TEO LT, AB tenkančios II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalies mažėjimui.

Kainų pokyčiai. Kaip buvo minėta anksčiau, II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka, atitinka Tarnybos direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 1V-218 „Dėl Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“ 1.4 papunktyje apibrėžtą Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinką, kuri apima 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžtas IV ir V tipų Tranzito paslaugas. Todėl, vertinant II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos kainų pokyčius, šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime yra analizuojamos 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžtų IV ir V tipų Tranzito paslaugų kainos ir jų pokyčiai.

2008 – 2013 m. I pusm. laikotarpiu didžiausio II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjo TEO LT, AB, IV tipo Tranzito paslaugos kaina piko laiku sumažėjo 45,67 proc., t. y. nuo 2,08 ct/min. (be PVM) 2008 m. iki 1,13 ct/min. (be PVM) 2013 m. I pusm. pabaigoje (15 pav.). IV tipo Tranzito paslaugos kaina ne piko laiku per tą patį laikotarpį sumažėjo 58,67 proc., t. y. nuo 0,75 ct/min. (be PVM) 2008 m. iki 0,31 ct/min. (be PVM) 2013 m. I pusm. pabaigoje.

Taip pat per 2008 – 2013 m. I pusm. laikotarpį sumažėjo TEO LT, AB, taikytos V tipo Tranzito paslaugos kainos. Piko laiku teiktos V tipo Tranzito paslaugos kaina sumažėjo 45,73 proc., t. y. nuo 4,33 ct/min. (be PVM) 2008 m. iki 2,35 ct/min. (be PVM) 2013 m. I pusm. pabaigoje (15 pav.), o ne piko laiku – sumažėjo 58,71 proc., t. y. nuo 1,55 ct/min. (be PVM) 2008 m. iki 0,64 ct/min. (be PVM) 2013 m. I pusm. pabaigoje.

15 paveikslas. TEO LT, AB taikytų II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kainų dinamika, vadovaujantis 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimo metu apibrėžtomis IV ir V tipų Tranzito paslaugomis ir jų kainų dinamika, 2008 – 2013 m. I pusm., ct/min. (be PVM)

*Piko valandos 08.00–20.00 darbo dienomis (pirmadienis–penktadienis)

**Ne piko valandos 20.00–08.00 darbo dienomis, visą parą savaitgaliais (šeštadienis – sekmadienis) ir švenčių dienomis

Mažėjančios kainos ir II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos struktūros pokyčiai rodo egzistuojančią konkurenciją nagrinėjamoje rinkoje. Pastebėtina tai, kad 2013 m. I pusm.

pabaigoje II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje paslaugas teikė 5 operatoriai iš kurių Nevertel, UAB tik 2013 m. pradėjo vykdyti veiklą ir per I pusm. užėmė 19,21 proc. II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos.

Egzistuojanti ir potenciali konkurencija. Nepaisant to, kad II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka traukiasi, šios paslaugos teikėjų skaičius, nors kai kurie operatoriai ir pasikeitė, išliko toks pat 2004 m. gruodžio 31 d. ir Tiriamojo laikotarpio pabaigoje, t. y., nutraukus veiklą esamiems II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjams, per Tiriamąjį laikotarpį atsirado 2 nauji rinkos dalyviai. Todėl galima teigti, kad TEO LT, AB patiria spaudimą iš konkurentų, nes yra fiksuojamas TEO LT, AB vidutinių II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kainų mažėjimas. Galima teigti, kad net ir mažėjant atitinkamos rinkos paklausai, kiti paslaugų teikėjai sugeba konkuruoti su didelę įtaką rinkoje turinčiu operatoriumi TEO LT, AB ir sumažinti jo užimamą rinkos dalį. Tai parodo, kad nuo 2007 m. iki 2013 m. I pusm. pabaigos alternatyvių paslaugų teikėjų užimamos rinkos dalys akivaizdžiai išaugo (23,58 procentinio punkto) matuojant pagal II tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukmę (nuo 18,96 proc. iki 42,54 proc.).

Atsižvelgiant į tai, kad per 2007 – 2012 m. laikotarpį II tipo (tarptautinio) Tranzitu persiųstų skambučių trukmė sumažėjo 60,30 proc. ir sudarė 41,18 proc. visų užsienio operatorių Tinkluose užbaigtų skambučių trukmės, o TEO LT, AB, net ir mažinant paslaugų kainas, nepavyko išlaikyti tokios pat užimamos rinkos dalies ar ją padidinti, galima daryti išvadą, kad II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus. Dėl to trijų kriterijų testo antras kriterijus nėra tenkinamas.

Išvados:

1. Bendra II tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukmė 2007 – 2012 m. laikotarpiu sumažėjo 60,30 proc. ir sudarė 41,18 proc. visų užsienio operatorių Tinkluose užbaigtų skambučių trukmės. II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos struktūra taip pat kito ir Tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO LT, AB dalis nuo 2007 m. sumažėjo 23,58 procentinio punkto, 2013 m. I pusm. pabaigoje sudarydama 57,46 proc. visos II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos.

2. TEO LT, AB II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kaina vertinama 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimo metu apibrėžtų IV ir V tipų Tranzito paslaugų kainomis. Atsižvelgiant į tai, nustatyta, kad TEO LT, AB, IV tipo Tranzito paslaugos taikyta kaina nuo 2008 m. iki 2013 m. I pusm. pabaigos piko laiku sumažėjo 45,67 proc., o ne piko laiku – 58,67 proc. Atitinkamu laikotarpiu mažėjo ir TEO LT, AB, V tipo Tranzito paslaugos taikyta kaina piko laiku – 45,73 proc., ne piko laiku – 58,71 proc. Mažėjančios kainos ir TEO LT, AB rinkos dalies mažėjimas yra efektyvios konkurencijos vystymosi požymis (antras kriterijus netenkinamas).

3. Tranzito paslaugų rinkos struktūra (nagrinėjamos II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyvių skaičius ir užimamos paslaugų teikėjų dalys) rodo, kad II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus. Dėl to antras trijų kriterijų testo kriterijus nėra tenkinamas.

3.2 skyriaus išvados:

1. Įėjimo į II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką barjerai yra žemi. II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyvių skaičius, besikeičiančios šių paslaugų teikėjų užimamos rinkos dalys, mažėjančios paslaugų kainos rodo, kad šioje rinkoje egzistuoja charakteristikos, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti

Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus (antras ir pirmas kriterijai netenkinami), todėl trečias kriterijus nebevertinamas.

2. *Ex ante* reguliavimas II tipo (tarptautinio) Tranzito rinkoje negalimas, nes nėra tenkinami trijų kriterijų testo pirmas ir antras kriterijai.

3.3. III TIPO (TARPTAUTINIO) TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS

3.3.1. Pirmas kriterijus: kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystyti konkurencijai joje

Vadovaujantis Rinkų rekomendacijos 2 punkto a papunkčiu, didelės ir pastovios patekimo į rinką kliūtys gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio.

Potencialus III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti paslaugas turi Įstatymo 29 straipsnio nustatyta tvarka ir sąlygomis informuoti apie tai Tarnybą, tačiau jis nėra įpareigotas gauti atitinkamus leidimus ar licencijas. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Lietuvos Respublikoje nėra teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio apribojimų, kurie ribotų įėjimą į III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką.

Toliau tikslinga panagrinėti, ar egzistuoja struktūriniai barjerai, trukdantys patekti į III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką, kurie atsiranda dėl pradinių išlaidų ar paklausos sąlygų, sukuriančių nevienodas sąlygas esamiems ir naujiems dalyviams, ir kliūdo ar neleidžia į šią III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką patekti naujiems rinkos dalyviams. Kaip buvo minėta Ataskaitos 2.2 skyriuje, Tranzito paslaugos yra teikiamos per Tinklo stotį (stotis). Todėl potencialus III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjas, norėdamas patekti į III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką ir išvengti didelių investicijų į nuosavos Tinklo infrastruktūros kūrimą, gali turėti tik nuosavą Tinklo stotį (ar kelias stotis), gauti tarptautinį signalizacijos taško kodą ir pradėti teikti III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas. Atsižvelgiant į tai, pradinės investicijos yra mažesnės, nei vykdant tarptautinių skambučių inicijavimo ar užbaigimo paslaugų teikimo veiklą, nes išvengiama didelių pradinių investicijų į pilną nuosavo Tinklo infrastruktūros kūrimą, kurios ir sukelia įėjimo į rinką barjerus.

Kitas svarbus veiksnys norint pradėti III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikimo veiklą yra Tinklų sujungimo sutarčių sudarymas ir fizinis Tinklų sujungimas. Sudarytos Tinklų sujungimo sutartys su kitais operatoriais leidžia fiziškai sujungti Tinklus ir teikti Tranzito paslaugas. Svarbu išskirti, kad kaip ir buvo minėta Ataskaitos 3.1.1 skyriuje, Lietuvos Respublikos teritorijoje nuo 2010 m. skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose ryšių tinkluose paslaugų teikėjams galioja kainų kontrolės įpareigojimai⁴¹, kurie nustato paslaugų, reikalingų sujungti viešuosius ryšių

⁴¹ Įpareigojimai nustatyti Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1519 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1516 „Dėl ūkio subjekto UAB „OMNITEL“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „OMNITEL“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1515 „Dėl ūkio subjekto UAB „Bitė Lietuva“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „Bitė Lietuva“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1517 „Dėl ūkio subjekto UAB „TELE2“, turinčio didelę įtaką Balso skambučių užbaigimo UAB „TELE2“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1522 „Dėl ūkio subjekto AB „Lietuvos geležinkeliai“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1524 „Dėl ūkio subjekto AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo AB Lietuvos radijo ir televizijos centras viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1528 „Dėl ūkio subjekto UAB „CSC TELECOM“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „CSC TELECOM“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1529 „Dėl ūkio subjekto UAB „CUBIO“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „CUBIO“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3.2 papunktyje; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1525 „Dėl ūkio subjekto UAB „LINKOTELUS“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „LINKOTELUS“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3.2 papunktyje; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1523 „Dėl ūkio subjekto UAB „MEDIAFON“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „MEDIAFON“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1520 „Dėl ūkio subjekto UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB

tinklus, kainų nustatymo principus. Todėl tai mažina kliūtis tiesiogiai sujungti Tinklus. Užsienio operatorių veiklos Tarnyba nereguliuoja, todėl Tinklų sujungimo sutarčių sudarymas priklauso nuo techninių ir komercinių potencialių rinkos dalyvių galimybių, pasiūlyti priimtina sandorį užsienio operatoriui. Tam reikia papildomų finansinių, technologinių išteklių Tinklų sujungimo taškų įdiegimui ir atitinkamos kvalifikacijos žmoniškųjų išteklių sutarčių rengimui, jų įgyvendinimui ir priežiūrai užtikrinti.

Pagrindiniai III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų gavėjai yra užsienio operatoriai, turintys savo Tinklų infrastruktūrą, kurie perka Tranzito paslaugą, siekdami užsitikrinti ryšį su Lietuvos operatorių Tinklais. Vienam operatoriui užsitikrinti tiesioginį Tinklų sujungimą su visais Lietuvos operatorių Tinklais, būtų ekonomiškai nenaudinga, ypač su tais, į kurių Tinklus siunčiamas pokalbių srautas yra nedidelis ir nereguliarus. Todėl jam ekonomiškai naudingiau sudaryti Tinklų sujungimą su Tranzito paslaugų teikėju, kuris persiųstų visą pokalbių srautą į Lietuvos operatorių Tinklus. Tranzito paslaugų gavėjo sprendimams daro įtaką kliūtys, išskylančios Tranzito paslaugų gavėjui keičiant vieną III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėją kitu, kurios galėtų didinti įėjimo į rinką barjerus. Šios kliūtys yra susijusios su Tranzito paslaugų gavėjo informuotumu ir žinojimu apie kitus paslaugos teikėjus bei sąnaudomis, kurios patiriamos keičiant III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėją, nes reikia atlikti fizinį Tinklų sujungimą. Todėl naujam III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyviui reikėtų įdėti daugiau pastangų siekiant persivilioti paslaugų gavėją iš jau rinkoje ne vienerius metus veiklą vykdančio paslaugų teikėjo, kuris jau dabar siūlo galimybę persiųsti pokalbių srautą į daugelio Lietuvos operatorių Tinklus. Tačiau, Tarnybos nuomone, alternatyviems paslaugų teikėjams pasiūlius priimtinas III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kainas, paslaugų gavėjai galėtų sudaryti papildomus (rezervinius) Tinklų sujungimus su naujais rinkos dalyviais ir per tam tikrą laiką įvertinti jų teikiamas paslaugas. Naujo rinkos dalyvio teikiamoms Tranzito paslaugoms atitikus III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų gavėjo lūkesčius, naujam šių Tranzito paslaugų teikėjui būtų galima pradėti vykdyti minėtų Tranzito paslaugų plėtrą. Todėl galima teigti, kad naujas III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyvis susidurtų su tam tikrais barjeriais patekti į III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką, bet jie nebūtų absoliutūs ir neįveikiami.

Taip pat galima išskirti, kad esamiems Tranzito paslaugų teikėjams yra palankesnės sąlygos pradėti teikti III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas nei naujiems rinkos dalyviams, nes šiuo metu I, II ar IV tipų Tranzito paslaugas teikiantis operatorius jau turi Tinklo stotį (ar stotis) bei atitinkamą skaičių Tinklų sujungimų su operatorių Tinklais. Todėl esamo Tranzito paslaugų teikėjo pradinės investicijos bus mažesnės ir paslaugas pradėti teikti reikės trumpesnio laikotarpio nei naujam rinkos dalyviui.

Respondentai, atsakinėdami į Anketos klausimus, išskyrė tokias kliūtis kaip pradinės investicijos į fizines ir programines technologijas, laiko sąnaudos, patirtis, kvalifikacija, kurios potencialiam III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjui trukdytų pradėti veiklą. Taip pat respondentai išskyrė, kad III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje šiuo metu egzistuoja didelė konkurencija, o patys paslaugų gavėjai ieško alternatyvių būdų skambučių perdavimui.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad įėjimo į III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką barjerai yra žemi. Tai parodo, kad jau 2004 m. gruodžio 31 d. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje veiklą vykdė 10 operatorių. Tačiau operatorių skaičius per Tiriamąjį laikotarpį nuolat kito ir atsiradus 6 naujiems rinkos dalyviams, 2013 m. I pusem. pabaigoje III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje veikė 10 operatorių, kurie skatino tarpusavio konkurenciją. Galima išskirti, kad III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką Tiriamojo laikotarpio pabaigoje turėjo didžiausią operatorių skaičių iš visų šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžtų Tranzito paslaugų rinkų. Todėl galima teigti, kad naujų rinkos dalyvių

„Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte; Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. IV-1521 „Dėl ūkio subjekto UAB „Telekomunikacijų grupą“, turinčio didelę įtaką Skambučių užbaigimo UAB „Telekomunikacijų grupą“ viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte.

atsiradimas taip pat rodo, kad barjerai pradėti teikti III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas yra žemi.

Kaip buvo nurodyta aukščiau, nagrinėjamos rinkos dalyviai išskiria tam tikras kliūtis, kurios gali riboti galimybes pradėti veiklą nagrinėjamoje rinkoje. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamoje rinkoje gali egzistuoti tam tikros, įėjimą į nagrinėjamą rinką ribojančios struktūrinės kliūtys, Tarnyba, siekdama įvertinti, ar III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją, net ir egzistuojant tam tikroms struktūrinėms kliūtims, atliks trijų kriterijų testo antro kriterijaus testą.

Išvados:

1. Barjerai įeiti į III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką yra žemi, todėl pirmas trijų kriterijų testo kriterijus yra netenkinamas.

2. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamoje rinkoje gali egzistuoti tam tikros struktūrinės kliūtys, papildomai yra vertinamas antras trijų kriterijų testo kriterijus.

3.3.2. Antras kriterijus: ar rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje

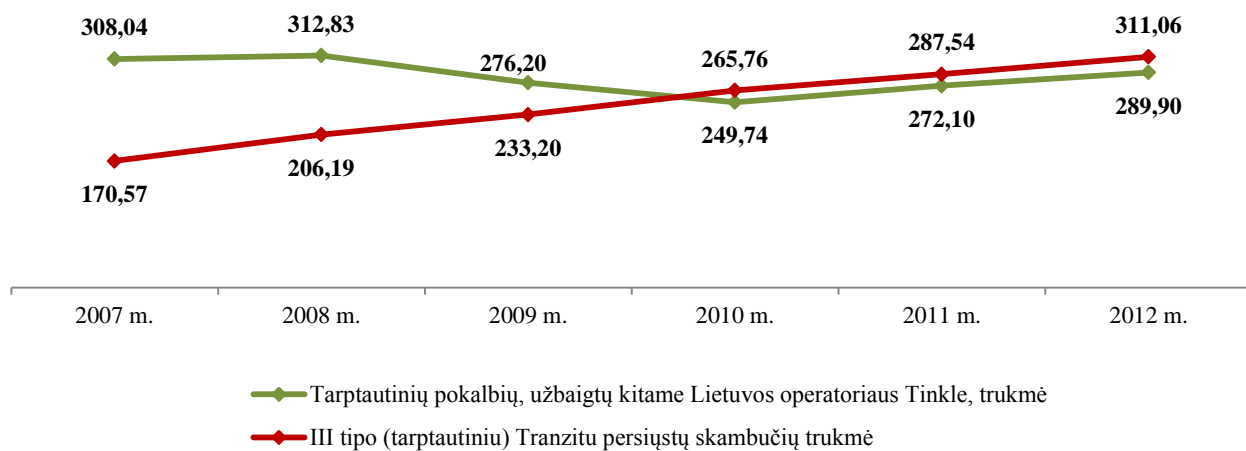
Kaip minėta Ataskaitos 3.3.1 skyriuje, įėjimo barjerai į III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką yra žemi. Tačiau Anketose pateikta informacija rodo, kad gali egzistuoti tam tikros struktūrinės kliūtys, ribojančios galimybę pradėti veiklą III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje. Siekiant papildomai įvertinti, ar nagrinėjama rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, t. y. *ex ante* reguliavimą, atliekamas trijų kriterijų testo antro kriterijaus testas.

Trijų kriterijų taikymo gairėse yra išskirti keli kriterijai, kuriais vadovaujantis tikslinga vertinti antrą trijų kriterijų testo kriterijų: rinkos dydis ir struktūra, kainų pokyčiai, egzistuojanti ir potenciali konkurencija. Pastebėtina, kad nagrinėtinų kriterijų skaičius nėra baigtinis. Atsižvelgiant į tai, toliau šiame skyriuje yra pateikiamas šių kriterijų vertinimas:

1. rinkos dydis ir struktūra;
2. kainų pokyčiai;
3. egzistuojanti ir potenciali konkurencija.

Rinkos dydis ir struktūra. Atsižvelgiant į tai, kad Tranzitas yra tik skambučio dalis tarp skambučio inicijavimo ir užbaigimo, III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dydis matuojamas III tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukme. 2007 – 2012 m. laikotarpiu III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka išlaikė augimo tendencijas ir padidėjo 45,16 proc., t. y. nuo 170,57 mln. min. 2007 m. iki 311,06 mln. min. 2012 m. (žr. 16 pav.). Tačiau ne Lietuvos Respublikos teritorijoje inicijuotų tarptautinių skambučių, kurie užbaigiami kituose Lietuvos operatorių Tinkluose, trukmė 2007 – 2012 m. laikotarpiu sumažėjo 5,89 proc.: nuo 308,04 mln. min. 2007 m. iki 289,90 mln. min. 2012 m.

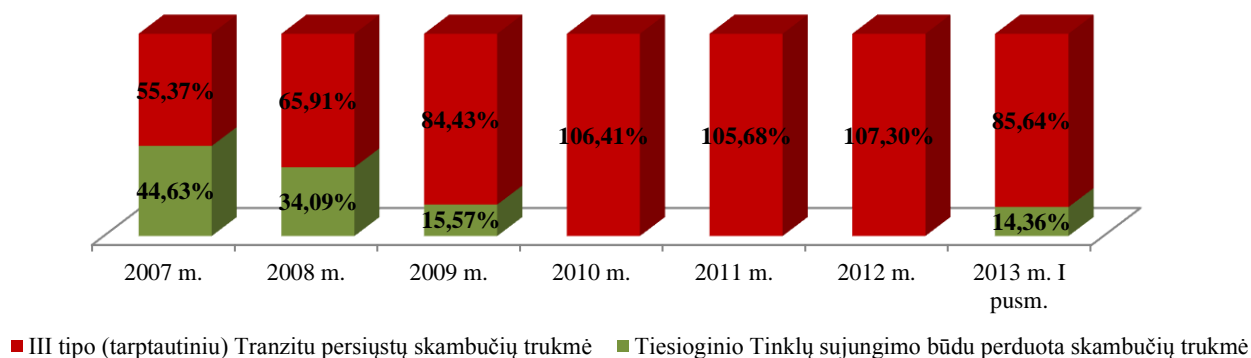
16 paveikslas. Tarptautinių pokalbių, inicijuotų užsienio operatorių Tinkle, kurie užbaigti kitame Lietuvos operatoriaus Tinkle ir III tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiųstų skambučių trukmės dinamika, 2007 – 2012 m., mln. min.

Analizuojant III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dydžio pokyčius, galima teigti, kad didžioji dalis skambučių, inicijuotų užsienio operatorių Tinkluose, persiunčiami III tipo (tarptautiniu) Tranzitu užbaigti kituose Lietuvos operatorių Tinkluose ir išlaikomos tolimesnės šios rinkos augimo tendencijos (žr. 16 pav.). 2010 – 2012 m. laikotarpiu visi užsienio operatorių Tinkluose inicijuoti skambučiai buvo persiunčiami III tipo (tarptautiniu) Tranzitu užbaigimui kituose Lietuvos operatorių Tinkluose, t. y. III tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiunčiamų skambučių trukmė viršijo, užsienio operatorių Tinkluose inicijuotų skambučių, kurie užbaigiami kituose Lietuvos operatorių Tinkluose, trukmę. Tokia situacija susidaro, jei vienas skambutis yra perduodamas per kelis III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos teikėjus, kad būtų užbaigtas Lietuvos operatoriaus Tinkle. Tuomet pokalbių trukmė gali būti apskaityta du ar daugiau kartų, priklausomai nuo to, kiek persiuntimo procese dalyvauja III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų.

2013 m. I pusr. 85,64 proc. visų inicijuotų užsienio operatorių Tinkluose skambučių, buvo persiųsti III tipo (tarptautiniu) Tranzitu, užbaigti kituose Lietuvos operatorių Tinkluose (žr. 17 pav.). Likusi skambučių dalis (14,36 proc.) buvo perduoti tiesioginio Tinklų sujungimo būdu užbaigti Lietuvos operatorių Tinkluose.

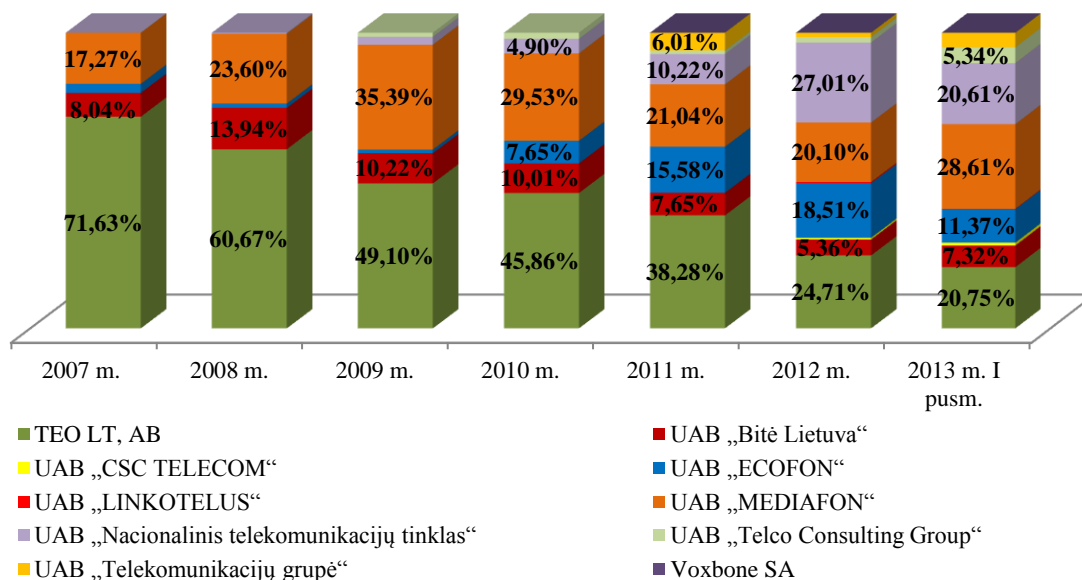
17 paveikslas. III tipo (tarptautiniu) Tranzitu ir tiesioginio Tinklų sujungimo būdu iš užsienio operatorių Tinklų perduotų į kitus Lietuvos operatorių Tinklus užbaigtų skambučių trukmės pasiskirstymas, 2007 – 2013 m. I pusr., proc.

2013 m. I pusm. pabaigoje III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas teikė 10 operatorių (žr. 18 pav.). 2013 m. I pusm. pabaigoje 28,61 proc. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos užėmė UAB „MEDIAFON“, persiuntęs 33,68 mln. min. UAB „MEDIAFON“ tapo didžiausią III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalį turinčiu operatoriumi. Antru, pagal daugiausia persiūtų skambučių trukmę III tipo (tarptautinio) Tranzitu (24,43 mln. min.), operatoriumi tapo TEO LT, AB, kuris užėmė 20,75 proc. visos rinkos. Trečioje vietoje pagal užimamą rinkos dalį (20,61 proc.) liko UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, kuri iš viso persiuntė 24,26 mln. min.

Atsižvelgiant į TEO LT, AB 2007 – 2013 m. I pusm. laikotarpio užimamos rinkos dalies mažėjimo ir kitų operatorių plėtros tendencijas, galima daryti išvadą, kad TEO LT, AB užimama III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalis turi tendenciją mažėti.

18 paveikslas. III tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiūtų skambučių trukmės dinamika pagal paslaugos teikėją, 2007 – 2013 m. I pusm., proc.

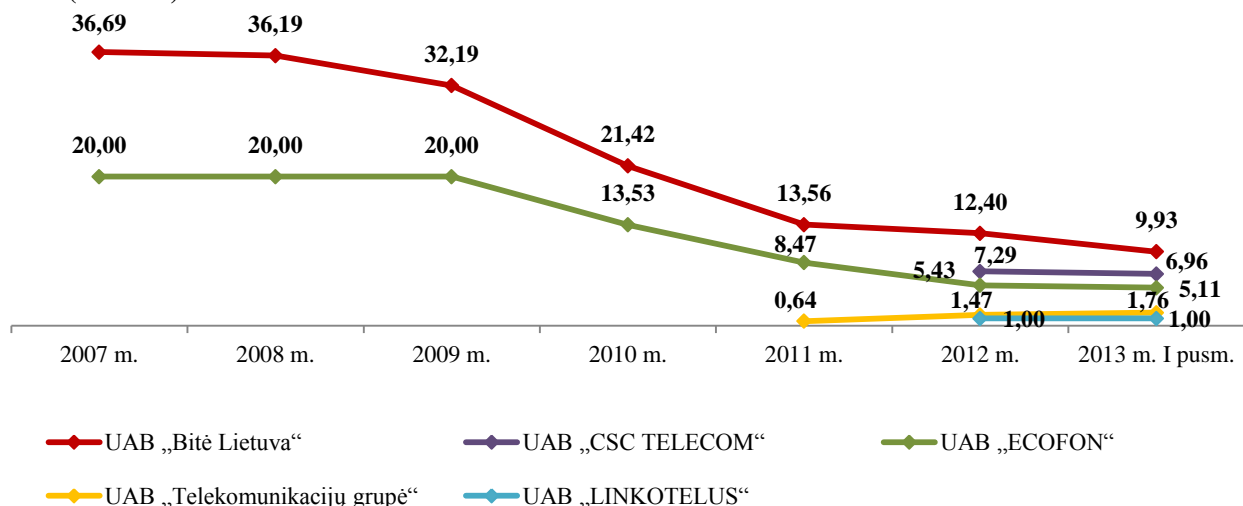

Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 75 punkte nurodoma, kad itin didelės rinkos dalys – viršijančios 50 proc., gali būti tiesioginis dominuojančios padėties rinkoje įrodymas. Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 2 dalis apibrėžia 40 proc. rinkos dalies ribą dominavimui nustatyti, kurią pasiekus laikoma, kad operatorius rinkoje užima dominuojančią padėtį, jeigu neįrodoma priešingai. Tarnyba nustatė, kad Tiriamojo laikotarpio pabaigoje UAB „MEDIAFON“ III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalis sudarė 28,61 proc., TEO LT, AB – 20,75 proc., o UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ – 20,61 proc. Kiti 7 operatoriai dalinasi 30,03 proc. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos. Kadangi trijų didžiausių III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyvių užimamos rinkos dalys nesiekia 40 proc., darytina išvada, kad Tiriamojo laikotarpio pabaigoje UAB „MEDIAFON“, TEO LT, AB ir UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ neužėmė tokios III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalies, kurią būtų galima prilyginti dominuojančiai rinkos daliai.

Kainų pokyčiai. Vidutinė alternatyvių III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų taikyta paslaugų kaina 2007 – 2013 m. I pusm. laikotarpiu sumažėjo 82,54 proc., t. y. nuo 28,35 ct/min. (be PVM) 2007 m. iki 4,95 ct/min. (be PVM) 2013 m. I pusm. pabaigoje (žr. 19 pav.). UAB „Bitė Lietuva“ taikyta III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos gavėjams vidutinė skambučio persiuntimo kaina per tą patį laikotarpį sumažėjo 72,94 proc., t. y. nuo 36,69 ct/min. (be PVM)

2007 m. iki 9,93 ct/min. (be PVM) 2013 m. I pusm. pabaigoje. Taip pat UAB „ECOFON“ sumažino 74,45 proc. taikytą vidutinę III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kainą gavėjams, t. y. nuo 20,00 ct/min. (be PVM) 2007 m. iki 5,11 ct/min. (be PVM) 2013 m. I pusm. pabaigoje. Galima išskirti UAB „Telekomunikacijų grupė“ iš kitų III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų, nes tai vienintelis operatorius, kurio taikyta III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų vidutinė kaina padidėjo 63,64 proc.: nuo 0,64 ct/min. (be PVM) 2011 m. iki 1,76 ct/min. (be PVM) 2013 m. I pusm. pabaigoje.

19 paveikslas. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų taikyta paslaugų kaina, 2007 – 2013 m. I pusm., ct/min. (be PVM)

Kainų mažėjimui rinkose paprastai įtaką daro auganti konkurencija. Iš aukščiau pateiktos informacijos matyti, kad III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos struktūra kinta (žr. 17 pav.), naujiems rinkos dalyviams didinant savo užimamas rinkos dalis. 2013 m. I pusm. pabaigoje kitiems III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjams teko 30,03 proc. visos rinkos. Pagal kainų pokytį, galima teigti, kad kiti operatoriai, norėdami konkuruoti su TEO LT, AB, UAB „MEDIAFON“ ir UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, mažino savo III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kainas (žr. 19 pav.). Mažesnės kainos siūlymas sudaro galimybę persivilioti paslaugos gavėją iš konkurento, taip pat neprarasti turimų klientų, kurie gali pasirinkti kitą alternatyvą – tiesioginį Tinklų sujungimą ir atsisakyti III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų.

Egzistuojanti ir potenciali konkurencija. Nepaisant to, kad pastebimos tarptautinių skambučių, užbaigtų Lietuvos operatorių Tinkluose, trukmės mažėjimo tendencijos, III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų skaičius išliko toks pat 2004 m. gruodžio 31 d. ir Tiriamojo laikotarpio pabaigoje, t. y. 10 operatorių, nors Tiriamuoju laikotarpiu šis skaičius nuolat kito ir atsirado 6 nauji rinkos dalyviai. Potencialią konkurenciją III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje gali sudaryti alternatyvūs III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjai, kurie konkuruotų tarpusavyje, siekdami parduoti III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas. Žemi įėjimo į nagrinėjamą rinką barjerai, sudaro sąlygas atsirasti naujiems nagrinėjamos rinkos dalyviams.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją apie III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dydį ir struktūrą, kainų pokyčius, rinkos dalyvių skaičių, esamą ir potencialią konkurenciją, galima teigti, kad rinkoje egzistuoja charakteristikos, kurios užtikrina veiksmingos konkurencijos atsiradimą be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (kitais *ex ante*) įpareigojimus. Dėl to trijų kriterijų testo antras kriterijus nėra tenkinamas.

Išvados:

1. Tiriamojo laikotarpio pabaigoje UAB „MEDIAFON“ užėmė 28,61 proc. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalies, TEO LT, AB – 20,75 proc., o UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“ – 20,61 proc. Nė vienas iš III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų neužėmė III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalies, kurią būtų galima prilyginti dominavimą rinkoje nurodančiam dydžiui.

2. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų kainų mažėjimas ir didžiausias Tranzito paslaugų teikėjų skaičius rinkoje Tiriamojo laikotarpio pradžioje ir pabaigoje, palyginti su kitų tipų Tranzito paslaugų rinkomis, rodo, kad III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje egzistuoja charakteristikos, kurios užtikrina veiksmingos konkurencijos atsiradimą be poreikio taikyti *ex ante* reguliavimą (antras kriterijus netenkinamas).

3. Rinkos struktūra (nagrinėjamos III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyvių skaičius ir užimamos paslaugų teikėjų dalys), mažėjančios kainos ir skirtingų paslaugų teikėjų skirtingas kainų dydis rodo, kad III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus. Dėl to antras trijų kriterijų testo kriterijus nėra tenkinamas.

3.3 skyriaus išvados:

1. Įėjimo į III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką barjerai yra žemi. III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyvių skaičius, besikeičiančios šių paslaugų teikėjų užimamos rinkos dalys, mažėjančios paslaugų kainos rodo, kad šioje rinkoje egzistuoja charakteristikos, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus (antras ir pirmas kriterijai netenkinami), todėl trečias kriterijus nebevertinamas.

2. *Ex ante* reguliavimas III tipo (tarptautinio) Tranzito rinkoje negalimas, nes nėra tenkinami trijų kriterijų testo pirmas ir antras kriterijai.

3.4. IV TIPO (TARPTAUTINIO) TRANZITO PASLAUGŲ RINKOS TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS

3.4.1. Pirmas kriterijus: kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje

Vadovaujantis Rinkų rekomendacijos 2 punkto a papunkčiu, didelės ir pastovios patekimo į rinką kliūtys gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio.

Įeidamas į IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką potencialus rinkos dalyvis turi, vadovaujantis Įstatymo 29 straipsniu, apie tai informuoti Tarnybą, tačiau jis nėra įpareigotas gauti atitinkamus leidimus ar licencijas. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Lietuvos Respublikoje nėra teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio apribojimų, kurie ribotų įėjimą į IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką.

Toliau tikslinga nagrinėti, ar egzistuoja struktūriniai barjerai, trukdantys patekti į IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką, kurie atsiranda dėl pradinių išlaidų ar paklausos sąlygų, sukuriančių nevienodas sąlygas esamiems ir naujiems rinkos dalyviams, ir kliūdo ar neleidžia į rinką patekti naujiems rinkos dalyviams. Kaip buvo minėta Ataskaitos 2.2 skyriuje, naujasis IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjas gali įeiti į rinką tik jei turi nuosavą Tinklo stotį (ar kelias stotis). Teikiant IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas rinkos dalyviui nereikalinga visa nuosavo Tinklo infrastruktūra aprėpianti visą šalies teritoriją ir rinkoje veiklą vykdančių operatorių išplėta nuosavo Tinklo infrastruktūra Lietuvos Respublikos teritorijoje nėra privalumas, nes IV tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiunčiami skambučiai inicijuojami ir užbaigiami užsienio operatorių

Tinkluose. Atsižvelgiant į tai, pradinės investicijos į Tinklo kūrimą, t. y. stotis, yra ženkliai mažesnės nei visos Tinklo infrastruktūros diegimas, kuris reikalauja didelių pradinių investicijų, laiko sąnaudų ir sukelia įėjimo į rinką barjerus. Todėl naujam rinkos dalyviui užtenka turėti nuosavą Tinklo stotį (ar kelias stotis), gauti tarptautinį signalizacijos taško kodą ir pradėti teikti IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas.

Kitas svarbus veiksnys be kurio negalima teikti IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų yra Tinklų sujungimas su kitais operatoriais. Norint teikti IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas teikėjui būtina turėti mažiausiai bent su dviem užsienio operatoriais sudarius tiesioginio Tinklų sujungimo sutartis. Sudarius šias sutartis fiziškai sujungiami Tinklai, kad vieno operatoriaus Tinkle inicijuotas skambutis būtų persiunčiamas per IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjo Tinklo stotį (ar kelias stotis) skambučio užbaigimui kito operatoriaus Tinkle. Priklausomai nuo pasirinktos verslo strategijos, t. y. su kiek užsienio operatorių siekiama bendradarbiauti, į kuriuos užsienio operatorių Tinklus siūlomas skambučių užbaigimas ir teikiamos paslaugos kainos, IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjas nusprendžia su kiek užsienio operatorių yra palanku sudaryti tiesioginio Tinklų sujungimo sutartis. Todėl potencialus IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjas turės skirti finansinių, technologinių išteklių Tinklų sujungimo taškų įdiegimui ir atitinkamos kvalifikacijos žmoniškųjų išteklių sutarčių rengimui, jų įgyvendinimui ir priežiūrai užtikrinti.

Pagrindiniai IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugos gavėjai yra operatoriai užsienio operatoriai, kurie perka paslaugą siekiant užsitikrinti ryšį su kitais užsienio operatoriais. Vienam užsienio operatoriui užsitikrinti tiesioginį Tinklų sujungimą su dauguma kitų užsienio operatorių Tinklais ne visada ekonomiškai naudinga, ypač su tais operatoriais, į kurių Tinklus persiunčiamas pokalbių srautas yra nereguliarus ir nedidelis. IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka yra globali, t. y. joje konkuruoti gali viso pasaulio operatoriai, todėl patekti į šią rinką barjerų nėra, kadangi viskas priklauso nuo paties operatoriaus technologinių ir komercinių pajėgumų, pasiūlyti paslaugų gavėjui palankiausias IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, galima daryti išvadą, kad įėjimo į IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką barjerai yra žemi. Tai lemia, kad rinkoje nėra teisinio ir reguliuojamojo pobūdžio apribojimų. Taip pat tai įrodo ir per Tiriamąjį laikotarpį nuo 3 iki 7 išaugęs IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų skaičius. Tikėtina, kad IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų skaičius augs ir ateityje, nes šioje rinkoje nėra absoliučių patekimo į rinką barjerų, kurie būtų neįveikiami ir ribotų veiksmingos konkurencijos atsiradimą.

Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamoje rinkoje gali egzistuoti tam tikros, įėjimą į nagrinėjamą rinką ribojančios struktūrinės kliūtys (finansinių, žmoniškųjų išteklių poreikis), Tarnyba, siekdama įvertinti, ar IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka pasižymi charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją, net ir egzistuojant tam tikroms struktūrinėms kliūtims, atliks trijų kriterijų testo antro kriterijaus testą.

Išvados:

1. Barjerai įeiti į IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką yra žemi, todėl pirmas trijų kriterijų testo kriterijus yra netenkinamas.
2. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamoje rinkoje gali egzistuoti tam tikros struktūrinės kliūtys, papildomai yra vertinamas antras trijų kriterijų testo kriterijus.

3.4.2. Antras kriterijus: ar rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 17 straipsnyje

Kaip minėta Ataskaitos 3.4.1 skyriuje, įėjimo barjerai į IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką yra žemi. Tačiau gali egzistuoti tam tikros struktūrinės kliūtys, ribojančios pradėti

veiklą IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje. Siekiant papildomai įvertinti, ar nagrinėjama rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją, be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje, t. y. *ex ante* reguliavimą, atliekamas trijų kriterijų testo antro kriterijaus testas.

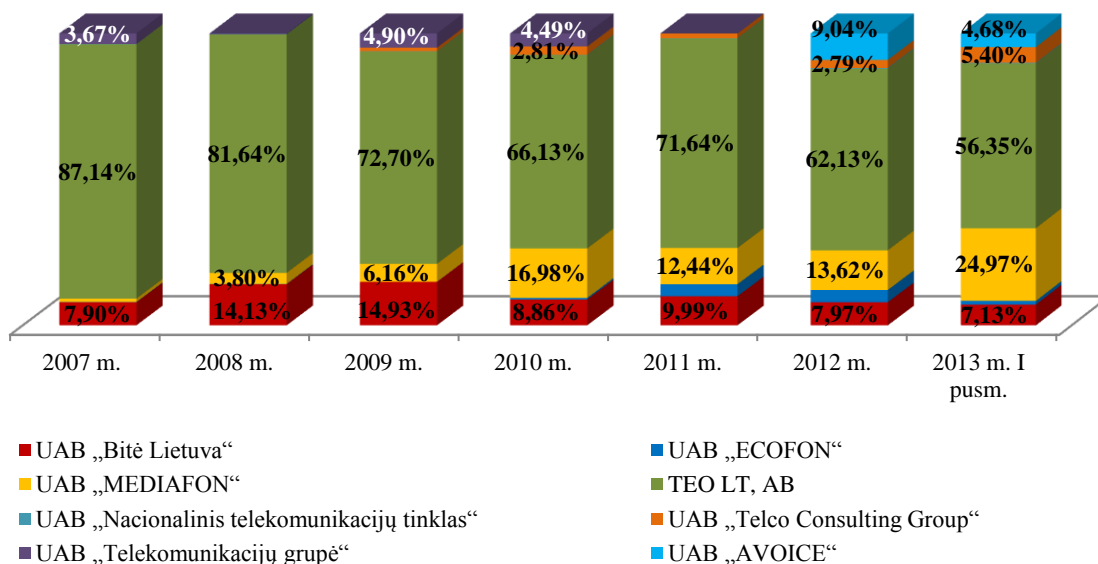
Trijų kriterijų taikymo gairėse yra išskirti keli kriterijai, kuriais vadovaujantis tikslinga vertinti antrą trijų kriterijų testo kriterijų: rinkos dydis ir struktūra, kainų pokyčiai, egzistuojanti ir potenciali konkurencija. Pastebėtina, kad nagrinėtinų kriterijų skaičius nėra baigtinis. Atsižvelgiant į tai, toliau šiame skyriuje yra pateikiamas šių kriterijų vertinimas:

1. rinkos dydis ir struktūra;
2. egzistuojanti ir potenciali konkurencija.

Rinkos dydis ir struktūra. IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dydis matuojamas IV tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiūtų skambučių trukme. 2007 – 2012 m. laikotarpiu IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka išaugo 72,24 proc., t. y. nuo 147,22 mln. min. 2007 m. iki 530,41 mln. min. 2012 m.

TEO LT, AB užimamos IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dydis per 2007 – 2013 m. I pusm. laikotarpį sumažėjo 30,79 procentiniais punktais ir 2013 m. I pusm. sudarė 56,35 proc. (163,12 mln. min.) (žr. 20 pav.). UAB „MEDIAFON“ rinkos dalis per tą patį laikotarpį išaugo 23,81 procentiniais punktais ir 2013 m. I pusm. sudarė 24,97 proc. (72,28 mln. min.). Kitų Tranzito paslaugų teikėjų IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalis augo mažiau – 6,98 procentinio punkto ir 2013 m. I pusm. sudarė 18,68 proc. visos rinkos.

20 paveikslas. IV tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiūtų skambučių trukmės dinamika pagal Tranzito paslaugos teikėją, 2007 – 2013 m. I pusm., proc.

Atsižvelgiant į TEO LT, AB 2007 – 2013 m. I pusm. laikotarpiu užimamos rinkos dalies mažėjimo ir kitų operatorių plėtros tendencijas, galima daryti išvadą, kad TEO LT, AB užimama IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalis turi tendenciją mažėti.

Egzistuojanti ir potenciali konkurencija. Atsižvelgiant į tai, kad IV tipo (tarptautiniu) Tranzitu persiūtų skambučių trukmė ir naujų rinkos dalyvių skaičius didėja, galima teigti, kad rinkoje vystosi efektyvi konkurencija. Potencialią konkurenciją IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje gali sudaryti alternatyvūs paslaugų teikėjai, kurių skaičius per Tiriamąjį laikotarpį išaugo ir 2013 m. I pusm. pabaigoje buvo 7 operatoriai. Svarbu išskirti, kad vienas iš IV tipo

(tarptautinio) Tranzito paslaugų teikėjų, t. y. UAB „MEDIAFON“ per Tiriamąjį laikotarpį padidino savo rinkos dalį, kuri 2013 m. I pusr. pabaigoje siekė 24,97 proc.

Svarbu išskirti, kad IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka yra tarptautinė ir rinkos dalyviai, teikdami IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas užsienio operatoriams, konkuruoja ne tik tarpusavyje, bet ir su visais kitais užsienio operatoriais, siūlančiais perduoti Tranzitu skambučių iš vieno užsienio operatoriaus Tinklo į kito užsienio operatoriaus Tinklą.

Atsižvelgiant į tai, kad per 2007 – 2012 m. laikotarpį IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dydis padidėjo 72,24 proc., TEO LT, AB nepavyko išlaikyti stabilios užimamos rinkos dalies (Tiriamuoju laikotarpiu rinkos dalis sumažėjo 30,79 proc.), o UAB „MEDIAFON“ užimamą rinkos dalį padidino (Tiriamuoju laikotarpiu rinkos dalis išaugo 23,81 proc.), galima daryti išvadą, kad IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus. Dėl to trijų kriterijų testo antras kriterijus nėra tenkinamas.

Išvados:

1. Bendra IV tipo (tarptautinio) Tranzitu persiųstų skambučių trukmė 2007 – 2012 m. laikotarpiu padidėjo 72,24 proc. ir 2012 m. siekė 530,41 mln. min. Taip pat Tiriamuoju laikotarpiu išaugo paslaugų teikėjų skaičius ir 2013 m. I pusr. pabaigoje IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugas teikė 7 operatoriai. Atitinkamai Tiriamojo laikotarpio pabaigoje TEO LT, AB užėmė 56,35 proc. IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos, o UAB „MEDIAFON“ – 24,97 proc. (antras kriterijus netenkinamas).

2. Rinkos struktūra (nagrinėjamos rinkos dalyvių skaičius ir užimamos paslaugų teikėjų dalys) rodo, kad IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus. Dėl to antras trijų kriterijų testo kriterijus nėra tenkinamas.

3.4 skyriaus išvados:

1. Įėjimo į IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką barjerai yra žemi. IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkos dalyvių skaičius, besikeičiančios šių paslaugų teikėjų užimamos rinkos dalys rodo, kad šioje rinkoje egzistuoja charakteristikos, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus (arba kitaip *ex ante*) įpareigojimus (antras ir pirmas kriterijai netenkinami), todėl trečias kriterijus nebevertinamas.

2. *Ex ante* reguliavimas IV tipo (tarptautinio) Tranzito rinkoje negalimas, nes nėra tenkinami trijų kriterijų testo pirmas ir antras kriterijai.

3.5. RINKOS, KURIOSE EX ANTE REGULIAVIMAS YRA PAGRINDŽIAMAS

Tarnyba, atsižvelgdama į Ataskaitos 3.1, 3.2, 3.3 ir 3.4 skyrių išvadas, nenustatė Tranzito paslaugų rinkų, kurios tenkintų trijų kriterijų testą ir kuriose *ex ante* reguliavimas, t. y. Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymas, būtų pagrindžiamas.

4. TYRIMAS, AR KONKURENCIJA ATITINKAMOJE TRANZITO PASLAUGŲ RINKOJE YRA VEIKSMINGA IR KONKURENCIJOS PROBLEMŲ NUSTATYMAS

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyta, kad antrasis atitinkamos rinkos tyrimo procedūros etapas yra tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas. Ataskaitos 3.5 skyriuje nustatyta, kad nėra atitinkamų Tranzito paslaugų rinkų, kurių charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą.

Taisyklių 9 punkte nurodyta, kad Tarnyba turi teisę atlikti ne visą rinkos tyrimo procedūrą, bet tik atskiras jos dalis, jei motyvuotai ir pagrįstai mano, kad kitas atitinkamos rinkos tyrimo procedūros dalis atlikti nėra tikslinga.

Tarnyba, atsižvelgdama į tai, kad Ataskaitos 3.5 skyriuje nustatyta, jog nėra atitinkamų Tranzito paslaugų rinkų, kurių charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje taikymą, neatlieka Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytos antros atitinkamos rinkos tyrimo procedūros, t. y. Tarnyba šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime netiria, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir neįvardija didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų.

5. IPAREIGOJIMŲ ATITINKAMOJE TRANZITO PASLAUGŲ RINKOJE NUSTATYMAS, KEITIMAS ARBA NAIKINIMAS

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta, jog trečiasis atitinkamos rinkos tyrimo procedūros etapas yra Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

Įstatymas perkėlė Europos Sąjungos reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas į nacionalinę teisę. Taisyklių 5 punkte nurodyta, kad Tarnyba atlieka rinkos tyrimą vadovaudamasi Pagrindų direktyva, kitais privalomais Europos Sąjungos teisės aktais ir atsižvelgdama į Didelės įtakos rinkoje nustatymo gaires, Rinkų rekomendaciją, Pranešimų rekomendaciją, kitas Europos Komisijos gaires bei rekomendacijas ir kitas Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių elektroninių ryšių reguliavimo institucijų bendras pozicijas ir t. t.

Prieigos direktyvos preambulės 5 konstatuojamoje dalyje nurodoma, kad atviroje ir konkurencinėje rinkoje neturi būti apribojimų, kurie trukdytų įmonėms tarpusavyje derėtis dėl prieigos ir susijungimo susitarimų, ypač dėl susitarimų su kitų valstybių įmonėmis. Be to, Prieigos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės užtikrina, jog nebūtų jokių apribojimų, kurie įmonėms toje pačioje ar kitoje valstybėje narėje neleistų tarpusavyje derėtis dėl susitarimų techniniais ar komerciniais prieigos ir (ar) sujungimo klausimais. Pažymėtina, kad vadovaujantis Įstatymo 1 straipsnio 5 dalimi, šiuo Įstatymu siekiama Europos Sąjungos elektroninių ryšių reguliavimo sistemos tikslų, tarp jų plėsti vidaus rinką. Tai daryti nacionalines reguliavimo institucijas įpareigoja Pagrindų direktyva, kurios 8 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatomis vadovaudamasi Tarnyba turi imtis visų reikiamų priemonių, siekdama skatinti konkurenciją elektroninių ryšių srityje.

Prieigos direktyvos 8 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad nustatyti įpareigojimai turi būti pagrįsti nustatytos problemos pobūdžiu, turi būti proporcingi ir pateisinami atsižvelgiant į Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje nustatytus tikslus (konkurencijos skatinimas, vidaus rinkos plėtra ir Europos Sąjungos piliečių interesų užtikrinimas). Prieigos direktyvos preambulės 15 konstatuojamoje dalyje pabrėžiama, kad skiriant įmonei, turinčiai didelę įtaką rinkoje, įpareigojimus papildomos rinkos analizės atlikti nereikia, tačiau būtina pagrįsti, kad būtent toks įpareigojimas yra tikslingas ir pagal nustatytos problemos pobūdį proporcingas. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairių 117 punkte taip pat akcentuojama, kad nacionalinės reguliavimo institucijos turi užtikrinti, kad didelę įtaką turintiems ūkio subjektams nustatomi įpareigojimai turi atitikti tikslus, nurodytus Pagrindų direktyvos 8 straipsnyje nustatytus tikslus ir būti proporcingi sprendžiamoms problemoms.

Įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Tarnyba turi teisę ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, nustatyti Įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nurodytus įpareigojimus, atsižvelgdama į tai, kurie iš jų tinkami konkrečiu atveju, ir nustatydamą tokių įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 20 punkte nurodyta, jog nustačius, kad konkurencija atitinkamoje rinkoje nėra veiksminga, nustatomi įpareigojimai didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams vadovaujantis Įstatymo 17 straipsniu, taip pat vadovaujantis ir atsižvelgiant į Taisyklių 5 punkte nurodytus teisės aktus. Taisyklių 21 punkte nurodyta, kad jei didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams, kuriems įpareigojimai, susiję su atitinkama rinka, jau buvo nustatyti anksčiau, Tarnyba palieka galioti jau nustatytus įpareigojimus arba juos pakeičia (įskaitant ir naujų įpareigojimų nustatymą ir (ar) nustatytų įpareigojimų panaikinimą). Nustatydamą įpareigojimus ar juos pakeisdama Tarnyba nurodo naujų ar pakeistų įpareigojimų vykdymo pradžios momentą.

Taisyklių 23 punkte nurodyta, kad įpareigojimai panaikinami Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatytais atvejais, sąlygomis ir tvarka. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad jei atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų,

nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo ir (arba) joje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, Tarnyba šio Įstatymo sąlygomis ir tvarka nenustato įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, matyti, kad didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams gali būti nustatomi, keičiami arba naikinami įpareigojimai, o nustačius, kad atitinkamos rinkos charakteristikos negali pateisinti *ex ante* reguliavimo ir (arba) atitinkamoje rinkoje nėra didelę įtaką turinčių ūkio subjektų, ūkio subjektams nustatyti įpareigojimai yra naikinami.

Šio Tranzito paslaugų rinkos tyrimo metu, atitinkamos Tranzito paslaugų rinkos, kuriose būtų pateisinamas *ex ante* reguliavimas, t. y. Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų taikymas, nebuvo nustatytos (žr. Ataskaitos 3.1–3.5 skyrius). Tačiau Tiriamuoju laikotarpiu ir Tranzito paslaugų rinkos tyrimo metu *ex ante* reguliavimas Tranzito paslaugoms buvo taikomas (žr. Ataskaitos 1.2 skyrių). Atsižvelgiant į tai, šiame Ataskaitos skyriuje vertinama, kokie įpareigojimai, nustatyti ūkio subjektui TEO LT, AB atlikus ankstesnį 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrimą yra paliekami, keičiami arba naikinami.

5.1. Įpareigojimų ūkio subjektui TEO LT, AB, turinčiam didelę įtaką I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje naikinimas

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 1 punktą, pirmoji rinkos tyrimo procedūra yra atitinkamos rinkos, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas. Tarnyba Ataskaitos 2.5 skyriuje apibrėžė I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinką. Ši rinka nėra nurodyta Rinkų rekomendacijos priede kaip rinka, kurioje gali būti pagrįstas *ex ante* reguliavimas. Kitaip tariant, apibrėžta rinka nėra nurodyta Rinkų rekomendacijos priede, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą. Siekiant įrodyti, kad I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka pasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios pateisina įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, buvo būtina atlikti Rinkų rekomendacijos 2 punkte nurodytą trijų kriterijų testą ir įrodyti, kad visi trys testo kriterijai yra tenkinami. Ataskaitos 3.1 skyriuje nustatyta, kad I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka netenkina Rinkų rekomendacijos 2 punkte nustatytų trijų kriterijų testo kriterijų (netenkinamas pirmas ir antras trijų kriterijų testo kriterijai), dėl to I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinkoje *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas. Atsižvelgiant į tai, I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad jeigu atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo, Tarnyba, Įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis nenustato Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka atitinka Tarnybos direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 1V-218 „Dėl Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“ 1.4 papunktyje apibrėžtą Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinką.

Tarnybos direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1V-217 „Dėl ūkio subjekto AB „Lietuvos telekomas“, turinčio didelę įtaką Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje“ (toliau – 2006 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. 1V-217) ūkio subjektas TEO LT, AB buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje. 2006

m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 1V-217 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 ir 3.5 papunkčiuose TEO LT, AB nustatyti įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimas, skaidrumo įpareigojimas, kainų kontrolės įpareigojimas, apskaitos atskyrimo įpareigojimas.

Atsižvelgiant į tai, kad I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, o I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka atitinka Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinką, kurioje TEO LT, AB yra nustatyti atitinkami įpareigojimai, TEO LT, AB Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje nustatyti įpareigojimai yra naikintini.

Išvada: I tipo (nacionalinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, todėl TEO LT, AB Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje 2006 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 1V-217 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 ir 3.5 papunkčiuose TEO LT, AB nustatyti įpareigojimai yra naikintini.

5.2. Įpareigojimų ūkio subjektui TEO LT, AB, turinčiam didelę įtaką II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje naikinimas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad pirmoji rinkos tyrimo procedūra yra atitinkamos rinkos, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas. Tarnyba Ataskaitos 2.5 skyriuje apibrėžė II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką. Ši rinka nėra nurodyta Rinkų rekomendacijos priede kaip rinka, kurioje gali būti pagrįstas *ex ante* reguliavimas. Kitaip tariant, apibrėžta rinka nėra nurodyta Rinkų rekomendacijos priede, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, todėl buvo būtina atlikti Rinkų rekomendacijos 2 punkte nurodytą trijų kriterijų testą ir įrodyti, kad visi trys testo kriterijai yra tenkinami. Ataskaitos 3.2 skyriuje nustatyta, kad II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka netenkina Rinkų rekomendacijos 2 punkte nustatytų trijų kriterijų testo kriterijų (netenkinamas pirmas ir antras trijų kriterijų testo kriterijai), dėl to II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas. Tai yra, II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka, nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad jeigu atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo, Tarnyba, Įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis, nenustato Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka atitinka Tarnybos direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 1V-218 „Dėl Tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“ 1.4 papunktyje apibrėžtą Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinką.

Tarnybos direktoriaus 2006 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1V-216 „Dėl ūkio subjekto AB „Lietuvos telekomas“, turinčio didelę įtaką tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje“ (toliau – 2006 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. 1V-216) ūkio subjektas TEO LT, AB buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje. TEO LT, AB 2006 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 1V-216 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 ir 3.5 papunkčiuose nustatyti įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo įpareigojimas, skaidrumo įpareigojimas, kainų kontrolės įpareigojimas, apskaitos atskyrimo įpareigojimas.

Atsižvelgiant į tai, kad II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, o II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka atitinka Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinką, kurioje TEO LT, AB yra nustatyti atitinkami įpareigojimai, TEO LT, AB Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje nustatyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodyti įpareigojimai yra naikintini.

Išvada: II tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, todėl TEO LT, AB Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju fiksuotojo telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje 2006 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. 1V-216 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 ir 3.5 papunkčiuose TEO LT, AB nustatyti įpareigojimai yra naikintini.

5.3. Įpareigojimų poreikio III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje vertinimas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad pirmoji rinkos tyrimo procedūra yra atitinkamos rinkos, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas. Tarnyba Ataskaitos 2.5 skyriuje apibrėžė III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką. Ši rinka nėra nurodyta Rinkų rekomendacijos priede kaip rinka, kurioje gali būti pagrįstas *ex ante* reguliavimas. Kitaip tariant, apibrėžta rinka nėra nurodyta Rinkų rekomendacijos priede, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, todėl buvo būtina atlikti Rinkų rekomendacijos 2 punkte nurodytą trijų kriterijų testą ir įrodyti, kad visi trys testo kriterijai yra tenkinami. Ataskaitos 3.3 skyriuje nustatyta, kad III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka netenkina Rinkų rekomendacijos 2 punkte nustatytų trijų kriterijų testo kriterijų (netenkinamas pirmas ir antras trijų kriterijų testo kriterijai), dėl to III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas. Tai yra, III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad jeigu atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo, Tarnyba, Įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis nenustato Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nebuvo apibrėžta 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime ir joje nebuvo nustatyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodyti įpareigojimai ūkio subjektams. Atsižvelgiant į tai, kad III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, Tarnyba nei nustato, nei keičia, nei naikina Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus įpareigojimus ūkio subjektams.

Išvada: III tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, todėl Tarnyba nei nustato, nei keičia, nei naikina Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus įpareigojimus ūkio subjektams.

5.4. Įpareigojimų poreikio IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje vertinimas

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad pirmoji rinkos tyrimo procedūra yra atitinkamos rinkos, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17

straipsnyje, taikymą, apibrėžimas. Tarnyba Ataskaitos 2.5 skyriuje apibrėžė IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinką. Ši rinka nėra nurodyta Rinkų rekomendacijos priede kaip rinka, kurioje gali būti pagrįstas *ex ante* reguliavimas. Kitaip tariant, apibrėžta rinka nėra nurodyta Rinkų rekomendacijos priede, kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, todėl buvo būtina atlikti Rinkų rekomendacijos 2 punkte nurodytą trijų kriterijų testą ir įrodyti, kad visi trys testo kriterijai yra tenkinami. Ataskaitos 3.4 skyriuje nustatyta, kad IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka netenkina Rinkų rekomendacijos 2 punkte nustatytų trijų kriterijų testo kriterijų (netenkinamas pirmas ir antras trijų kriterijų testo kriterijai), dėl to IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinkoje *ex ante* reguliavimas negali būti taikomas. Tai yra IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą. Įstatymo 17 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad jeigu atlikus atitinkamos rinkos tyrimą nustatoma, kad jos charakteristikos negali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymo, Tarnyba, Įstatymo nustatyta tvarka ir sąlygomis nenustato Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų ūkio subjektams ir (ar) panaikina didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turėjusiems ūkio subjektams nustatytus įpareigojimus, jei tokie buvo nustatyti.

Šiame Tranzito paslaugų rinkos tyrime apibrėžta IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nebuvo apibrėžta 2006 m. Tranzito paslaugų rinkos tyrime ir joje nebuvo nustatyti Įstatymo 17 straipsnyje nurodyti įpareigojimai ūkio subjektams. Atsižvelgiant į tai, kad IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, Tarnyba nei nustato, nei keičia, nei naikina Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus įpareigojimus ūkio subjektams.

Išvada: IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslaugų rinka nepasižymi tokiomis charakteristikomis, kurios gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, todėl Tarnyba nei nustato, nei keičia, nei naikina Įstatymo 17 straipsnyje nurodytus įpareigojimus ūkio subjektams.

Tranzito paslaugų rinkos tyrimo anketos gavėjų sąrašas

Eil. nr.	Gavėjas
1.	AB „Lietuvos geležinkeliai“
2.	AB Lietuvos radijo ir televizijos centras
3.	Nevertel, UAB
4.	TEO LT, AB
5.	UAB „AVOICE“
6.	UAB „BALNETOS KOMUNIKACIJOS“
7.	UAB „Bitė Lietuva“
8.	UAB „CSC TELECOM“
9.	UAB „Digitela“
10.	UAB „ECOFON“
11.	UAB „Eurofonas“
12.	UAB „KAVAMEDIA“
13.	UAB „LINKOTELUS“
14.	UAB „MEDIAFON“
15.	UAB „Medium group“
16.	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“
17.	UAB „OMNITEL“
18.	UAB „Proitas“
19.	UAB „Res vera“
20.	UAB „Skylink LT“
21.	UAB „Solocomas“
22.	UAB „Telco Consulting Group“
23.	UAB „TELE2 FIKSUOTAS RYŠYS“
24.	UAB „TELE2“
25.	UAB „Telekomunikacijų grupė“
26.	VĮ „INFOSTRUKTŪRA“
27.	Voxbone SA

Tranzito paslaugų teikėjų teikiamos Tranzito paslaugos

Eil. nr.	Tranzito paslauga	Metai	Nevertel UAB	TEO LT, AB	UAB „VOICE“	UAB „Bitė Lietuva“	UAB „CSC TELECOM“	UAB „ECOFON“	UAB „LINKOTELUS“	UAB „MEDIAFON“	UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“	UAB „Telco Consulting Group“	UAB „Telekomunikacijų grupė“	Voxbone SA
1.	I tipo (nacionalinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis inicijuojamas vieno Lietuvos operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas kito Lietuvos operatoriaus Tinkle	2005 m.		+		+				+				
		2006 m.		+		+				+				
		2007 m.		+		+				+				
		2008 m.		+		+				+				
		2009 m.		+		+				+				
		2010 m.		+		+				+				+
		2011 m.		+		+	+			+				+
		2012 m.		+		+	+			+				+
		2013 m. I pusr.		+		+	+			+				+
2.	II tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis inicijuojamas Lietuvos operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas užsienio operatoriaus Tinkle.	2005 m.		+		+				+				
		2006 m.		+		+				+				
		2007 m.		+		+				+				
		2008 m.		+		+				+				
		2009 m.		+		+				+				
		2010 m.		+		+	+			+				
		2011 m.		+		+	+			+				
		2012 m.		+		+	+			+				
		2013 m. I pusr.	+	+		+	+			+				
3.	III tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis yra inicijuojamas užsienio operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas Lietuvos operatoriaus Tinkle.	2005 m.		+		+				+	+			
		2006 m.		+		+				+	+			
		2007 m.		+		+		+		+	+			
		2008 m.		+		+		+		+	+			
		2009 m.		+		+		+		+	+	+		
		2010 m.		+		+		+		+	+	+		+
		2011 m.		+		+	+	+		+	+	+	+	+
		2012 m.		+		+	+	+	+	+	+	+	+	+
		2013 m. I pusr.		+		+	+	+	+	+	+	+	+	+
4.	IV tipo (tarptautinio) Tranzito paslauga, teikiama Tinklu kitiems paslaugos gavėjams (ne sau), kai perduodamas skambutis inicijuojamas vieno užsienio operatoriaus Tinkle ir užbaigiamas kito užsienio operatoriaus Tinkle.	2005 m.		+		+				+	+			
		2006 m.		+		+				+	+			
		2007 m.		+		+		+		+	+			+
		2008 m.		+		+		+		+	+			+
		2009 m.		+		+		+		+	+	+	+	+
		2010 m.		+		+		+		+	+	+	+	+
		2011 m.		+		+		+		+	+	+	+	+
		2012 m.		+	+	+		+		+	+	+	+	+
		2013 m. I pusr.		+	+	+		+		+	+	+	+	+